
**TAMPEREEN KAUPUNGIN LÄHILIIKUNTAPAIKKO-
JEN VERKOSTO JA NIIDEN PALVELUTASO**

– Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelu

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Lepaa, 13.11.2009

Sari Pehkonen

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Lepaa, Hattula

Työn nimi Tampereen kaupungin lähiliikuntapaikkojen verkosto ja niiden palvelutaso
– Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelu

Tekijä Sari Pehkonen

Ohjaava opettaja Outi Tahvonen

Hyväksytty _____ . _____ .20 _____

Hyväksyjä

Lepaa
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Ympäristösuunnittelu

Tekijä Sari Pehkonen **Vuosi** 2009

Työn nimi Tampereen kaupungin lähiliikuntapaikkojen verkosto ja niiden palvelutaso
– Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelu

TIIVISTELMÄ

Tampereella kaupungin asettama tavoite parantaa palveluverkkoa lähiliikuntapaikkojen osalta synnytti tarpeen kehittää lähiliikuntapaikkojen verkostoa. Opinnäytetyön tavoite on määritellä Tampereen kantakaupungin alueelle lähiliikuntapaikkojen verkosto ja sen palvelutaso kunkin lähiliikuntapaikan osalta.

Lähiliikuntapaikkojen verkosto pohjautuu aiempiin Tampereen kaupungin laatimiin strategioihin ja selvityksiin, kuten vuosille 2005–2014 laadittuun viheralueohjelmaan sekä 2009 julkaistuun Palveluverkon kehittämissuunnitelmaan. Työssä on lisäksi sovellettu teoriaa muun muassa asuinalue-suunnittelun, palveluverkoston muodostamisen sekä muiden Suomen kaupunkien suunnitteluorganisaatioiden laatimien selvitysten pohjalta.

Työn alussa käsitellään verkoston muodostamista ja lähiliikuntapaikkojen palvelutasoon vaikuttavia asioita. Työn keskeisin osa esittelee Tampereen kaupungille esitetyn lähiliikuntapaikkojen verkoston ja sen palvelutason kohteittain. Työn lopuksi käsitellään esimerkikohteena Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan yleissuunnitelman laatimista ja sen taustaa. Tässä opinnäytetyössä käsitellään koko lähiliikuntapaikan suunnittelun kaari kaupunkirakennetta tutkivasta selvitysvaiheesta yksittäisen lähiliikuntapaikan yleissuunnitelmaksi.

Opinnäytetyö on palveluverkoston lähiliikunnan selvitystyötä esittelevä kokonaisuus ja vastaavia verkostoja suunnittelevien hyödynnettävissä.

Avainsanat lähiliikunta, lähiliikuntapaikka, palveluverkosto, palvelutaso

Sivut 77 s. + liitteet 3 s.

Lepaa
Landscape design

Author

Sari Pehkonen

Year 2009

Subject of Bachelor's thesis The Neighbourhood Sports Facility Network and the Standard of Service in Tampere
– General Plan of the Peltovainio Park Neighbourhood Sports Facility

ABSTRACT

The city of Tampere set an aim to increase the number of neighbourhood sports facilities. This led to the realization that a neighbourhood sports facility network is needed. The aim of this bachelor's thesis is to define a network for neighbourhood sports facilities and the standard of service for each individual park covering the downtown area of Tampere.

The neighbourhood sports facility network is based on previous strategies and studies made by the city of Tampere. The Theoretical context is derived, among other things, from the principles of residential planning, environmental psychology and similar studies made by other municipalities in Finland.

The beginning of the thesis covers the theoretical background of planning a network and the matters concerning the standard of service of neighbourhood sports facilities. The central part of the thesis covers the neighbourhood sports facility network and the standard of service planned for the city of Tampere location by location. The last part of this thesis introduces a neighbourhood sports facility general plan of Peltovainio park in Tampere.

This thesis covers the whole process of planning a neighbourhood sports facility network for a municipality and can be utilized by those planning a similar network.

Keywords neighbourhood sports facility, city service network, standard of service

Pages 77 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VERKOSTOT JA NIIDEN MUODOSTAMINEN	2
2.1	Eheyttävä suunnittelu	3
2.2	Osallistuva suunnittelu	4
2.3	Viheralueiden ja lähiliikunnan sosiaalinen merkitys	4
3	TAMPEREEN LÄHILIIKUNTAPAikkojen VERKOSTON LÄHTÖKOHDAT ..	6
3.1	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	6
3.2	Lähiliikuntapaikka käsitteenä	6
3.3	Tampereen viheralueohjelma vuosille 2005 – 2014 ja sen kehittämistavoitteet ..	7
3.4	Tampereen palveluverkon kehittämistavoitteet	7
3.5	Nykyiset lähiliikuntapaikat ja niiden palvelutaso	8
3.5.1	Tammelan koulun lähiliikuntapaikka	8
3.5.2	Nekalan koulun lähiliikuntapaikka	11
4	LÄHILIIKUNTAPAikkojen Sijoittaminen ja palvelutaso TAMPEREELLA	15
4.1	Uusien lähiliikuntapaikkojen palvelutason määrittäminen Tampereella	16
4.1.1	Asukasrakenne ja kohderyhmät	18
4.2	Saavutettavuus	19
4.3	Olemassa olevan rakenteen parantaminen ja kustannukset	21
4.4	Turvallisuus	21
4.5	Viihtyvyyys ja siisteys	22
4.6	Lähiliikuntapaikan toimintojen suunnittelu ja rajoitukset	23
5	TAMPEREEN LÄHILIIKUNTAPAikkojen VERKOSTO JA PALVELUTASO 25	
5.1	Eteläinen palvelualue	25
5.1.1	Peltolammin koulu	27
5.1.2	Härmälän uimaranta	29
5.2	Kaakkoinen palvelualue	31
5.2.1	Pohjois-Hervannan koulu	33
5.2.2	Kanjonin koulu, Hallilan toimipiste	37
5.2.3	Isolammen puisto	40
5.3	Koillinen palvelualue	41
5.3.1	Ekkilänpuisto	42
5.3.2	Leinolan koulu ja Sammalladon puisto	45
5.3.3	Vehmaisten urheilukenttä ja Rasulanpuisto	48
5.3.4	Takahuhdin koulu	51
5.4	Läntinen palvelualue	53
5.4.1	Kaarilan koulu	55
5.4.2	Tesomajärven alue	57
5.5	Keskustan palvelualue	59
5.5.1	Amurin koulu	61

6	PELTOVAINIONPUISTON LÄHILIIKUNTAPAIKAN SUUNNITTELU	65
6.1.1	Sijainti ja nykytila	65
6.1.2	Tavoitteet	68
6.1.3	Kohderyhmä.....	69
6.2	Suunnitteluratkaisut	70
6.2.1	Toiminnot.....	70
6.2.2	Maastonmuotoilu.....	70
6.2.3	Liikenne, reitit ja esteettömyys	71
6.2.4	Rakenteet.....	71
6.2.5	Valaistus ja turvallisuus	72
6.2.6	Leikki- ja liikuntavälineet sekä muut varusteet	72
6.2.7	Kasvillisuus.....	72
7	POHDINTA.....	73
	LÄHTEET	75
LIITE 1	Tampereen lähiliikuntapaikkojen verkosto kartalla	
LIITE 2	Lähiliikuntapaikkojen lähialueiden väestörakenne ja ikäjakauma koko Tampereen alueeseen verrattuna	
LIITE 3	Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan yleissuunnitelma	

1 JOHDANTO

Riittävää ulkoilua ja liikuntaa pidetään kansanterveyden kannalta välttämättömänä. Enemmistö suomalaisista lapsista ja nuorista ei kuitenkaan liiku tarpeeksi terveystensä ja hyvinvointinsa kannalta, mutta samoja puutteita löytyy aikuisten ja iäkkäiden ihmisten liikuntatottumuksista. Viemälä lähiliikunta-ajatusta eteenpäin kuntien organisaatioissa, ja parantamalla lähiliikuntapaikkojen verkostoa, voidaan osaltaan vastata tähän haasteeseen. Erityisesti sekä lasten että iäkkäiden liikuntapaikkojen tulee sijaita asuinpaikan lähellä päivittäisessä toimintaympäristössä. Tampereen kaupungin lähiliikuntapaikat on tarkoitus suunnitella kaikenikäisille ja -kuntoisille käyttäjille soveltuviksi.

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on luoda Tampereen kaupungille lähiliikuntapaikkojen verkosto, jossa jokainen verkoston osa on tarkoin harkittu ja suunniteltu. Työssä perehdytään hieman verkostojen muodostumiseen ja teoriaan, jonka avulla lähiliikuntapaikat pyritään liittämään jo olemassa olevaan viherverkkoon luonnolliseksi ja asukkaiden kannalta saavutettavaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi työssä määritellään lähiliikuntapaikkojen verkoston palvelutaso lähiliikuntapaikoittain. Palvelutason määrittelyä ja erilaisten toimintojen sijoittamista lähiliikuntapaikalle on tavoitteena soveltaa käytännössä Peltovainion puiston lähiliikuntapaikan yleissuunnitelmassa. Opinnäytetyötä on tarkoitus käyttää sekä tilaaja- että suunnitteluorganisaatiossa pohjamateriaalina Tampereella uusia lähiliikuntapaikkoja perustettaessa.

Opinnäytetyön aihe tarjottiin Tampereen kaupungin toimesta. Tarve kehittää lähiliikuntapaikkojen verkostoa Tampereen kaupungin osalta on syntynyt vuosille 2005 – 2014 laaditun viheralueohjelman pohjalta. Viheralueohjelmassa tavoitteeksi esitettiin lähiliikuntapaikkojen perustamista, mutta selvitystyö lähiliikuntapaikoiksi soveltuvista kohteista puuttui. Tampereen kaupungin puolesta työlle on koottu ohjausryhmä, johon kuuluvat kaupunginpuutarhuri Timo Koski, rakennuttajahortonomi Teemu Kylmäkoski, liikuntapalvelujen suunnittelija Lasse Viheriäranta, Tampereen Tilakeskuksen hankearkkitehti Kirsti Hankela sekä Tampereen kaupungin Suunnittelupalvelujen vihersuunnittelun suunnittelija Marjaana Tuoriniemi, joka toimii samalla tilaajan puolesta työn ohjaajana. Koulutusohjelman osalta työn ohjaajana toimii lehtori Outi Tahvonen.

2 VERKOSTOT JA NIIDEN MUODOSTAMINEN

Asuinalueiden suunnittelussa asuinalueen perustoimintojen, kuten asuminen, kaupallisten ja julkisten palveluiden, työn, virkistysalueiden sekä liikennealueiden tulee tukea toisiaan. Näiden yhteensovittamiseksi on kaupunkirakenteeseen suunniteltu erilaisia verkostoja. Yhteyksien laatu muodostuu olennaiseksi tekijäksi tarkasteltaessa esimerkiksi asuinympäristön rakenteen toimivuutta. Asuinympäristön suunnittelussa palvelujen sijoittaminen keskeisesti asumisen lomaan tekee niistä helposti saavutettavia. Lisäksi tämä mahdollistaa eri-ikäisten asukkaiden tapaamispaikkojen muodostumisen. (Jalkanen, Kajaste, Kauppinen, Pakkala & Rosengren 1997.)

Erilaisten selvitysten tekeminen verkoston suunnitteluvaiheessa on tärkeää (Uudenmaan ympäristökeskus 2008). Tampereen viheralueohjelmassa (2005) yhdeksi viherverkon tavoitteista mainitaankin yhteyksien selvittäminen muihin verkostoihin. Viherverkon jatkuvuus sekä toimivuus virkistyskäytössä ovat myös tärkeitä tavoitteita. Uudenmaan ympäristökeskuksen Eheät yhdyskunnat -julkaisussa (2008) mainitaan, että ulkoilueiden tulisi olla helposti saavutettavissa kevyenliikenteen väyliä pitkin, kaikille soveltuvia sekä turvallisia.

Tampereella palvelujen muodostamaa verkostoa ja sen kehittämistarpeita on tutkittu Palveluverkon kehittämissuunnitelmaa (2009) varten. Palveluverkon kehittäminen Tampereella perustuu muun muassa seuraaviin periaatteisiin:

- asiakaslähtöisyys
- tasavertaisten palvelujen tarjoaminen eri puolilla kaupunkia
- palvelujen saavutettavuus
- palvelujen jako lähi-, alue- ja keskitettyihin palveluihin
- palveluverkon reagoiminen sekä toimintaympäristön että kaupunkirakenteen muutoksiin
- palveluverkon taloudellisuus

Asiakaslähtöisyys Tampereen palveluverkon kehittämisessä näkyy kohdeyhmäajatteluna, jolloin kuntalaisten ja eri alueiden erilaiset tarpeet otetaan huomioon palveluita suunniteltaessa. Palvelujen saavutettavuus liittyy vahvasti niiden tasavertaiseen tarjontaan eri puolilla kaupunkia. Palvelujen jakaminen eritasoisiiin palveluihin taas on osa palveluverkoston pitämistä taloudellisena ja tehokkaana järjestelmänä. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

Esimerkki palvelujen jakamisesta eritasoisiiin palveluihin löytyy Tampereelta leikkipaikkojen suunnittelusta. Tampereella valmisteilla oleva Leikkipaikkojen kehittämis- ja toteutussuunnitelma vuosille 2010–2020 jakaa viheraluetyypit korttelipuistoihin, kaupunginosapuistoihin ja aluepuistoihin. Näiden viheraluetyyppien sisällä leikkialuetyypit jakautuvat lähileik-

kipaikkoihin ja alueleikkipaikkoihin. Edellä mainittujen lisäksi M. Tuoriniemen (henkilökohtainen tiedonanto 22.6.2009) mukaan Tampereelle on suunnitteilla kaupungin ensimmäinen perhepuisto. Se tarjoaisi monipuolisesti tekemistä koko perheelle ja toimisi jopa kunnan ulkopuolelta kävijöitä houkuttelevana kohteena.

Leikkipaikkojen kehittämis- ja toteutussuunnitelman tavoitteena on panostaa leikkipaikkojen verkoston laatuun vähentämällä leikkipaikkojen lukumäärää. Resurseja hajottavat liian lukuisat leikkipaikat koituvat ongelmaksi, kun kaikkien puistojen peruskorjauksiin ei budjetista löydy varoja. Palveluverkostoa parannetaan siis kehittämällä nykyisistä leikkipaikoista toimiva ja tehokkaampi verkosto, jolloin panostetaan säilytettävien leikkipaikkojen peruskorjauksiin. M. Tuoriniemen (henkilökohtainen tiedonanto 6.11.2009) mukaan osa leikkipaikoista poistetaan niiden huonon kunnan, epäedullisen sijainnin tai palvelun päällekkäisyyden vuoksi. Epäedullinen sijainti voi johtua leikkipaikan huonosta saavutettavuudesta, paikka voi olla piilossa tai altistua usein ilkeille. Päällekkäisellä palvelulla tarkoitetaan toisiaan liian lähellä sijaitsevia leikkipaikkoja.

Palveluverkostoja yhdistäviin tekijöihin kuuluvat muun muassa niiden jatkuvuus, toimivuus, saavutettavuus sekä pyrkimys turvallisuuteen (Uudenmaan ympäristökeskus 2008). Lisäksi asiakaslähtöisyys ja verkon muunneltavuus palvelutarpeiden mukaan on tärkeää. Lähiliikuntapaikkojen verkostoa laadittaessa keskitytään näihin verkoston muodostamisen periaatteisiin, jotta verkostosta saadaan olemassa olevaa viherverkkoa tukeva ja toimiva kokonaisuus.

2.1 Eheyttävä suunnittelu

Kaupunkirakenteen pirstoutuminen, elinympäristön hajautuminen sekä näistä johtuva liikenteen kasvu ovat vaikuttaneet eheyttävän yhdyskuntasuunnittelun kehittymistarpeeseen. Eheyttävän suunnittelun tavoitteina on löytää kokonaisuuden kannalta paras suunnitteluratkaisu – käyttää olemassa olevaa infrastruktuuria hyödyksi ja kehittää ympäristön hyviä ominaisuuksia sovittamalla uusi niihin. Eheyttävän suunnittelun taustalla vaikuttaa vahvasti ekologinen ajattelutapa ja asukkaiden osallistuminen suunnitteluprosesseihin. Hyvä ja yhtenäinen ympäristö, jossa asukkaat viihtyvät, on eheyttävän suunnittelun tavoite. (Uudenmaan ympäristökeskus 2008.)

Eheyttävän suunnittelun periaatteita voidaan soveltaa myös lähiliikuntapaikkarakentamisessa. Lähiliikuntapaikkojen verkoston kehittämisessä voidaan katsoa kyseessä olevan täydennysrakentamisen, kun sellaisena pidetään asuinalueella olevien epäkohtien korjaamista ja kaupungin tarjoamien palveluiden parantamista. Uudenmaan ympäristökeskuksen (2008) mukaan voidaan myös puhua eheyttävästä suunnittelusta. Asuinympäristöä suunniteltaessa olisi hyvä ottaa huomioon asukkaiden toiveet hyvästä asuinympäristöstä sekä uudis- että täydennysrakentamisessa. Eheyttävästä suunnittelusta löytyy lisää tietoa esimerkiksi Uudenmaan ympäristökeskuksen julkaisusta *Eheät yhdyskunnat – Taikasanasta elinympäristöksi*

(2008). Julkaisu löytyy muun muassa internetistä Uudenmaan ympäristökeskuksen sivuilta osoitteesta
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=83673&lan=fi>.

2.2 Osallistuva suunnittelu

Nuori Suomi ry (2009) on korostanut osallistuvan suunnittelun merkitystä lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa. Aukkaiden kiinnostusta omaa asuinympäristöään kohtaan tulisikin käyttää hyödyksi lähiliikuntapaikkoja suunniteltaessa. Sijoitettaessa lähiliikuntapaikkoja koulujen tai päiväkotien pihoilta tai niiden lähialueille voidaan oppilaita ja henkilökuntaa ottaa mukaan suunnitteluun esimerkiksi haastatteluin, kyselyin tai järjestämällä vaikka lapsille suunnattuja leikkimielisiä suunnittelukilpailuja. Tämän opinnäytetyön osalta osallistuvan suunnittelun periaatteet ja metodit rajataan kuitenkin käsittelyalueen ulkopuolelle.

2.3 Viheralueiden ja lähiliikunnan sosiaalinen merkitys

Ympäristön sosiaalinen merkitys on huomioitu jo maankäyttö- ja rakennuslaissa. Maankäyttö- ja rakennuslain 12. pykälässä mainitaan, että rakentamisen ohjauksen tavoitteena on hyvän ja käyttäjien tarpeisiin vastaavan, turvallisen, terveellisen, viihtyisän, esteettisesti tasapainoisen sekä sosiaalisesti toimivan elinympäristön aikaansaamisen edistäminen. Nämä samat tavoitteet toistuvat yleis- ja asemakaavojen sisältövaatimuksissa. (SYKE 2006.)

Turvallisuuskysymyksillä on suuri vaikutus viheralueiden käyttöön. Mikäli viheraluetta ei koeta turvalliseksi ei sitä myöskään käytetä eikä se edistä sosiaalista kanssakäymistä (SYKE 2006). Viheralueiden kokeminen turvattomiksi voidaan kokea ongelmana erityisesti lasten, naisten ja vanhusten osalta. Toisaalta sosiaalista ympäristöä on hyvin vaikea suunnitella, vaikka fyysisen ympäristön suunnittelussa sosiaaliset näkökulmat otetaankin huomioon. Vasta käyttäjät voivat luoda rakennetusta ympäristöstä sosiaalisen ympäristön huolimatta siitä, että ympäristön suunnittelussa voidaan ottaa huomioon sosiaalisen ympäristön muodostumista edistäviä tekijöitä. Voidaan kiinnittää erityistä huomiota alueen viihtyvyyteen ja luoda tiloja asuinalueelle erityisesti lasten ja vanhusten käyttöön (SYKE 2006.) Aikuisille sosiaalista kanssakäymistä edistävä kohtaamispaikka voi olla tori, kävelykatu, puisto tai mikä tahansa julkinen paikka. Aikuisille tärkeää on rentoutuminen ja ympäristön pehmeys, johon voi vaikuttaa juuri maisemasuunnittelun keinoin. (Stine 1997.) Avoin ja suojaamaton lähiliikuntapaikka ei siis välttämättä houkuttele aikuisia käyttäjiä ja tue heidän sosiaalista kanssakäymistään, mutta käyttämällä kasveja ja rakenteita luomaan tiloja ja kohtaamispaikkoja, voidaan paikasta tehdä houkuttelevampi.

Sosiaalisia ympäristöjä voidaan tutkia sosiotooppikartoitusten avulla. Samaan tapaan kuin biotooppi kuvaa elinympäristöä, jonka sisällä keskeiset

ympäristötekijät mahdollistavat tiettyjen eliöiden ja kasvien elinolosuhteet, tarkoitetaan sosiotoopilla paikan sosiaalista ja kulttuurillista arvoa (Stockholm stad 2002). Vaikka sosiotooppi on kunkin alueen käyttäjän henkilökohtainen kokemus, voidaan sosiotooppeja kartoittamalla saada selville mahdollisia yhtäläisyyksiä alueen käyttäjien arvojen välillä. Kartoituksen avulla voidaan saada selville millaisia viheralueita käyttäjät pitävät esimerkiksi sosiaaliseen kanssakäymiseen rohkaisevina. Sosiotooppikäsitys on Tukholmasta lähtöisin, mutta sosiotooppikartoituksia on tehty Suomessakin esimerkiksi Jyväskylässä. (Jyväskylän kaupunki 2008.)

Tampereella on Hervannan Viheraluesuunnitelman yhteydessä tehty viheralueselvitys. Hervannan viheraluesuunnitelma, eli VAS-Hervanta, on ensimmäinen Tampereella tehty alueellinen viheraluesuunnitelma, ja vastaa kaavatasolla osayleiskaavan tasoa. Hervannan alueella toteutettu viheraluekysely on sisällöltään sosiotooppikartoituksen kaltainen, vaikka sitä kyseisellä termillä ei ole kutsuttukaan. Viheraluekyselyssä kysymykset oli jaettu viiteen eri kategoriaan, joita olivat luonnonmukaiset viheralueet, luonnonalueiden hoito, kevytliikenne viheralueilla, rakennetut viheralueet sekä puistojen hoito. Näiden aihepiirien sisällä kysyttiin muun muassa hienoa luontokohdetta, hoidon tehostamista vaativaa kohdetta tai aluetta, epämiellyttävintä reittiä sekä parasta kohtausta- tai kokoontumispaikkaa. Kysely suoritettiin sekä internetissä että niin sanottuna tarrakyselynä Hervannan kirjastossa. Vastaukset esitettiin merkitsemällä alue karttaan sekä perustelemalla asia sanallisesti. Vastauksia kyselyyn tuli lähes 1500. (VAS-Hervanta viheraluekyselyn tuloksia 2009.) Lisää tietoa Tampereen alueellisista viheraluesuunnitelmista löytyy osoitteesta <http://www.tampere.fi/ymparistojaaluonto/puistotjaviheralueet/suunnittelu/viheraluesuunnitelmat.html>.

3 TAMPEREEN LÄHILIIKUNTAPAIKKOJEN VERKOSTON LÄHTÖKOHDAT

Seuraavassa esitellään tarkemmin Tampereen kaupungin lähiliikuntapaikkojen verkoston taustaa, sitä ohjaavia Tampereen kaupungin asettamia strategisia kehittämistavoitteita sekä lähiliikuntapaikkojen verkoston nykytilaa.

3.1 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön teoriaosa on koottu pääosin kirjallisuusselvityksen pohjalta. Opinnäytetyön keskeisenä aineistona toimivat Tampereen viheralueohjelma vuosille 2005–2014 (2005) sekä 2009 julkaistu Palveluverkon kehittämissuunnitelma. Lisäksi lähiliikuntapaikkojen verkoston kehittämisessä hyödynnetään Leikkipaikkojen kehittämis- ja toteutussuunnitelmaa vuosille 2010–2020, jonka perusteella esitetään peruskorjattavat, säilytettävät ja poistettavat leikkipaikat. Leikkipaikkojen kehittämis- ja toteutussuunnitelma on viheralueohjelmaan pohjautuva kehittämishanke.

Pohdittaessa lähiliikuntapaikkojen verkoston rakennetta ja lähiliikuntapaikkojen sijainteja on kirjallisuuden lisäksi tutkittu Tampereen kaupungilta saatuja kartta- ja paikkatietomateriaaleja. Tilastomuotoiset tiedot asukkaista pohjautuvat Tampereen kaupungin keräämään tietoon tilastokeskuksen väestötiedoista. Selvitysvaiheessa on mahdollisia lähiliikuntapaikkojen sijoituskohteita tarkasteltu maastokäyntien avulla inventoiden. Maastokäynnit on dokumentoitu sekä kirjallisesti että valokuvin. Kaikki karttamateriaali Peltovainionpuiston yleissuunnitelmaa varten on saatu työn tilaajalta. Peltovainionpuiston yleissuunnitelma on laadittu AutoCAD-ohjelmistoa käyttäen.

3.2 Lähiliikuntapaikka käsitteenä

Lähiliikuntapaikka-termiä ei ole haluttu määritellä tarkoin, sillä tavoitteena on säilyttää mahdollisuus luovuuteen lähiliikuntapaikkoja suunniteltaessa. Lähiliikunta-ajatuksen keskeisiä teemoja ovat monipuolisuus, ympärivuotinen käyttö, rentoon liikkumiseen kannustaminen, maksuttomuus ja liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen eri-ikäisille käyttäjille. Lähiliikuntapaikkojen ei ole tarkoitus olla suorittamiseen keskittyneitä liikuntapaikkoja, vaan tarjota mahdollisuus kaiken ikäisille liikkujille kunnon kohottamiseen tai toimintakyvyn ylläpitämiseen, ilon löytämiseen liikunnasta ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Nuori Suomi 2007.)

Lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen on mahdollista saada valtionavustusta. Lähiliikuntapaikkakäsitettä ei valtionavustukseenkaan näkökulmasta ole tarkoin määritelty, mutta toistuvia teemoja ovat muun muassa maksutto-

muus, ympärivuotisuus, lähiliikuntapaikan sijainti asuinalueella helposti ja turvallisesti saavutettavassa paikassa sekä liikunnallinen monikäyttöisyys, turvallisuus ja viihtyvyys. Avustusta saa esimerkiksi koulupihojen tai asuinalueiden lähikenttien tai -puistojen kunnostamiseen lähiliikuntapaikoiksi. Avustuksia haetaan kerran vuodessa ja hakijaksi kelpaavat kunnat tai muut rekisteröidyt yhdistykset. Avustuksen määrä harkitaan tapauskohtaisesti, mutta sijoittuu 30–50% välille hankkeen kokonaiskustannuksista. Kustannusalaraja on tällä hetkellä 15 000 €, mutta nousee vuonna 2010 50 000 €:n. Valtionapuviranomaisina toimivat alle 700 000 € hankkeissa läänien liikuntatoimet ja siitä suuremmissa hankkeissa hakemukset käsittelee opetusministeriö. (Nuori Suomi ry n.d.)

3.3 Tampereen viheralueohjelma vuosille 2005 – 2014 ja sen kehittämistavoitteet

Tampereen kaupunki on laatinut strategisen toimintasuunnitelman viheralueiden kehittämistä varten vuosille 2005 – 2014, jota kutsutaan viheralueohjelmaksi. Viheralueohjelman tavoitteena on turvata viheralueiden määrä ja laatu sekä käyttäjien tarpeiden mukaiset viherpalvelut. Ohjelma ulottuu strategiselta tasolta käytännön toimenpiteisiin tavoitteena asetettujen kehittämistavoitteiden saavuttaminen. Ohjelman avulla ohjataan viheralueiden suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa. Kehitettävät kohteet ja palvelut on jaoteltu yleisiin kehittämistavoitteisiin ja viherverkon keskeisiin kehittämistavoitteisiin. Viheralueohjelma sisältää lisäksi siinä esitettyjen toimenpiteiden toteutusaikataulun sekä arvion toimenpiteiden toteuttamiseen tarvittavista lisäresursseista. Ohjelman laatimiseen ovat voineet osallistua kaupungin organisaation lisäksi viheralueiden ylläpitäjät, kaikki viheralueiden käyttäjät asukaskyselyiden muodossa sekä muut sidosryhmät. (Tampereen viheralueohjelma 2005.)

Viheralueohjelmassa yhdeksi kehittämistavoitteista on määritelty toiminnallisuuden kehittäminen viheralueilla. Aluepuistojen osalta yksi kehittämistavoitteista on lähiliikuntapaikkojen lisääminen. Viheralueohjelman mukaan tavoitteisiin pyritään kartoittamalla ja lisäämällä lähiliikuntaan ja erityisesti palloiluun soveltuvia nurmialueita sekä lisäämällä lähipelialueita. (Tampereen viheralueohjelma 2005.) Pelaamisen ja palloilun lisäksi viheralueita ja lähiliikuntapaikkoja suunniteltaessa tulee ottaa huomioon erityisryhmät. Esteettömyyden parantaminen onkin määritelty viheralueohjelmassa yhdeksi keskeisistä kehittämistavoitteista (Tampereen viheralueohjelma 2005). Lähiliikunnan tulee ennen kaikkea olla monipuolista, joten eri-ikäisten ja liikkumiskyvyltään erilaisten käyttäjien tarpeiden huomioiminen on tärkeää.

3.4 Tampereen palveluverkon kehittämistavoitteet

Asukasluvultaan ja asukastiheydeltään suurissa kaupungeissa on tutkittu palvelujen sijaitsevan keskimäärin lähempänä asukasta kuin asukkaiden lukumäärän ja asukastiheyden mukaan pienissä kaupungeissa. Tutkimuksessa suureksi kaupungiksi laskettiin kaupungit, joissa on 50 000 – 480

000 asukasta. (Reneland 1998.) Huomion kiinnittäminen palvelujen saavutettavuuteen sekä kevyenliikenteenväyliä pitkin että julkisin liikenneyhteyksin on tärkeää. Tampereella palvelujen kehittämistarpeita on tutkittu Palveluverkon kehittämissuunnitelmaa varten (2009). Palvelujen keskitäminen ja liikenneverkoston avulla palvelujen saavutettavuuden parantaminen ovat yksi kehittämissuunnitelman teemoista. Muita Tampereen palveluverkon kehittämisen peruseriaatteita on lueteltu aiemmin luvussa kaksi.

Liikuntapalvelujen osalta palveluverkon kehittämisessä pyritään perusliikuntapaikkojen tason säilyttämiseen tai sen parantamiseen. Tekonurmikenttien lisääminen ja koulupihojen muuttaminen lähiliikuntapaikoiksi lukeutuvat myös tavoitteisiin. Tekojääalueiden lisääminen ja laidallisten jääalueiden keskittäminen niille ovat talviliikunnan tavoitteita. Lisäksi koulupihoihin ja niiden lähialueille on tarkoitus edelleen osoittaa koululaisten ja alueen asukkaiden käyttöön tarkoitettuja jääalueita. Myös talviuintipaikkoja on tarkoitus lisätä ja kesäkäytössä olevia uimapaikkoja ja -rantoja on tarkoitus kehittää. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009).

3.5 Nykyiset lähiliikuntapaikat ja niiden palvelutaso

Tampereella on tällä hetkellä kaksi lähiliikuntapaikkaa, jotka sijaitsevat Tammelan ja Nekalan kouluilla. Lähiliikuntapaikkojen sijainnit esitellään tarkemmin liitteessä (LIITE 1). Palaute lähiliikuntapaikoista on ollut positiivista ja niiden käyttö on ollut aktiivista myös kouluajan ulkopuolella (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009). Molemmat lähiliikuntapaikat on suunniteltu ulkopuolisten konsulttitoimistojen toimesta. Nekalassa toteutus on tapahtunut yksityisen urakoitsijan toimesta, mutta Kalevassa toteutus on tehty Tampereen kaupungin omana työnä.

3.5.1 Tammelan koulun lähiliikuntapaikka

Tammelan koulun lähiliikuntapaikka on valmistunut vuonna 2006. Koulu sijaitsee Tammelan kaupunginosassa Keskustan palvelualueella Tampereen keskustan itäpuolella. Tammelan koulussa on luokat 1.- 6. ja oppilaita lukuvuonna 2009–2010 noin 600. Koulurakennuksia on kaksi; 1911 käyttöön vihitty jugend-tyylinen rakennus sekä vuonna 1957 valmistunut lisärakennus (KUVA 1). (Tammelan koulu n.d.)

KUVA 1 *Koulupihalla tulee lähiliikuntamahdollisuuksien lisäksi ottaa huomioon väli-
tuntien oleskelutarpeet. Vasemmalla näkyy vanhempi jugend-tyylinen koulu-
rakennus ja kauempana 50-luvun lopussa valmistunut lisäraken-
nus. (Pehkonen 2009.)*

Tammelan koulun lähiliikuntapaikalla on monipuolisesti erilaisia välineitä leikkiin ja liikuntaan, sekä vapaata tilaa pelailuun ja oleskeluun. Koulun pihaan on asennettu pyörätelineitä kouluun polkupyörällä kulkevia oppilaita varten. Kiipeily ja tasapainoiluvälineitä on useampia (KUVA 2), ja niiden lisäksi pihasta löytyy rekkitankoja riippumiseen sekä pukkihypylyyn tarkoitettut loikkatatit. Koulun pihan reunassa sijaitsee noin 60 metriä pitkä juoksurata sekä pituushyppypaikka. Asfalttipihalla on kaksi palloiluseinää sekä koripallokenttä. Lisäksi pihalla on muita pelejä varten tekonurmipintainen kaukalo.

KUVA 2 *Tammelan koulun lähiliikuntapaikalta löytyy monipuolisesti välineitä muun muassa kiipeilyyn ja tasapainoiluun. (Pehkonen 2009.)*

Tammelan koulun lähiliikuntapaikka antaa puitteet monipuoliseen pelailuun ja leikkiin, sekä mahdollistaa jopa liikuntatuntien pitämisen koulun pihalla. Lähiliikuntapaikka tarjoaa mahdollisuuden peleihin kuten koripallo, pesäpallo, jalkapallo ja salibandy sekä erilaisiin pihapeleihin. Lisäksi leikkivälineet mahdollistavat erilaisen kiipeilyn, keinumisen ja tasapainoilun sekä liukumisen. Koulupihan suunnittelussa on otettu huomioon suuren koulun välituntipihaan tarpeet valitsemalla pihalle useampia toimintoita samankaltaisia, mutta kuitenkin erilaisia välineitä. Erityistä talvikäyttöä lähiliikuntapaikalle ei kuitenkaan ole määritelty, vaikka se mahdollista olisikin esimerkiksi kaukaloon jäädytettävän luistinradan muodossa. Talviliikuntamahdollisuudet monipuolistaisivat lähiliikuntapaikan toimintoja ja lisäisivät iltakäyttöä talviaikaankin.

Tammelan koulun lähiliikuntapaikka liittyy kantakaupungin maisemaan ja ympäröivään rakenteeseen sulavasti. Koulun pihassa on perusparannuksen yhteydessä säilytetty pihaa reunustavat suuret lehmukset, jotka luovat varjoa pihalle sekä pehmentävät muutoin kovaa ja rakennettua ympäristöä. Lähiliikuntapaikalle on myös suunniteltu kolme mutterin muotoista istutusallasta, jotka muodostavat oleskeluun houkuttelevan paikan (KUVA 1). Lähiliikuntapaikan yleisilme on siisti, roskia ei juuri näy eikä töhryjä tai rikottuja välineitä löydy (KUVA 3). Kenties lähiliikuntapaikan keskeinen sijainti ja mahdollinen valvonta ohikulkijoiden ja lähitalojen asukkaiden toimesta vähentää häiriökäyttäytymistä.

KUVA 3 *Ilkivaltaa ja töhryjä ei Tammelan koulun pihassa ole juurikaan havaittavissa (Pehkonen 2009).*

3.5.2 Nekalan koulun lähiliikuntapaikka

Nekalan koulu sijaitsee eteläisellä palvelualueella Nekalan kaupunginosassa Tampereen keskustan kaakkoispuolella. Koulussa oppilaita on noin 260 ja opetusta on 1.-6. luokille. Lisäksi koulun tiloissa toimi kirjasto sekä päiväkotinä, jossa on esiopetusta. Nekalan koulun rakennus on valmistunut vuonna 1931, ja koulun pihaan valmistui lähiliikuntapaikka kesien 2008 ja 2009 aikana koulurakennuksen perusparannuksen ja laajennuksen yhteydessä. (Nekalan koulu 2009, M. Tuoriniemen henkilökohtainen tiedonanto 23.10.2009.)

Nekalan koulun lähiliikuntapaikka on toiminnoiltaan erittäin monipuolinen. Koulupihalle on selkeiden lähiliikuntaan tarkoitettujen välineiden lisäksi suunniteltu leikkivälineitä, jotka palvelevat tiloissa toimivan päiväkodin tarpeita. Pienemmille lapsille tarkoitettuja välineitä kuten keinut, liukumäki ja hiekkalaatikko on erotettu lähiliikuntapaikan välineistä sijoittamalla ne toiselle puolelle koulun pihalla sijaitsevaa hiekkakenttää.

KUVA 4 *Pienempien lasten leikkipaikan viereen sijoitetut jyvät kivipenkit ovat jäljistä päätellen toimineet pienimuotoisena rullalautailupaikkana kouluajan ulkopuolella. (Pehkonen 2009.)*

Nekalan koulun lähiliikuntapaikka palvelee sekä oppilaiden välituntitarpeita että iltakäyttöä. Koulupihalle sijoitetut kivipenkit toimivat oleskelukäytössä kouluajana, mutta ovat kelvanneet myös rullalautailuun kouluajan ulkopuolella (KUVA 4). Virallista rullalautailuun tarkoitettua kaupungin perustamaa paikkaa koululla ei kuitenkaan ole (Rullalautailualueohjelma 2008). Koulupihalla on pelailua varten kolme eri kenttää. Suuri keskeisesti sijoitettu hiekkakenttä sopii esimerkiksi pallopeleihin kun pelaajia on enemmän tai halutaan pelata isolla kentällä. Lähiliikuntapaikan reunaan sijoitettu tekonurmipäällysteinen kaukalarakenne mahdollistaa esimerkiksi salibandyn ja muut mailapelit sekä on hyvä pienempien lasten peleissä, sillä pallo ei karkaa. Asfaltille on lisäksi maalattu koripallokenttä ja asennettu korit, joten lähiliikuntapaikka mahdollistaa monipuolisen pelailun (KUVA 5).

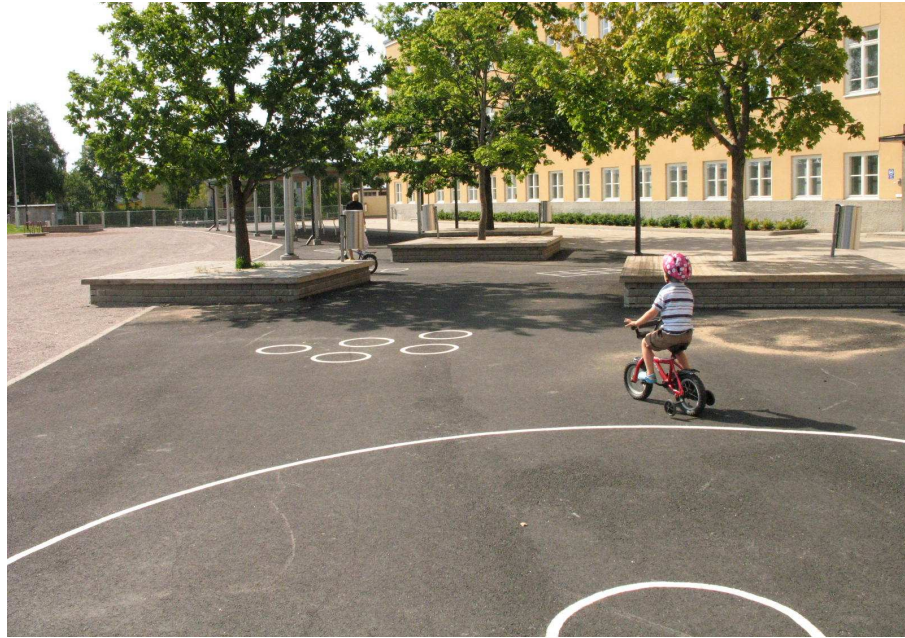

KUVA 5 *Asfalttipäällysteiseltä koripallokentällä on neljä koriä, joten sopivan kokoinen pelikenttä löytyy pienemmillekin koripalloilijoille. (Pehkonen 2009.)*

Kenttien lisäksi Nekalan koulun pihalla on noin 60 metrin pituinen juoksura sekä pituushyppypaikka. Välineitä löytyy lisäksi kiipeilyyn ja tasapainon harjoittamiseen sekä rekkitankoja ja riippurata erilaiseen voimisteluun (KUVA 6). Hauska lisä lähiliikuntapaikalla on kaukalon päätyyn sijoitettu vaijeriliuku. Lähiliikuntapaikalta löytyy myös keinut ja koulun asfalttipihalle on tehty useita hyppelyruudukkoja ja muita maalauksia erilaisia pelejä varten (KUVA 7).

KUVA 6 *Lähiliikuntapaikan monipuolista välineistöä. (Pehkonen 2009.)*

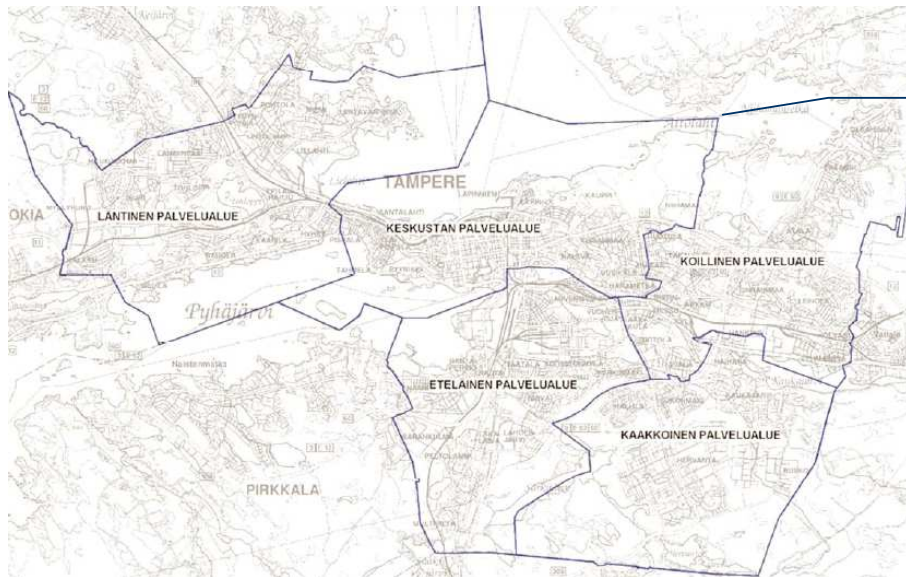
KUVA 7 *Nekalan koulun asfalttimaalaukset innostavat pelaamaan ja leikkimään.
(Pehkonen 2009.)*

Nekalan koulun lähiliikuntapaikalla on hyvät puitteet ympärivuotiseen liikuntaan. Erityistä talvikäyttöä pihalle ei ole määritetty, vaikka siihen edellytykset olisivatkin. Talvikäyttöä varten koulupihalla on mahdollisuus muun muassa hiekkakentälle tai kaukaloon jäädytettyyn luistinrataan ja talviliukumäkeen pihan maastonmuotojen ansiosta. Talvella pulkkamäkiä tosin varmasti muodostuu lasten leikkien seurauksena ilman niiden varsinaista perustamista.

Nekalan koulun pihan suunnittelussa on panostettu viihtyvyyteen. Koulurakennuksen edustan lehmuksille on suunniteltu juuristoaluetta suojaavat kannelliset laatikkorakenteet (KUVA 7), jotka toimivat samalla istuimina välituntien aikaan. Lähiliikuntapaikka on siisti ja roska-astioita on sijoitettu sopiville paikoille ympäri koulupihaa. Koska piha on vasta valmistunut, ei ilkeiden merkkejä myöskään näy. Valaistus pihalla on hyvä. Pelikenttiä valaisevat pimeän aikaan valonheittimet ja oleskelualueilta ja välineiden läheisyydestä löytyy uudet ulkovalaisimet.

4 LÄHILIIKUNTAPAIKKOJEN SIOJITTAMINEN JA PALVELUTASO TAMPEREELLA

Työn ohjausryhmän kanssa lähiliikuntapaikkojen verkoston rakentumista ja sen palvelutasoa pohdittaessa päädyttiin tarkastelemaan alueita ja kohteita, joissa yhdistyvät tietyt toiminnot tai palvelut. Koska viheralueohjelman (2005) sekä Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan palveluja halutaan keskittää, tutkitaan paikkoja, joissa lähekkäin ovat leikkipaikka, koulu, päiväkoti ja palvelutalo tai ainakin kaksi edellä mainituista palveluista. Vaihtoehtoisesti lähiliikuntapaikkojen sijoittamista varten tarkastellaan leikkipaikkoja, joiden välittömässä läheisyydessä on pelikenttä. Kolmas vaihtoehto lähiliikuntapaikaksi soveltuvalle paikalle on leikkipaikka yhdistettynä viheralueeksi kaavoitettuun alueeseen. Useissa kohteissa edellä mainitut ominaisuudet yhdistyvät. Esimerkiksi Peltovainion puistoon sijoitettavan lähiliikuntapaikan läheisyydessä on urheilukenttä, leikkipaikka, koulu sekä päiväkoti sekä runsaasti erilaisia kaupan palveluita. Yhdistämällä erilaisia toimintoja ja palveluja pyritään saamaan lähiliikuntapaikan käyttöaste nostettua sellaiselle tasolle, että lähiliikuntapaikkojen perustaminen Tampereen kaupungin näkökulmasta on kannattavaa ja toisaalta, että lähiliikuntapaikan tarjoama hyöty alueen asukkaille on mahdollisimman suuri.

KUVA 8 Tampereen palvelualueet kartalla. Koillisen palvelualueen pohjoisosa jää käsittelyalueen ulkopuolelle ja työssä keskitytään kantakaupungin alueeseen. (Pohjakartta: Tampereen väestö 31.12.2008.)

Lähiliikuntapaikkojen sijoittamista kartalle lähiliikuntapaikkojen verkostoksi tarkastellaan palvelualueittain. Palvelualuejako perustuu suunnitelluun aluejakoon, eikä hallinnollisia perusteita kyseiselle aluejako ole. Tampere on jaettu maantieteellisesti viiteen eri palvelualueeseen, joita

ovat eteläinen, kaakkoinen, koillinen, läntinen sekä keskusta (KUVA 8). Palvelualuejaon mukaisilta alueilta katsotaan kunkin alueen asukkaan saavan päivittäiset palvelunsa oman palvelualueensa sisältä. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma, 2009.) Koilliseen palvelualueeseen kuuluu harvaan asuttu Pohjois-Tampereen alue, joka tässä työssä jätetään tarkastelun ulkopuolelle ohjausryhmän päätöksellä. Lähiliikuntapaikkojen verkoston suunnittelussa keskitytään siis ainoastaan Tampereen kantakaupungin alueeseen.

4.1 Uusien lähiliikuntapaikkojen palvelutason määrittäminen Tampereella

Tässä opinnäytetyössä lähiliikuntapaikan palvelutasolla tarkoitetaan lähiliikuntapaikan sen käyttäjille tarjoamia erilaisia toimintoja ja niiden monipuolisuutta. Lisäksi viihtyvyys, siisteys ja turvallisuus lasketaan osaksi palvelutasoa.

Jyväskylän kaupungin viherpolitiikan nykytilan selonteossa vuodelta 2007 todetaan, että viheralueiden palvelutason määrittämiseen ei ole olemassa yhtenäisiä valtakunnallisia mittareita. Selonteossa mainitaan, että viheralueiden palvelutason määrittelemineen Jyväskylässä on suurelta osin tapahtunut eri ryhmien pohdintoina, eikä varsinaista tieteellistä perustaa sen määrittelemiseksi ole käytetty. Samoin Tampereen näkökulmasta lähiliikuntapaikkojen palvelutasoon vaikuttavia seikkoja on pohdittu työn ohjausryhmän kanssa. Palvelutason parantaminen on käytännössä suhteutettava kohennettavan viheralueen suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon varattaviin resursseihin.

Tässä työssä palvelutason määrittelemineen on tavoitteellista, eli kun lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa pyritään kohti työssä asetettuja tavoitteita palvelutason suhteen, on palvelutaso hyvä. Itä-Turun viheralueohjelmassa vuosille 2002–2011 (2002) mainitaan lähiliikuntapaikkojen palvelutasoa parannettavan ja viihtyisyyttä lisäävän pelimahdollisuuksia monipuolistamalla, penkkejä, roska-astioita sekä istutuksia lisäämällä. Tampereen näkökulmasta palvelutasoa määriteltäessä otetaan huomioon edellisten lisäksi käyttäjät ja kohderyhmä, saavutettavuus, olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen sekä turvallisuus. Tämän työn osalta palvelutasoon vaikuttavia kriteereitä on pohdittu työn ohjausryhmän kanssa.

Määriteltäessä lähiliikuntapaikkojen verkoston palvelutasoa palvelualueilla tulee eri-ikäiset ja toimintakyvyltään eritasoiset käyttäjät ottaa erityisesti huomioon. Kunkin palvelualueen osalta voidaan tarkastella alueen asukasrakennetta ikäjakaumittain niin palvelualueetasolla, kaupunginosittain kuin yksittäisen lähiliikuntapaikan näkökulmasta. Tarkastelemalla alueen asukasrakennetta pohditaan tarkemmin, mille kohderyhmille kukin lähiliikuntapaikka on kannattavaa suunnata sekä mietitään eri kohderyhmien erityistarpeita.

Lähiliikuntapaikkojen saavutettavuuden tarkasteleminen on tärkeää, jotta saadaan selville onko lähiliikuntapaikan käyttäminen eri käyttäjäryhmien

näkökulmasta todellisuudessa mahdollista. Lapset ja vanhuksat sekä liikuntaesteiset ovat ryhmiä, joiden näkökulmasta saavutettavuuden tarkastelu on erityisen merkityksellistä. Saavutettavuutta tarkasteltaessa tulee teoreettisen saavutettavuuden, eli alueella olevien teiden ja kevyenliikenteenväylien, tarkastelun lisäksi ottaa huomioon todellinen saavutettavuus. Esimerkiksi suojatien puuttuminen lähiliikuntapaikan läheisyydestä voi vaikeuttaa lasten pääsyä lähiliikuntapaikalle ja siten vaikuttaa sen käyttöasteeseen sitä vähentävästi.

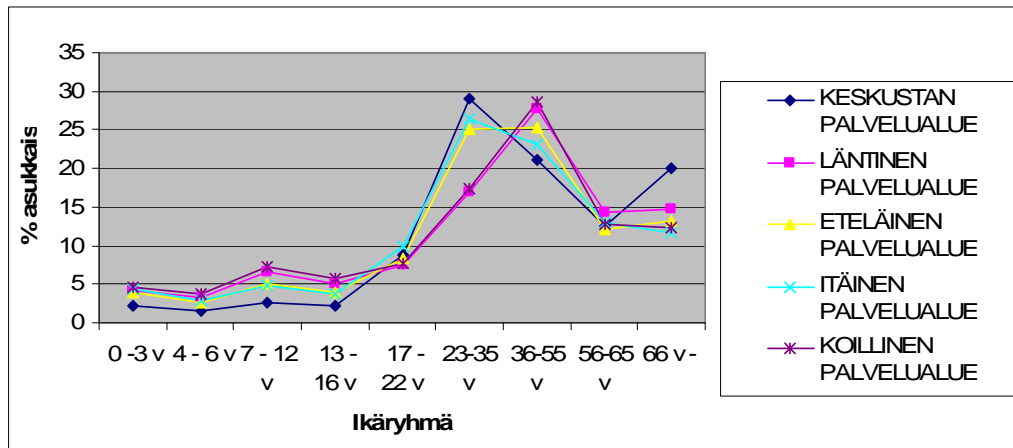
Lähiliikuntapaikkojen verkostoa Tampereelle suunniteltaessa tärkeää on olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen. Nykyisten liikunta- ja leikki- paikkojen palvelutasoa pyritään parantamaan toimintoja lisäämällä ja tekemällä alueen käytöstä monipuolisempaa. Uusien lähiliikuntapaikkojen sijoittamisessa huomioidaan lähialueen eri toiminnot ja palvelut kuten leikkipaikat, liikuntapaikat, koulut, päiväkodit ja palvelutalot. Palvelujen ja toimintojen keskittäminen tekee niistä helpommin saavutettavia (Jalkanen ym. 1997.) Olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen on sekä kustannuksien vähentämisen että suunnittelun ekologisuuden kannalta olennaista.

Neljäs palvelutasoon merkittävästi vaikuttava seikka on turvallisuus. Leikki- ja liikuntavälineiden turvallisuuden lisäksi tulee pohtia alueen turvallisuutta yleisemmällä tasolla. Turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen pyritään vaikuttamaan kiinnittämällä huomiota erityisesti valaistukseen ja kasvillisuuteen. Valaistus pyritään pitämään lähiliikuntapaikoilla sellaisella tasolla, että pelaaminen ja lähiliikuntapaikan monipuolinen käyttö on mahdollista myös vuoden pimeämpinä aikoina. Kasvillisuuteen kiinnitetään huomiota ja näkymät reittien varsilla pidetään avoimina. Kaikki nämä yhdessä vaikuttavat osaltaan lähiliikuntapaikan viihtyvyyteen. Lähiliikuntapaikkojen käyttäjien ja alueen asukkaiden näkemyksiä viihtyvyydestä ja muista edellä mainituista ominaisuuksista voidaan tutkia esimerkiksi sosiotooppikartoituksen avulla.

4.1.1 Asukasrakenne ja kohderyhmät

Viheralueohjelman mukaan viheralueita suunniteltaessa tulee tarkastella viherpalvelujen riittävyyttä alueen asukasrakenteen suhteen (Tampereen viheralueohjelma 2005).

KAAVA 1 Diagrammissa on esitetty Tampereen eri palvelualueiden asukasmäärät prosentteina ikäryhmittäin jaoteltuna (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009).

Kuvaajien avulla on havainnollistettu Tampereen eri palvelualueiden asukasmäärien keskinäisiä suhteita (KAAVA 1). Lapsia ja nuoria kaikista palvelualueista vähiten on keskustan palvelualueilla. Sen sijaan runsaasti pientaloasumista käsittävät läntinen ja koillinen palvelualue asuttavat eniten erityisesti alakouluikäisiä nuoria. 17–22-vuotiaita nuoria asuu kaikilla palvelualueilla suunnilleen yhtä paljon. 23–35-vuotiaita eniten miellyttää keskusta-asuminen, kun taas koillinen ja läntinen palvelualue kiinnostaa 36–55-vuotiaita. 56–65-vuotiaiden ikäryhmässä prosentit menevät lähes tasan, mutta yli 65-vuotiaita asukkaita asuu suhteessa selvästi enemmän keskusta-alueella kuin muilla palvelualueilla.

Tampereen kaupungin hyvinvointipalvelujen tekemän Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) ennusteen mukaan peruskouluikäisten määrä tulee laskemaan vuoteen 2015 asti, minkä jälkeen määrä kääntyy jälleen nousuun. Peruskouluikäisten määrän lasku vaikuttaisi erityisesti vanhoihin asuinalueisiin, kun taas Tampereen kaakkois- ja koillispuolelle rakennettavilla uusilla asuinalueilla peruskoululaisten määrän odotetaan kasvavan.

Suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään vuosina 2010 – 2020 kasvaa erityisesti 65–74-vuotiaiden määrä. Ikäihmisten palvelutarpeen lisäys tulee siis olemaan merkittävä. Palvelualueittain ikäihmisten määrien kehityksessä ennustetaan olevan eroja, mutta erityisesti läntisellä palvelualueella tulisi Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan ikäihmisten määrät lisääntymään.

4.2 Saavutettavuus

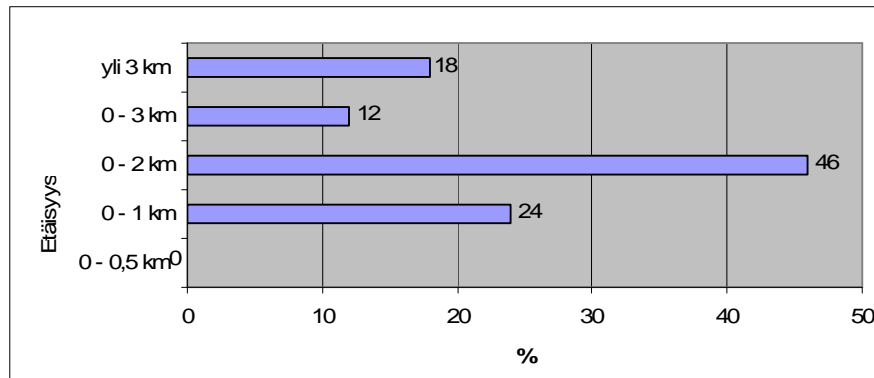
Lähiliikuntapaikkojen saavutettavuutta tarkkailtaessa tulee kohderyhmistä erityisesti ottaa huomioon lapset, vanhukset ja liikuntaesteiset. Voidaan olettaa, että mikäli lähiliikuntapaikka tai muu palvelu on näiden kolmen ryhmän saavutettavissa, on se aikuisen tasolla liikenteessä toimivan henkilön kannalta myös sijainniltaan ja saavutettavuudeltaan hyvä. (Reneland 2002.)

Auran, Horellin ja Korpelan (1997) mukaan leikki-ikäisen, eli noin 4-6-vuotiaan, itsenäisen liikkumisetäisyys kotoa on noin 50 metriä. Eroja asuinalueiden kesken löytyy, sillä esimerkiksi ajoneuvoliikenne kaventaa lapsen itsenäisen liikkumisen aluetta. On myös tutkittu, että maaseudulla lapsen elinpiiri on laajempi kuin taajamassa ja kaupunkiympäristössä. Maaseutu tarjoaa myös enemmän toimintamahdollisuuksia leikki-ikäisille lapsille. Lapsen varttuessa elinpiiri kuitenkin laajenee ja liikkumisesta tulee itsenäisempää. (Aura ym. 1997.) Lapsen kannalta lähiliikuntapaikkojen saavutettavuuden tarkastelussa huomio tulee kiinnittää erityisesti lähiliikuntapaikan saavutettavuuteen kevyenliikenteen väyliä pitkin ja mahdollisesti ylitettävien suojateiden määrään ja ajoneuvojen nopeuteen alueella (Reneland 2002). Mikäli suojatie on lapselle vaarallinen ylittää, lähiliikuntapaikan todellinen saavutettavuus voi olla sen teoreettista saavutettavuutta heikompi.

Aikuisellakin liikkumisetäisyys kotoa jalkaisin on noin 500 metriä (Gehl 1996). Toisaalta väitetään, että ihmisten elintilat ja toiminta-areenat ovat enemmän sosiaalisia, kulttuurillisia ja psyykkisiä kuin tilasta riippuvia (Jalkanen ym. 1997). Mikäli siis lähiliikuntapaikat voidaan sijoittaa paikkaan, jossa liikutaan paljon, ja jota alueen asukkaat käyttävät ja mieltävät sen olevan lähellä kotia, voisi lähiliikuntapaikan käyttö olla tehokasta.

Iäkkäillä ihmisillä sekä liikuntaesteisillä vaarana on elinpiirin supistuminen. Tutut reitit, esteettömyys ja muiden palvelujen läheisyys tukevat liikkumista kun taas liikenneyhteyksien huono laatu ja esteellisyys sekä fyysisen kunnon ja kykyjen heikentyminen supistavat elinpiiriä. (Aura ym. 1997.) Tampereen viheralueohjelmassa (2005) tavoitteeksi asetettu viheralueiden ja reittien esteettömyys on siten tärkeä asia erityisesti lähiliikuntapaikoilla, jotka on suunnattu palvelemaan myös iäkkäitä ja liikuntaesteisiä käyttäjiä. Tärkeimpiä tarkasteltavia asioita lähiliikuntapaikkojen saavutettavuudessa iäkkäiden ja liikuntaesteisten ihmisten osalta ovat maaston kaltevuus ja portaat eli reitin esteettömyys, valaistus sekä ylitettävien suojateiden määrä ja ajoneuvoliikenne alueella. (Reneland 2002.) Lisäksi meluisuus ja ajoväylien vieressä tuulisuudelle alttiit paikat tekevät liikkumiskyvyltään heikentyneiden ihmisten olon turvattomaksi ja heikentävät keskittymistä (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007). Kuten lapsilla, voi huono saavutettavuus vähentää lähiliikuntapaikan käyttöä tämänkin kohderyhmän osalta merkittävästi.

KAAVA 2 Nuori Suomi ry:n esimerkkihankkeiden suunnitellut käyttöetäisyydet ovat verrattain pitkiä (Nuori Suomi ry 2007).

Nuori Suomi ry:n tekemän lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimuksen mukaan (2007) tutkimuksessa mukana olleiden lähiliikuntapaikkojen esimerkkihankkeiden suunniteltu käyttöetäisyys oli 24 %:lla lähiliikuntapaikoista 0-1 kilometriä, 46 %:lla 0-2 kilometriä, 12 %:lla 0-3 kilometriä ja vielä 18 %:lla yli kolmen kilometrin säteellä lähiliikuntapaikasta. Kuten diagrammista voidaan havaita, ei alle 500 metrin käyttöetäisyyttä yksikään tutkituista lähiliikuntapaikkojen toteuttajatahoista maininnut suunnitteleensa (KAAVA 2). Jyväskylän viherpolitiikan nykytilan selonteossa (2007) todetaan kuitenkin valtakunnallisten suunnitteluohjeistojen suosittelevan leikkipaikoille suunniteltavan 300 metrin vaikutusetäisyyttä ja suurempien toimintapuistojen vaikutusetäisyydeksi 500 – 1000 metriä. Jopa kilometrin vaikutusetäisyyden toteutumiseen kaupunkirakenteessa vaikuttaa kuitenkin suuresti liikenneväylien ja maaston muotojen estevaikutukset.

Vaikka lähiliikunta-ajatus pohjautuu maksuttomuuteen ja lähiliikuntapaikkojen vapaaseen käyttöön, voivat erilaiset urheiluseurat tai ryhmät käyttää lähiliikuntapaikkojen palveluja. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan ryhmät ja organisaatiot, joilla ei ole omaa pihaa tai aluetta käytettävänään ovat valmiita matkustamaan pidemmän matkan löytääkseen sopivan paikan toiminnalleen kuin sellaiset, joilla jokin käyttötarkoitusta vastaava paikka on olemassa. Lisäksi selvisi, että mikäli organisaatiolla tai ryhmällä on oma piha tai alue käytettävänään, harrastavat he siellä kolme kertaa enemmän erilaisia aktiviteetteja verrattuna ryhmiin ja organisaatioihin, joilla ei ole omaa tilaa tai aluetta. (Grahn 1991). Tästä voidaan päätellä, että erityisesti koulupihojen kehittäminen on kannattavaa, sillä se mahdollistaa monipuolisemman leikin ja harrastamisen niin välitunneilla kuin koulujan ulkopuolellakin. Tällä periaatteella myös ikääntyneiden käyttämiin alueisiin kannattaa panostaa, sillä monipuolinen harrastaminen ja itsenäinen toimiminen tukevat ikääntyneiden fyysistä ja henkistä hyvinvointia.

4.3 Olemassa olevan rakenteen parantaminen ja kustannukset

Lähiliikuntapaikan määritelmässä yhdeksi sen ominaisuudeksi mainitaan lähiliikuntapaikan rakentamis- ja käyttökustannuksien edullisuus (Nuori Suomi 2007). Lähiliikuntapaikkojen perustamiskustannusten edullisuuteen voidaan vaikuttaa pyrkimällä hyödyntämään olemassa olevaa rakennetta. Olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen lähiliikuntapaikkoja lisättäessä ja viherpalveluiden tasoa kohennettaessa on tärkeää, sillä palvelutasoon vaikuttaa suuresti käytössä olevien resurssien määrä. Mikäli olemassa olevaa infrastruktuuria hyödyntämällä voidaan esimerkiksi pohjatöiden resursseja siirtää lähiliikuntapaikan toimintoja monipuolistaviin välinehankintoihin, parantaa se lähiliikuntapaikan palvelutasoa.

Olemassa olevat maastonmuodot on myös hyvä käyttää hyväksi jo suunnitteluvaiheessa. Mikäli lähiliikuntapaikan rakentaminen vaatii pohjatöitä, voidaan siitä syntyvät maamassat käyttää maisemallisesti hyväksi rakentamisen alkuvaiheessa. Käyttämällä maamassoja penkereiden rakentamiseen esimerkiksi talviliukumäkeä varten tai katsomon rakentamiseen, voidaan välttyä maamassojen kuljetuskustannuksilta. Maastonmuotoilulla voidaan myös tehdä lähiliikuntapaikan tuuliolosuhteista maltillisemmat rakentamalla istutettuja tuulensuojapenkereitä. Kaikessa maastonmuotoilussa tulisi huomioida ympäröivä maisema ja maastonmuotojen yhtyminen alueen topografiaan ja pyrkiä luonnolliseen ilmeeseen.

Tampereen lähiliikuntapaikkojen verkostoa pohdittaessa on tutkittu monia erilaisia peruskorjausta vaativia kohteita. Näissä kohteissa alueen pohjatyöt on suurelta osin tehty ja resurssit saataisiin keskitettyä toimintojen kehittämiseen alueella ja sen ilmeen kohentamiseen. Toisaalta lähiliikuntapaikoiksi esitetyissä kohteissa on mukana liikuntapaikkoja, joita voitaisiin kohtuullisin kustannuksin kehittää yhden tai kahden lajin harrastuspaikasta monipuoliseksi lähiliikuntapaikaksi. Lisäksi sekä peruskorjattavia että jo kunnostettuja leikkipaikkoja esitetään kehitettävän lapsille suunnatusta paikasta monipuoliseksi, eri ikäisiä palvelevaksi lähiliikuntapaikaksi.

4.4 Turvallisuus

Turvallisuusriskit voivat olla myös terveysriskejä. Turvallisuuden tai turvattomuuden tunne vaikuttaa ihmisen henkiseen hyvinvointiin ja stressiin ja sen myötä yleisemmin terveyteen. (Ympäristöterveys yhdyskuntasuunnittelussa 2006.) Mikäli paikka tai alue koetaan turvattomaksi, voi se rajoittaa asukkaiden liikkumista ja toimintaa. (Jalkanen ym. 1997.) Erityisesti vanhuksien osalta turvattomuuden tunne voi merkittävästi vähentää ulkona liikkumista tiettyinä aikoina vuorokaudesta.

Valaistus on varsinkin pimeämpinä vuodenaikoina yksi turvallisuudentunteeseen merkittävimmin vaikuttavista asioista. Tampereen viheralueohjelmassa (2005) esitetäänkin, että valaistuksen riittävyys ja valaistuksen tyyppi tulisi aina valita alueen toiminnan mukaan. Valaistuksen riittävyys vaikuttaa turvallisuuden tunteen lisäksi ilkeällä määrällä lähiliikuntapai-

kalla ja pidentää sen käyttöaikaa. Näkyvyyteen alueella tulee kiinnittää huomiota valaistuksen lisäksi kasvillisuuden kannalta. Umpeenkasvaneita pensaita tulisi välttää ja reitit pitää näköyhteyksien kannalta avoimina. Lisäksi valvonnan lisääminen viheralueilla mainitaan viheralueohjelmassa kehittämistavoitteeksi. Valvontaa lähiliikuntapaikoilla ja muilla viheralueilla suorittavat pääasiassa viheralueiden käyttäjät kaupungin työntekijöiden ohessa. Käyttäjämäärien lisääntyminen lähiliikuntapaikalla lisää sosiaalista valvontaa ja puutteet havaitaan nopeammin. Lisäksi jokaiselle lähiliikuntapaikalle asennetaan leikkipaikkojen tapaan kyltti, josta ilmenee puhelinnumero, johon voi ilmoittaa, mikäli lähiliikuntapaikalla havaitsee välineissä, muissa rakenteissa tai ympäristössä puutteita tai ilkivaltaa.

Lähiliikuntapaikoilla yksi turvallisuuteen merkittävästi vaikuttava seikka on välineiden turvallisuus ja turvanormien noudattaminen. Välineiden tulee olla eurooppalaisten turvanormien mukaisesti suunniteltuja, valmistettuja, asennettuja ja ylläpidettyjä. Lisäksi välineiden turvaetäisyydet ja alustat tulee olla välinevalmistajien ohjeiden mukaiset.

Lähiliikuntapaikkojen liikennejärjestelyihin tulee kiinnittää erityistä huomiota varsinkin silloin kun lähiliikuntapaikka perustetaan koulun alueelle tai sen läheisyyteen tai jos lähiliikuntapaikan yhteydessä on esimerkiksi urheilukenttä ja voidaan olettaa, että sinne saavutaan myös autolla. Kunnolliset pysäköintimahdollisuudet tulee varmistaa ja huolehtia, että ajoreitit tontille ovat turvalliset. Ajoneuvopysäköinti tulisi pitää erityisesti koulupihoilla välituntipihoista erillään ja rajata selkeästi. Myös huoltoliikenne tulee huomioida suunnittelussa. Yleisesti ajoneuvoliikenteen ja kevyen liikenteen kohtaamista tulisi välttää. (Koulupihojen mahdollisuudet -opas 2003.)

4.5 Viihtyvyys ja siisteys

Kasvillisuus on viihtyvyyteen merkittävästi vaikuttava tekijä. Sen avulla lähiliikuntapaikka voidaan liittää ympäröivään maisemaan, sillä jäsenläään ja rajataan alueita ja tiloja sekä voidaan parantaa alueen käyttömukavuutta. Kasvillisuus toimii mielihyvää tuottavana elementtinä.

Esteettisen merkityksensä lisäksi kasvillisuus vaikuttaa pienilmastoon. Kasvillisuuden avulla voidaan sitoa ilmasta pölyä, vähentää meluhaittoja sekä suojata tuulelta, sateelta ja auringolta. Väärään paikkaan sijoitetuista kasveista voi kuitenkin aiheutua roskaantumista. Erityisesti puiden sijoittamista välineiden tai liikunnan suorituspaikkojen välittömään läheisyyteen tulee harkita. Ikääntyneille ihmisille suunnatulla lähiliikuntapaikalla pudonneista puiden lehdistä mahdollisesti aiheutuva liukastumisvaara tulee ottaa huomioon. Lisäksi myrkyllisiä ja vahvasti allergisoivia kasveja tulisi välttää lähiliikuntapaikoilla. Suunnittelulla ja ylläpidolla voidaan vaikuttaa sekä istutettaviin että luonnossa esiintyviin ei-toivottuihin kasveihin. Oikeilla kasvivalinnoilla voidaan vähentää tarvittavan ylläpidon määrää.

Käyttämällä katteita voidaan vähentää lähiliikuntapaikan ylläpidossa kasvillisuuden hoitoon, kuten istutusten paikkauksiin ja kulumisjälkien korjaamiseen, tarvittavia resursseja. Mikäli tarvetta esiintyy, voidaan istutusalueita aidata kasvien kasvuun lähdön turvaamiseksi.

Viihtyvyyteen ja siisteyteen liittyy kasvillisuuden lisäksi jätehuolto. Lähiliikuntapaikoille tulee sijoittaa riittävä määrä roska-astioita etenkin alueille, jossa voidaan olettaa oleskeltavan pidempiä aikoja. Myös reittien varret on hyvä huomioida roska-astioiden sijoitusta pohdittaessa. Roska-astioiden sijoittaminen viheralueille voi vähentää luontoon heitettävien roskien määrää ja siten vähentää puhtaanapitoon tarvittavia resursseja.

4.6 Lähiliikuntapaikan toimintojen suunnittelu ja rajoitukset

Toimintoja mietittäessä tulee ottaa huomioon lähiliikuntapaikkaa käytettäessä aiheutuva melu ja lähialueiden asukkaat. Esimerkiksi rullalautailualueita ei ole suotavaa sijoittaa lähelle asuintaloja rullalautailusta aiheutuvan melun vuoksi. Mikäli tietty toiminto halutaan kuitenkin sijoittaa tietylle lähiliikuntapaikalle, voidaan rakenteilla ja materiaalivalinnoilla vaikuttaa haittoja vähentävästi. Lisäksi joillakin asutuksen läheisyydessä sijaitsevilla liikuntapaikoilla on asetettu käyttörajoituksia ajan suhteen.

Nuori Suomi ry:n lähiliikuntapaikkojen esimerkkihankkeita tarkasteltaessa voidaan havaita alakoulupihoille sijoitettujen lähiliikuntapaikkojen yleisimpiä toimintoja olevan esimerkiksi keinuminen, kiipeily, tasapainoilu, pelit ja ruutuhyppeily. Toiminnot ovat yläkoulupihoihin verrattuna enemmän suuntautuneita leikinomaiseen liikkumiseen. Yläkoulupihoilla erilainen pelailu painottuu, kuitenkin seikkailuradat, riippuminen ja kiipeily soveltuvat yläkoululaisillekin. Mahdollisuus pitää koulun liikuntatunteja koulupihoille sijoitetuilla lähiliikuntapaikoilla tulisi huomioida suunnittelussa. Yläkouluikäisille ja aikuisille lähiliikuntapaikan käyttäjille ikäihmissiin asti sopivat lisäksi erilaiset ulkokäyttöön tarkoitetut liikuntalaitteet.

Ikääntyneiden ja liikuntarajoitteisten osalta lähiliikuntapaikkojen toimintojen suunnitteluun vaikuttaa erityisesti lähiliikuntapaikan ja reitistön esteettömyys. Lehmuspuiiston ja Åkerblomin (2007) kirjassa käytetään liikuntapaikkojen suunnittelussa käyttäjien, erityisesti ikääntyneiden, jakoa kolmeen eri ryhmään liikkumiskyvyn mukaan. Toiminta- ja liikkumiskykyiset tulevat toimeen jokseenkin esteellisessäkin ympäristössä. Toiminta- ja liikkumiskyvyltään heikentyneet tarvitsevat elinympäristökseen esteettömän elinympäristön, mutta kykenevät siellä kuitenkin harrastamaan terveysliikuntaa ja ulkoilemaan päivittäin. Kolmas ryhmä on toiminta- ja liikkumiskyvyltään huomattavasti heikentyneet, jotka saattavat esteettömässäkin ympäristössä tarvita avustusta liikkumiseen, ja joiden elinpiiri on liikkumiskyvyn heikentymisen vuoksi supistunut. Lähipalveluiden tulee olla kävelytäisyydellä palveluasumisyksiköistä, mikäli halutaan ikäihmisten niitä pystyvän käyttämään.

Toiminta- ja liikkumiskykyiset ovat mahdollisia lähiliikuntapaikan palvelujen käyttäjiä sekä kuntoiluvälineiden, että pelien ja lenkkeilyreittien osalta. Toiminta ja liikkumiskykyisten ikääntyneiden käyttäjien mieltymykset nuoria ja aikuisia rauhallisempaan liikuntaan tulisi kuitenkin ottaa huomioon. Erityisesti erilaiset tasapainoa ja koordinaatiota sekä kuntoa kohottavat välineet ja toiminnot soveltuvat tälle kohderyhmälle. Toiminta- ja liikkumiskyvyltään heikentyneet voivat käyttää lähiliikuntapaikkojen reitistöä hyväksi niiltä osin kun ne ovat esteettömiä. Levähdyspaikkojen sijoittaminen reittien varsille on tärkeää, jotta tarvittaessa voi pysähtyä lepäämään. Perusreitin pituus voi olla esimerkiksi 400 metriä ja siihen voi liittyä pidempi noin kilometrin mittainen luontopolku. Reitin varrelle voidaan sijoittaa kuntoiluvälineitä. Reitistöstä on hyvä olla yhteys muihin alueen palveluihin, jolloin kuntoiluun voidaan haluttaessa yhdistää asiointi. (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007.)

5 TAMPEREEN LÄHILIIKUNTAPAIKKOJEN VERKOSTO JA PALVELUTASO

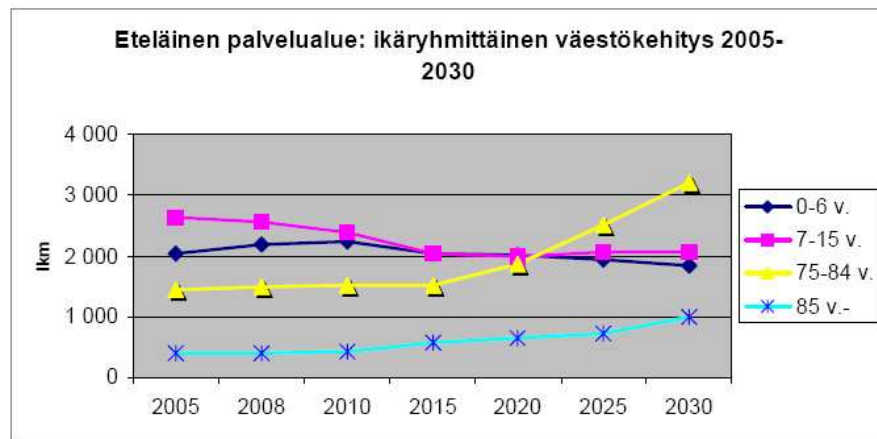
Jokaiselle kokonaisuuden muodostavalle asuinalueelle tulisi olla oma lähiliikuntapaikkansa siten, että se palvelee asuinalueita ja kaupunginosia niitä toisistaan erottavien suurten liikenneväylien sisällä. Lähiliikuntapaikoiksi esitettäviä kohteita on ensin tutkittu kartta-aineiston avulla ja myöhemmin maastokäynnein. Kunkin lähiliikuntapaikan osalta on alueen asukasrakennetta tutkittu ikäryhmittäin ja verrattu sitä koko Tampereen ikärakenteeseen. Maastokäyntien, asukasrakenteen ja muiden pohdintojen pohjalta on mietitty kunkin lähiliikuntapaikan kohderyhmiä. Jokaista lähiliikuntapaikkaa kohden on esitetty sinne suunniteltavia toimintoja, tarkoituksena pitää rakenne monipuolisena.

Kunkin lähiliikuntapaikaksi esitetyn kohteen kohdalla on esitetty tilastotietoja lähialueiden väestörakenteesta ja pohdittu mahdollisia poikkeamia koko Tampereen väestörakenteeseen. Lähialueiden väestörakenteen tilastot on kerätty kaupunginosittain, jolloin on mietitty lähiliikuntapaikan teoreettista saavutettavuutta lähialueilta. Lähiliikuntapaikkoja toteutettaessa tulee väestörakennetta tarkastella saavutettavuutta käsittelevän luvun perusteella tarkemmin mittaamalla väestörakennetta tietyn mittaisella säteellä lähiliikuntapaikasta katsottuna.

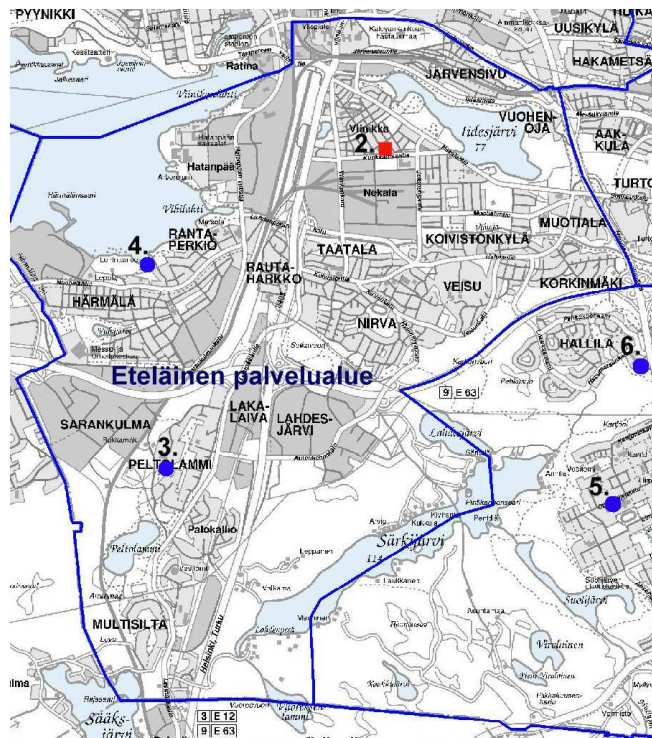
5.1 Eteläinen palvelualue

Eteläisen palvelualueen alueella asuu yhteensä noin 31070 asukasta. Palvelualueen kehittymisestä ja kehittämisestä on erilaisia huomioita Tampereen Palveluverkon kehittämissuunnitelmassa (2009). Kuvaajien avulla esitetään, kuinka vuonna 2015 75–84-vuotiaiden määrän on arvioitu lähtevän kasvuun, kun taas alle kouluikäisten ja kouluikäisten määrät pienenevät ja vakiintuvat noin 2000 asukkaaseen (KAAVA 3). Lakalaivan alue tulee kehittymään ja sinne suunnitellaan palvelukeskittymää, jossa olisi muun muassa palveluja ikääntyneille. Hatanpää-Härmälä-alueelle suunnitellaan nuorisotaloa Rantaperkiön perusopetukselta vapautuviin tiloihin. Koivistonkylään tai Peltolammille esitetään tekojääaluetta ja Iidesjärven alueelle perhepuistoa. Perhepuistossa olisi ulkoiluun ja lähiliikuntaan liittyviä toimintoja, ja sen tavoite olisi palvella myös muiden palvelualueiden asukkaita.

KAAVA 3 Väestönkehitys Eteläisellä palvelualueella Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan.

Eteläisellä palvelualueella sijaitsee yksi lähiliikuntapaikka Nekalan koululla. Nekalan koulun lähiliikuntapaikkaa on tarkasteltu luvussa 3.5.2. Uusia lähiliikuntapaikkoja esitetään perustettavaksi Peltolammin koululle ja Härmälän rantaan nykyisen uimarannan alueelle (KUVA 9).

KUVA 9 Kartalla on havainnollistettu nykyiset ja työssä esitettävät lähiliikuntapaikat eteläisellä palvelualueella. Numero kaksi tarkoittaa Nekalan koulun lähiliikuntapaikkaa, numero kolme Peltolammin koululle ja numero neljä Härmälän uimarannalle esitettäviä lähiliikuntapaikkoja. (Pehkonen 2009.)

5.1.1 Peltolammin koulu

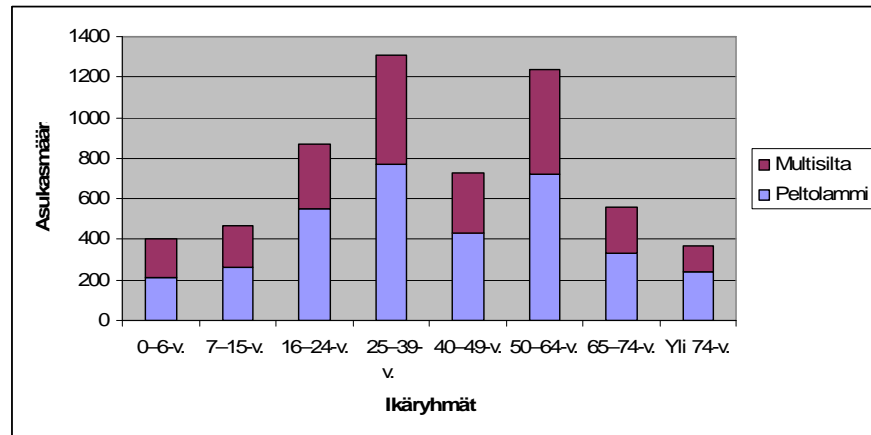
Peltolammin koulu sijaitsee Peltolammin kaupunginosassa osoitteessa Säästäjänkatu 16 (KUVA 10). Koulussa on opetusta 1.-6. luokille sekä esikoulu. Koulun kanssa samassa rakennuksessa toimivat lisäksi Peltolammin kirjasto, hammashoitola ja neuvola. (Peltolammin koulu 2009.) Peltolammin kaupunginosassa on asukkaita 31.12.2008 ollut 3513, mutta koululle esitettävän lähiliikuntapaikan katsotaan palvelevan myös Multisillan alueen asukkaita. Multisillassa asukkaita on tilastoitu olevan yhteensä noin 2400. (Tampereen väestö 2008.)

KUVA 10 Viistokuva Peltolammin koulun alueesta. Copyright: Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)

Diagrammista voidaan havaita kuinka Peltolammin ja Multisillan alueiden asukkaat jakautuvat eri ikäryhmien kesken (KAAVA 4). Vertailtaessa Multisillan ja Peltolammin asukkaiden prosenteiksi suhteutettua ikäjakamaa koko Tampereen väestörakenteeseen liitteessä, seurailevat käyrät hyvin koko Tampereen lukuja (LIITE 2). Alle kouluikäisiä ja peruskouluikäisiä lapsia ja nuoria on keskimäärin yhtä paljon kuin koko Tampereen alueella, mutta Peltolammin alueella 16–24-vuotiaiden osuus on hieman keskimääräistä suurempi. 25–49-vuotiaiden osalta luvut ovat Tampereen lukuihin verrattuna hieman pienempiä, kun taas yli 50-vuotiaita Peltolammilla ja Multisillassa asuu hieman koko Tampereen lukuja enemmän. (Tampereen väestö 2008).

KAAVA 4 Peltolammin ja Multisillan kaupunginosien asukasmäärät ikäkaumittain vuonna 2008 (Tampereen väestö 31.12.2008 mukaan).

Tampereen rullalautailualueohjelmassa (2008) on Peltolammin koulun alueelle esitetty rullalautailualue. Koulupiha on suuri ja tilaa monipuoliselle lähiliikuntapaikalle rullalautailupaikan lisäksi koulupihalta löytyy. Koulupihan välineitä on hiljattain uusittu, joten lähiliikuntapaikan perustaminen Peltolammin koululle ei vaatisi välineiden osalta suuria rahallisia uhrauksia. Koska välineet ovat vielä uusia ja turvamääräysten mukaisia, voisi lähiliikuntapaikan perustaa hyvin olemassa olevaa rakennetta hyödyntäen. Peltolammin koulun kenttien pohjoispuolella sijaitseva leikkipaikka tulee poistumaan, mutta korvaava leikkipaikka löytyy Tilkonmäen päiväkodin vierestä. Toisaalta koulupihan toiminnot korvaavat poistuvan leikkipaikan toimintoja.

Peltolammin koulun lähiliikuntapaikan kohderyhmää olisivat koulun oppilaat, rullalautailun harrastajat ja alueen asukkaat. Koulua ympäröivässä maastossa käy lenkkeilijöitä, joten tämäkin käyttäjäryhmä olisi tärkeää huomioida lähiliikuntapaikan suunnittelussa.

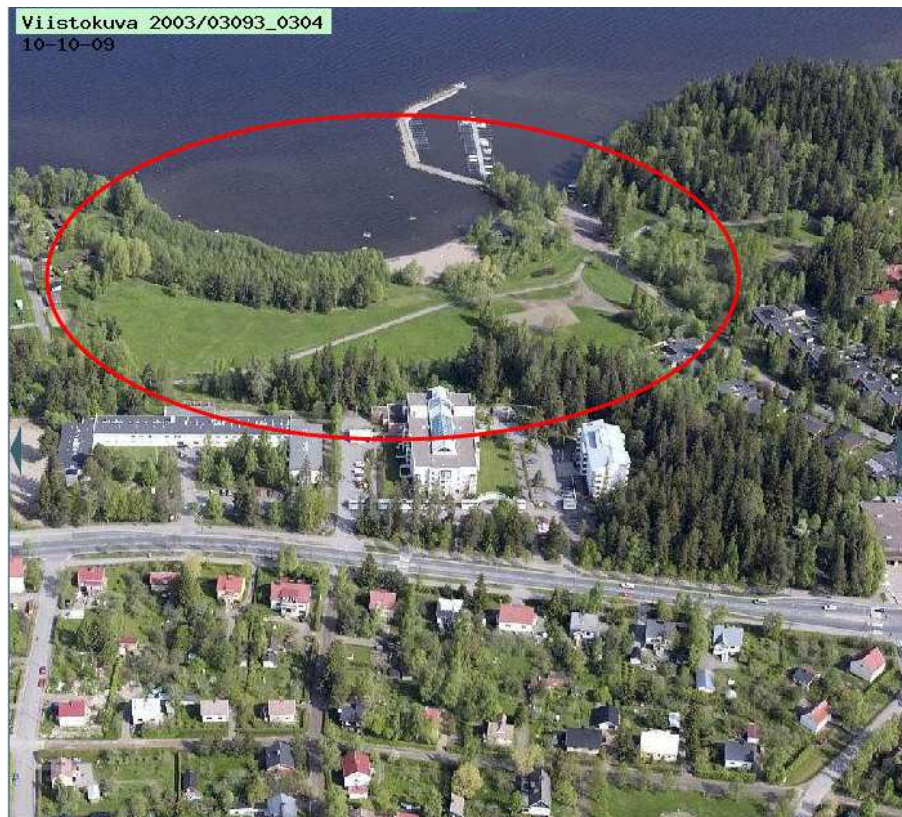
Palveluverkon kehittämissuunnitelmassa (2009) mainittua tekojääradan sijoittamista Peltolammin koulun alueelle tulisi tutkia lähiliikuntapaikan suunnittelemisen yhteydessä. Tekojäärata lisäisi Peltolammin koulun käyttöä talviaikaan. Peltolammin koulun yhteydessä on riittävästi parkkitilaa, mikäli tekojäärata houkuttaisi paikalle autoileviakin käyttäjiä.

Rullalautailupaikan ja tekojääradan lisäksi Peltolammin koululle esitettävälle lähiliikuntapaikalle toiminnoiksi olisi mahdollista suunnitella muitakin pelikenttiä. Esimerkiksi tekonurmipäällysteinen kaukalo mahdollistaisi sählyn pelaamisen ja iäkkäämmille käyttäjille pihaan mahtuisi petanque kenttä. Koripallokentän korit on perusparannuksen yhteydessä uusittu, mutta asfalttiin kentän viivat voisi uusia. Talviaikaan koulupihaan voisi tehdä ladun pihaa kiertämään, jolloin luistelun ohella hiihtämistäkin voisi harjoitella koulun pihassa. Lenkkeilijöitä ja varttuneempia käyttäjiä varten koulupihaan liikuntavälineistöä voisi vielä täydentää. Koska Peltolammin

koulun piha on suuri ja kenttätilaa on paljon, voisi lähiliikuntapaikan toiminnossa keskittyä erilaisiin kenttätilaa vaativiin peleihin, talviurheiluun sekä rullalautailupaikkaan.

5.1.2 Härmälän uimaranta

Härmälän uimaranta sijaitsee Pyhäjärven rannalla Talvitien päässä Härmälän kaupunginosassa. Ranta-alueelle on sijoitettu uimarannan lisäksi rantalentopallokenttä, pienvenesatama ja matonpesupaikka (KUVA 11). Uimarannan lähialueilta löytyy palveluasumista ja kotona asumista tukevia palveluja, päiväkotia, kerho sekä kouluja ja Metsolan perhetukikeskus (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009). Uimarannan ohi kulkee rannan suuntainen kevyen liikenteen väylä. Maisemaltaan alue on hyvin kaunis etenkin Pyynikinharjun suuntaan avautuvan järvimaiseman ansiosta.

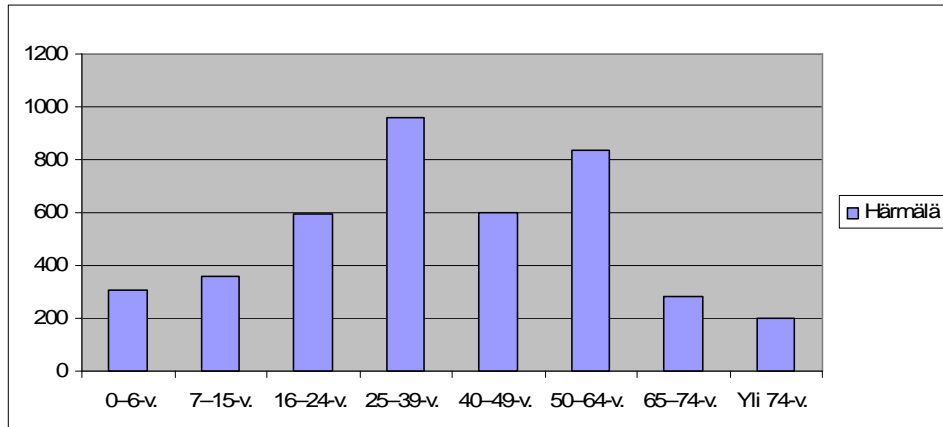

KUVA 11 Härmälän uimaranta pienvenesatamaineen. Copyright Lentokuva Vallas Oy.
(Tampereen kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)

Härmälän kaupunginosassa on asukkaita yhteensä noin 4100. Ikäryhmittäiset asukasmäärät Härmälän osalta löytyvät diagrammista (KAAVA 5). Verrattaessa Härmälän kaupunginosan asukkaiden ikärakennetta koko Tampereen vastaavaan liitteessä voidaan havaita Härmälän asukkaita esittävän käyrän seurailevan hyvin koko Tampereen keskiarvoa (LIITE 2). 40–49-vuotiaita sekä 50–64-vuotiaita asukkaita Härmälässä on kuitenkin hieman keskimääräistä enemmän. Härmälän alueella on paljon pientalo-

asutusta, mikä voi selittää osaltaan keski-ikäisten hieman suuremman osuuden asukkaista.

KAAVA 5 Härmälän kaupunginosan asukkaat ikäryhmittäin Tampereen väestö 31.12.2008 -julkaisun (2008) mukaan.

Härmälän rannan itäpuolella on Härmälän rantapuiston leikkipaikka, joka leikkipaikkaohjelmassa on merkitty siirrettäväksi Talvitien päätyyn lähemmäs uimarantaa. Siirron ajankohdasta ei kuitenkaan ole tietoa, sillä leikkipaikka on rakennettu vuonna 2004 eikä paineita toimenpiteille ole. Lähiliikuntapaikan rakentaminen voisi ajoittua leikkipaikan siirron yhteyteen, jolloin useampia investointeja uimarannan alueelle ei tarvittaisi ja alueesta tulisi toiminnoiltaan yhtenäisempi. Lähiliikuntapaikan suunnittelussa tulee huomioida uimarannan kesäkäyttö ja auringonottoon tarvittavan vapaan tilan säilyttäminen. Lisäksi maisema ja näkymät järvelle tulee pitää avoimina, eikä aiheuttaa haittaa näkymille sijoittamalla välineitä kevyenliikenteenväylän ja rannan väliin (KUVA 12).

KUVA 12 Näkymä rantalentopallokentältä Pyhjärven suuntaan. (Pehkonen 2009.)

Kohderyhmänä alueella tulisi huomioida erityisesti uimarannan käyttäjät, mutta myös alueella lenkkeilevät lähialueiden asukkaat ja ikäihmiset. Rantalentopallokenttä sopii hyvin uimarannan yhteyteen ja voidaan säilyttää paikallaan. Leikkivälineiden lisäksi lähiliikuntapaikan toiminnoissa voitaisiin huomioida lenkkeilijät, kuntoilijat ja ikääntyneet asentamalla heille sopivia kuntoiluvälineitä. Pieni peliarena sopisi uimarannalle ja mahdollistaisi pienimuotoisen pelaamisen. Mielestäni suurempaa monitoimiareena tai pelikenttää ei ole maiseman kannalta järkevää suunnitella alueelle. Uimarannan alueella on kaunista peltomaisemaa kevyen liikenteen väylän molemmin puolin ja tämä maisema kärsisi, mikäli alueelle rakennettaisiin suuri pelikenttä. Roska-astioita alueelta löytyy tällä hetkellä useampaa erilaista mallia, joten niiden yhtenäistäminen ja kevyenliikenteenväylän varrelle sijoitettujen penkkien uusiminen olisi tarpeen. Lähiliikuntapaikan perustamisen yhteydessä alueen valaistukseen ja sen uusimistarpeeseen tulisi lisäksi kiinnittää huomiota.

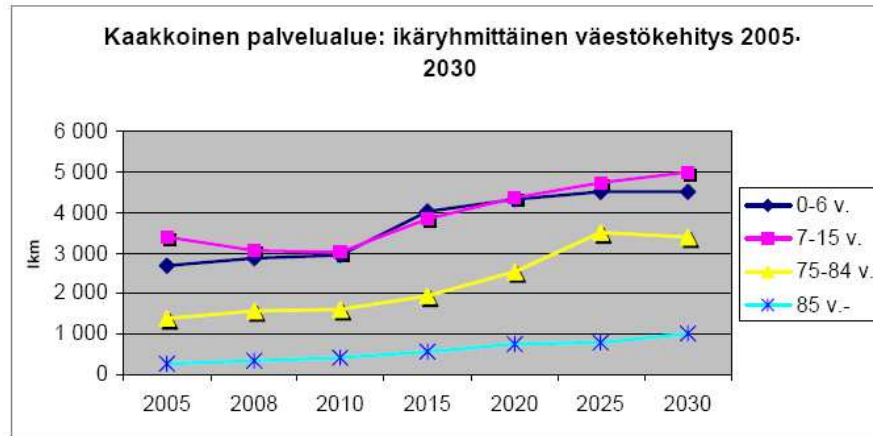
Härmälän uimarannan alue on erittäin viihtyisä paikka, joka tuo oman lisänsä lähiliikuntapaikan palvelutasoon. Kasvillisuus on hyväkuntoista ja hyvin hoidettua, eikä vaadi suuria toimenpiteitä lähiliikuntapaikan rakentamisen yhteydessä. Lähiliikuntapaikan suunnittelussa pienvenesataman ja matonpesupaikan alueetta voisi selkeyttää ja huomioida niiden vaatimien liikennejärjestelyjen sujuvuuden ja turvallisuuden.

5.2 Kaakkoinen palvelualue

Kaakkoinen palvelualue on koillisen palvelualueen ohella merkittävimpiä kaupungin kasvualueita. Väestönkasvu johtuu Vuoreksen kaupunginosan

sekä Hervantajärven asuinalueen rakentamisesta ja Hervannan täydennysrakentamisesta. Noin 13000 asukkaan Vuoreksen kaupunginosan on suunniteltu valmistuvan 2020, mutta rakentaminen on viivästynyt jo projektin alkuvaiheessa. Hervantajärven alueelle on suunnitteilla noin 4000 asukkaan asuinalue ja Hervantaan 2000 asukkaan alue. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

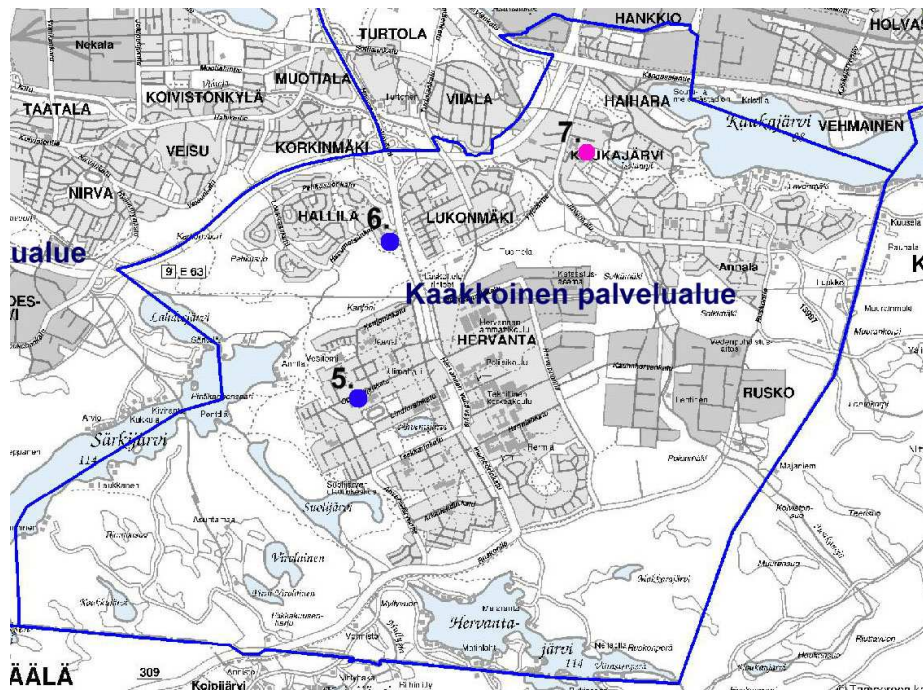
KAAVA 6 Kaakkoisen palvelualueen väestönkehitys Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan.

Vuoreksen alueen asukkaista 10 000 arvioidaan tulevan Tampereen puoleiselle alueelle ja loput 3000 Lempäälän alueelle. Vuoreksen asukkaiden arvioidaankin vaikuttavan kaakkoisen palvelualueen ikäryhmiin kouluikäisten määrää lisäämällä. Vuosien 2010–2015 alle kouluikäisten määrän arvellaan kasvavan tuhannella (KAAVA 6). Peruskouluikäisten määrän arvellaan vähentyvän kunnes uusien asuinalueiden rakentaminen kääntää määrän taas kasvuun. Ikäihmisten määrän uskotaan kasvavan, mikä tarkoittaa palvelutarpeen lisääntymistä. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

Yksi lähiliikuntapaikka on suunniteltu sijoittuvan Vuoreksen keskuspuistoon kaupunginosan rakentuessa. Lisäksi Ahvenisjärven kentälle on palveluverkon kehittämissuunnitelmassa (2009) esitetty tekojääaluetta.

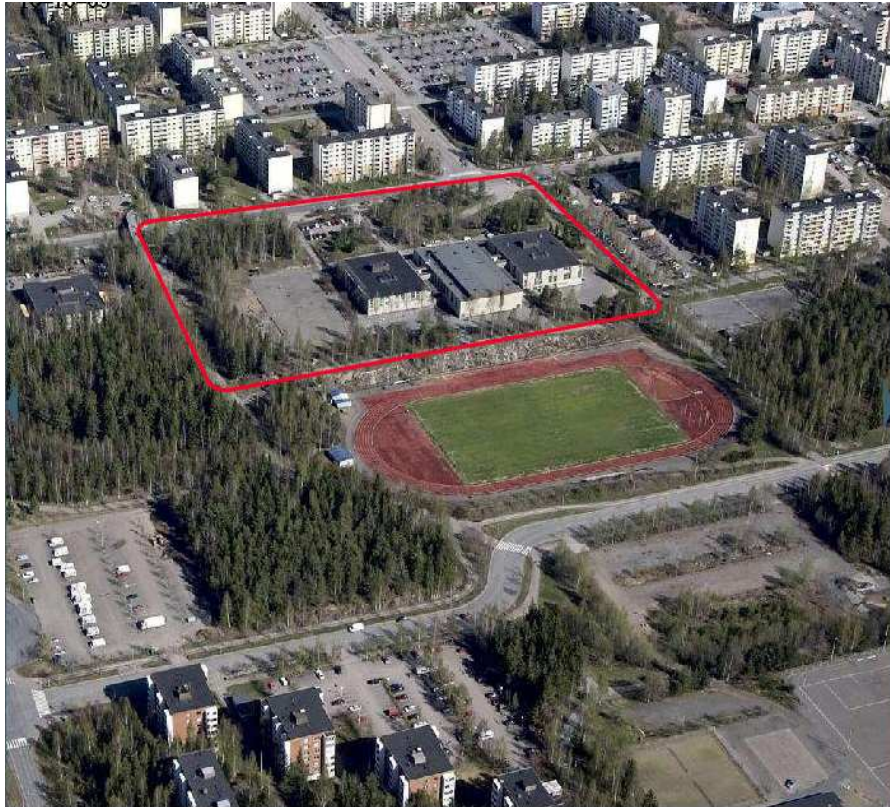
Kaakkoisella palvelualueella ei tällä hetkellä ole lähiliikuntapaikoiksi nimettyjä kohteita, mutta Kaukajärvelle Isolammen puistoon valmistuu syksyn 2009 aikana monipuolisen lähiliikuntapaikan tunnusmerkit täyttävä urheilupuisto. Kaukajärven urheilupuiston katsotaan täyttävän alueen lähiliikunnan tarpeet, joten Kaukajärven ja Annalan alueelle ei tässä työssä ehdoteta lähiliikuntapaikkaa. Uusiksi lähiliikuntapaikoiksi kaakkoiselle palvelualueelle esitetään Pohjois-Hervannan koulua sekä Kanjonin koulun Hallilan toimipistettä (KUVA 13).

KUVA 13 Kaakkoiselle palvelualueelle esitettävät lähiliikuntapaikat kuvattuna kartalla. Numero viisi esittää Pohjois-Hervannan koulun sijainnin ja numero kuusi Hallilan koulun sijainnin. Kohde numero seitsemän merkitsee Kaukajärven urheilupuiston sijaintia.

5.2.1 Pohjois-Hervannan koulu

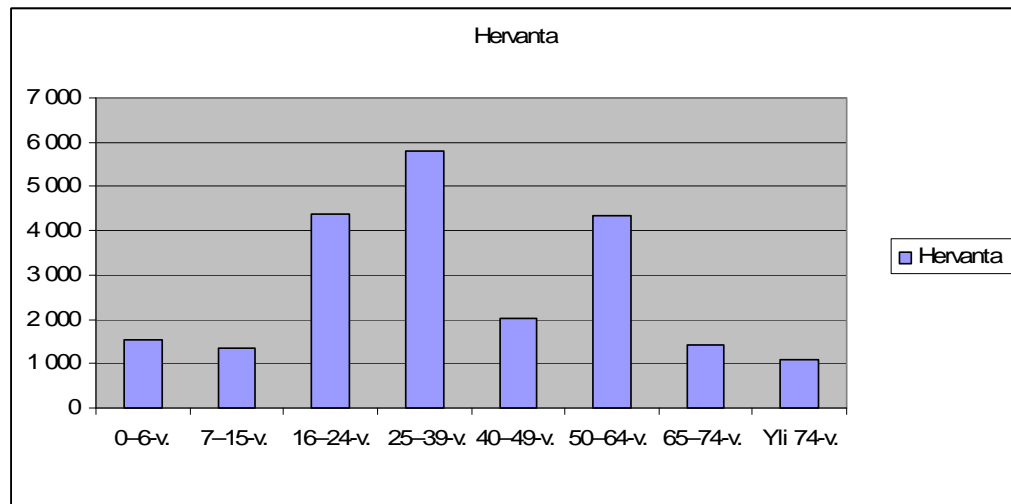
Pohjois-Hervannan koulussa on opetusta 1.-9. luokille. Koulu sijaitsee Hervannan kaupunginosassa Opiskelijankadulla keskeisellä paikalla lähellä kaupunginosan palveluja. (Pohjois-Hervannan koulu n.d.) Koulun läheisyydestä löytyy muun muassa ostoskeskus, kirjasto, terveysasema ja apteekki sekä lukuisia urheilukenttiä sekä yleisurheiluun että erilaisiin pallopeleihin. Pohjois-Hervannan koulun vieressä sijaitsee Hervannan lukio. Hervanta on tiiviisti rakennettua aluetta, joten asutusta koulupihan läheisyydestä löytyy (KUVA 14). Kerrostalot eivät kuitenkaan rajaa koulun tonttia, joten koulupihan iltakäyttö ei lähialueiden asukkaita häiritse kunnan pihan toiminnot valitaan harkiten. Koululle on erinomaiset kulkuyhteydet kevyenliikenteen väyliä pitkin.

KUVA 14 *Pohjois-Hervannan koulu sijaitsee hyvien liikuntamahdollisuuksien läheisyydessä. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Hervanta on yksi Tampereen suurimmista kaupunginosista asukasmäärän suhteen. Hervannan alueella asuu lähes 22 000 ihmistä, joista huomattavan suuri osa on nuoria aikuisia (KAAVA 7). 16–39-vuotiaita Hervannassa asuu yhteensä 46,5 % koko kaupunginosan asukkaista, kun koko Tampereen asukkaita tarkasteltaessa luku on 37,5 %. Nuorten ja nuorten aikuisten suuri osuus selittyy erityisesti opiskelijoilla, sillä Hervannan alueella on Tampereen teknillinen yliopisto, Poliisiammattikorkeakoulu sekä Hervannan ammattioppilaitos ja Hervannan lukio. Opiskelijoiden suuren osuuden vuoksi jääkin 40–49-vuotiaiden sekä yli 65-vuotiaiden osuus Hervannan väestöstä koko Tampereen väestön keskiarvoa pienemmäksi. (Tampereen väestö 2008.) Vertailua Hervannan ja koko Tampereen asukasrakenteen välillä voi tarkastella liitteestä (LIITE 2).

KAAVA 7 Hervannan asukkaat ikäryhmittäin Tampereen väestö 31.12.2008
-julkaisun (2008) mukaan.

Pohjois-Hervannan koulun piha on nykyisellään kulunut ja tarvitsee kunnostusta. Koulupihan toiminnot sijoittuvat koulurakennuksen etelä- ja länsipuolelle. Länsipuolelle on sijoitettu hiekkakenttä maaleineen sekä leikkivälineitä (KUVA 15). Leikkivälineet ovat kuluneita eivätkä ne täytä nykyisiä turvastandardeja, joten ne tulisi korvata uudemmilla ja turvamääräysten mukaisilla välineillä. Koulupihan luoteiskulmassa on viehättävä pieni metsikkö, jonne on sijoitettu muutama puinen liikuntaväline. Nekään eivät valitettavasti ole nykyisten vaatimusten mukaisia ja lukeutuvat siten poistettaviin välineisiin. Koulurakennuksen eteläpuolella on asfaltoitu piha, jonne on sijoitettu koripallokenttä. Koripallokentän varusteet ja maalaukset tulisi uusia. Asfalttiin on maalattu koululaisten toimesta erilaisia pelejä, mutta nekin ovat päässeet kulumaan.

KUVA 15 Pohjois-Hervannan koulupihan välineet ovat uusimisen tarpeessa. (Pehkonen 2009.)

Koulupihan kasvillisuus on pääosin hyväkuntoista. Välituntipihalla on sekä pensasistutuksia että hyväkuntoisia suuria puita. Kasvillisuuden uusimiseen ei siis ole akuuttia tarvetta. Pihalla on jonkin verran havaittavissa töhrimistä ja muuta ilkivaltaa, joten välineiden ja pihan siisteys on hieman kärsinyt. Roska-astioita pihalla ei juuri ole, joten niiden lisäys koulupihaa lähiliikuntapaikaksi muutettaessa olisi tärkeää. Piha on yleisesti viihtyisä, joten muita merkittäviä toimenpiteitä pihan viihtyvyyden parantamiseksi ei ole tarpeen tehdä.

Lähiliikuntapaikalle suunniteltavissa toiminnoissa tulee huomioida läheiset liikuntapaikat. Viereinen urheilukenttä tarjoaa kaikki yleisurheiluun tarvittavat toiminnot ja pelikenttiäkin lähialueilta löytyy. Koulupihaan sijoitettavan lähiliikuntapaikan kohderyhmän valinnassa olisikin mielekästä keskittyä erityisesti koulun oppilaiden ja alueen nuorien vapaa-ajan ja välituntien tarpeisiin. Asfalttipihalla oleva koripallokenttä tulisi kunnostaa ja koritelineet vaihtaa uusiin. Koripallokentällä voisi huomioida koulun erikäiset oppilaat erilaiset pelitaidot asentamalla neljä koritelinettä kahdelle eri korkeudelle, kuten Nekalan koulun lähiliikuntapaikalta otetussa kuvassa (KUVA 5). Asfalttipihalle voidaan lisäksi maalata erilaisia ruudukkoja ja alueita pelejä ja leikkejä varten. Koulun hiekkakentälle olisi mahdollista sijoittaa kaukalo tai monitoimiareena, joka mahdollistaisi muun muassa sählyn pelaamisen. Talvella kaukalo voidaan jäädyttää luistinradaksi ja pelikäyttöön. Lähiliikuntapaikan toiminnot voisi keskittää välituntipihan hiekka-alueen ja asfalttipihan alueelle. Leikki- ja liikuntavälineiden suunnittelussa lähiliikuntapaikalle tulee huomioida koulun eri-ikäiset oppilaat. Ensimmäistä luokkaa käyville oppilaille tulee olla erilaista tekemistä koulun pihalla kuin yhdeksättä luokkaa käyville teini-ikäisille.

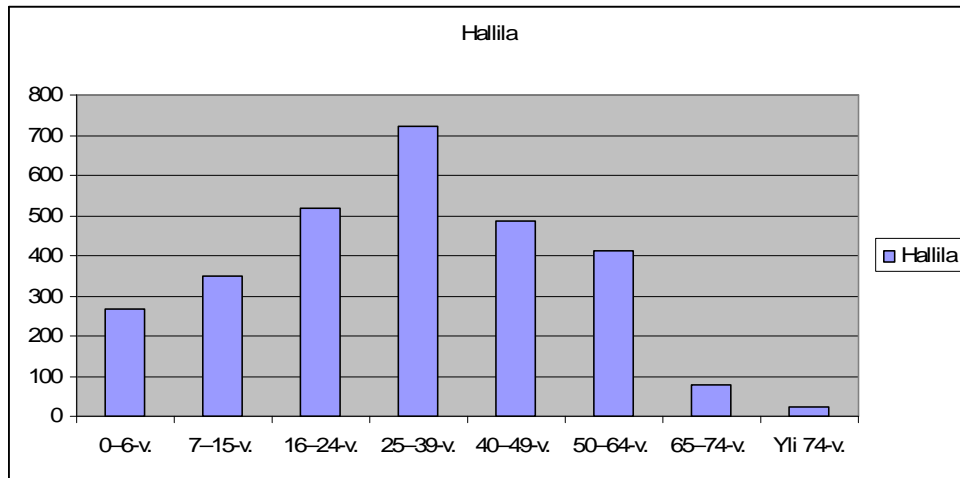
5.2.2 Kanjonin koulu, Hallilan toimipiste

Kanjonin koulun Hallilan toimipiste sijaitsee Hallilan kaupunginosassa Havumetsänkadulla (KUVA 16). Koulussa annetaan opetusta 1.-4. luokille, minkä lisäksi koulun tiloissa toimii päiväkotiki, neuvola ja hammaslääkäri. Tampereen palveluverkoston kehittämissuunnitelmassa (2009) esitettiin, että Hallilan koulun 3. ja 4. luokat siirrettäisiin toiseen kouluun, jolloin päiväkodille ja 1. ja 2. vuosiluokille jäisi enemmän tilaa. Kehityssuunnitelmat tulee huomioida koulupihaan esitettävän lähiliikuntapaikan toimintoja suunniteltaessa.

KUVA 16 *Hallilan koulu sijoittuu Havumetsänkadun ja Hervannan valtavyhlän väliselle alueelle metsän reunaan. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

KAAVA 8 Hallilan kaupunginosan asukasmäärät ikäryhmittäin. (Tampereen väestö 2008.)

Hallilassa on asukkaita yhteensä noin 2860. Kaupunginosan väestö rakenne on selvästi painottunut lapsiperheiden suuntaan, kuten jo diagrammista voidaan havaita (KAAVA 8). Liitteestä taas nähdään, miten kaikkien ikäryhmien osuudet vastasyntyneiden ja 49-vuotiaiden välillä ovat selvästi Tampereen keskiarvoa suuremmat (LIITE 2). Toisaalta yli 50-vuotiaiden osuus Hallilan väestöstä on selvästi kaupungin keskiarvoa pienempi, ja eläkeikäisiä asukkaita Hallilassa ei juuri asu. (Tampereen väestö 2008.)

Hallilan koulun piha jakautuu aidattuun päiväkotipihaan, koulun välitunti-pihaan ja pysäköintialueeseen. Koska päiväkodin piha on oltava aidattu, erottuu se toiminnaltaan muusta piha-alueesta. Tämän vuoksi esitetäänkin, ettei päiväkodin piha-aluetta oteta mukaan lähiliikuntapaikan toimintojen suunnitteluun. Koulupiha vieressä on hiekkakenttä, jolla olevat maalit ovat ruostuneet ja huonokuntoiset. Hiekkakenttää reunustava verkkoaita on kärsinyt, langat ovat katkeilleet ja aita taipunut pelien seurauksena (KUVA 17). Kenttää reunustava aita on erityisen tärkeä, sillä kentän päädyssä on viereisten asuintalojen pysäköintialue.

KUVA 17 Hiekkakenttää ympäröivän aidan uusiminen olisi tarpeen. (Pehkonen 2009.)

Koulupihaan välineet ovat vanhanaikaisia eivätkä täytä turvastandardeja sekä välineen että turva-alustan osalta. Koulupihaan on sijoitettu keinut, tasapainoilupuomi, ja vaijeriliuku, jotka toimintoina sinne soveltuvat hyvin. Koulupihaan kuuluu lisäksi pieni hiekkakenttä, joka mahdollistaa pelaamisen välitunneilla. Koulupihalla on rakennusten välissä myös asfaltoitu osa, joka kuuluu osana välituntipihaan. Pyörätelineet on sijoitettu koulurakennuksen pätyyn.

Koulupihaan kasvillisuus on hyväkuntoista, eikä se vaadi juurikaan toimenpiteitä. Roska-astioiden määrä tulisi tarkastaa lähiliikuntapaikan suunnittelun yhteydessä. Kokonaisuutena Hallilan koulun piha on viihtyisä ja suojainen paikka.

Hallilan koulun piha soveltuu hyvin pieneksi lähiliikuntapaikaksi, mutta koulun pihaa on tarpeen päivittää erityisesti välineiden osalta. Lähiliikuntapaikan suunnittelussa pieni hiekkapäällysteinen pelialue koulun välituntipihalla tulisi säilyttää. Monitoimiareena tai kaukalo olisi kuitenkin mahdollista sijoittaa koulupihaan vieressä olevalle kentälle, jossa on enemmän tilaa. Välituntipihaan toiminnoista vaijeriliuku tulisi säilyttää, mutta väline pitää vaihtaa uuteen. Muun muassa keinuminen ja kiipeily sekä tasapainoilu olisivat tälle lähiliikuntapaikalle sopivia toimintoja.

Kohderyhmän osalta lähiliikuntapaikkaa suunniteltaessa tulee huomioida koulun oppilaat, mutta myös lähialueilta saapuvat käyttäjät. Esimerkiksi pituushyppypaikka tai erilaisia nuorille ja aikuisille sopivia liikuntavälineitä olisi mahdollista sijoittaa koulun viereisen kentän yhteyteen.

5.2.3 Isolammen puisto

Isolammen puisto sijaitsee Kaukajärven kaupunginosassa Kaukajärven koulun välittömässä läheisyydessä. Isolammen puiston vieressä on koulun lisäksi päiväkoti, kirjasto, vapaa-aikatalo, palveluasumisen palvelut sekä muut Kaukajärven palvelut kuten pieni kauppakeskus. Puiston alueella liikkuu myös läheisen urheiluhallin käyttäjiä sekä lenkkeilijöitä. Isolammen puiston lähialueilla on pääosin asuinkerrostaloja, mutta liikuttaessa idemmäs Kaukajärven keskustasta löytyy alueelta myös pientaloasumista. Isolammen puiston perusparannus ja laajennus valmistuu syksyllä 2009.

KUVA 18 *Isolammen urheilupuiston välineitä (Pehkonen 2009.)*

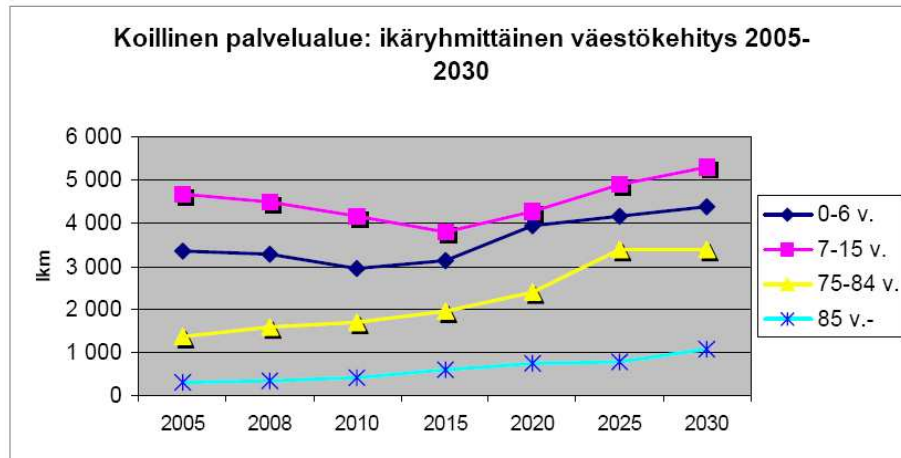
Isolammen puistoon on suunniteltu leikkipaikka, jossa on alueet sekä pienille lapsille että varhaisnuorille. Nuorisoa houkuttelevalla alueella on muun muassa vauhdikas karuselli sekä kiipeilyyn suunniteltu Kompanin valmistava Bloqx-kiipeilymoduuli (KUVA 18). Leikkipaikan lisäksi puistoon on asennettu runsas valikoima erilaisia ulkokuntoilulaitteita, kolme rantalentopallokenttää sekä kumirouheella vahvistettu täysikokoinen tekonurmikenttä. Vapaa-aikatalon päädyistä löytyy vielä kaksi tenniskenttää.

Isolammenpuiston on suunniteltu urheilupuistoksi, mutta olisi myös erittäin hyvä esimerkki monipuolisesta lähiliikuntapaikasta. Vaikka työmaa oli maastokäynnin aikaan vielä kesken, ei se estänyt puistossa liikkuvia käymästä testaamassa uusia välineitä. Voidaan siis olettaa, että sijainniltaan hyvällä ja toiminnoiltaan monipuolisella puistolla tulee olemaan runsaasti innokkaita käyttäjiä.

5.3 Koillinen palvelualue

Koillisella palvelualueella asuu noin 37 000 asukasta, mikäli koko palvelualue pohjoisosineen otetaan huomioon. Tässä opinnäytetyössä koillisen palvelualueen pohjoisen suuralueen osa jätetään kuitenkin tarkastelun ulkopuolelle ja tarkastellaan kantakaupungin aluetta. Pohjoiselle suuralueelle jää noin 4500 ihmistä opinnäytetyön tarkastelualueen ulkopuolelle. Kokonaisuutena koillisen palvelualueen väestömäärä on kasvussa. Kuten kuvaajat osoittavat, on alle kouluikäisten määrä laskussa vuoteen 2010 ja kouluikäisten vuoteen 2015 asti (KAAVA 9). Vuoden 2015 jälkeen kaikki kuviossa esitetyt ikäryhmät kääntyvät kasvuun, mihin vaikuttaa Nurmi-Sorilan rakentuminen. Nurmi-Sorilan alue rajautuu kuitenkin opinnäytetyön käsittelyalueen ulkopuolelle. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

KAAVA 9 Koillisen palvelualueen väestönkehitys Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan.

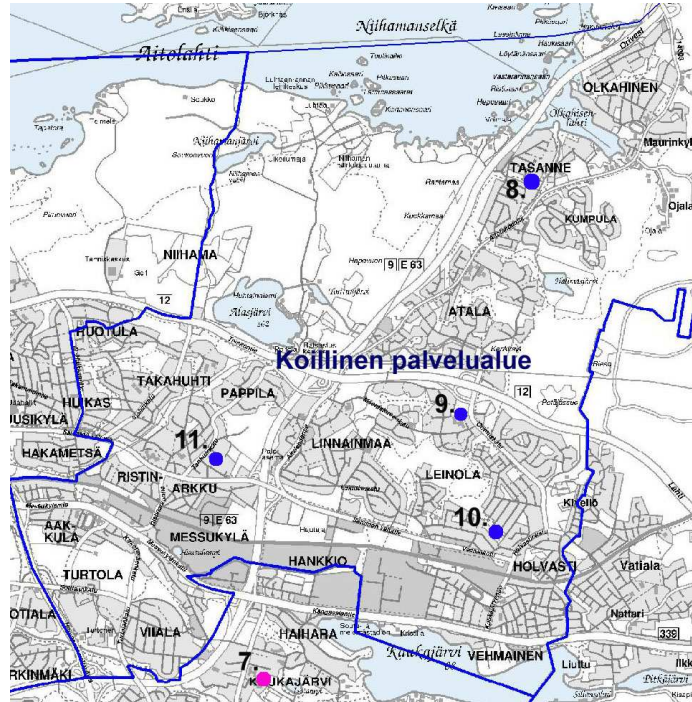

Kantakaupungin alueella Linnainmaalla sijaitseva Koilliskeskus sekä Turtola ovat muodostuneet kaupallisiksi keskittymiksi. Ojalaan, tarkastelualueen pohjoisosaan, on kaavoitettu pientalovaltaista asuinalueita. Lähivuosina rakennettava Ojalan alue liittyy Kangasalan puolella sijaitsevaan Laminrahkan alueeseen. Ojalan alue otetaan huomioon opinnäytetyön tarkastelussa. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

Maantieteellisesti koillinen palvelualue on rautatieliikenneväylien sekä maanteiden pilkkoma. Lähiliikuntapaikkojen sijoittamisessa alueelle tuleekin tarkastella näitä liikenneväylien väliin jääviä alueita omina kokonaisuuksinaan, ja pohtia kullekin alueelle sopivaa sijaintia lähiliikuntapaikalle.

Koillisella palvelualueella ei tällä hetkellä ole lähiliikuntapaikkoja, mutta keskustan palvelualueen Tammelan koulun lähiliikuntapaikan sijainti keskustan itäpuolella on huomioitu lähiliikuntapaikkoja pohdittaessa. Olkahisten koulun pihan toiminnot ovat lähiliikuntapaikkaa vastaavia, joten

Olkahisten ja Ojalan kaupunginosan lähiliikuntapaikan tarpeen voidaan sillä katsoa tyydyttyvän. Koilliselle palvelualueelle uusia lähiliikuntapaikkoja esitetään Tasanteen alueelle Ekkilänpuistoon, Leinolan koulun ja Sammalladon puiston alueelle, Vehmaisten urheilukentän ja Rasulanpuiston alueelle sekä Takahuhdin koululle (KUVA 19).

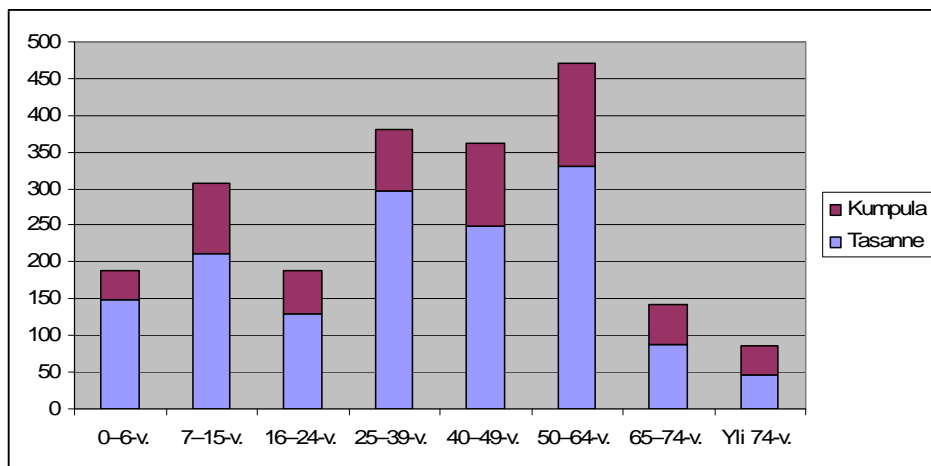
KUVA 19 Työssä esitettävät lähiliikuntapaikat koillisella palvelualueella. Numero kahdeksan esittää Ekkilänpuiston lähiliikuntapaikan sijaintia, numero yhdeksän Leinolan koulua, numero 10 Vehmaisten urheilukenttää ja numero 11 Takahuhdin koulua. (Pehkonen 2009.)

5.3.1 Ekkilänpuisto

Tasanne on vihreä ja rauhallinen kaupunginosa Tampereen Koillisosissa. Alue sijoittuu pohjois-eteläsuunnassa Olkahisen ja Atalan kaupunginosien väliin. Tasanteen itäpuolelta ohittava Aitolahdentie on merkittävä väylä koko Koillis-Tampereen kannalta, ja muodostaakin Koillisen palvelualueen asutusalueiden läpi kulkevan pääväylän. Tasanteen kaakkoispuolella sijaitsee Kumpulan kaupunginosa, joka erottuu Tasanteesta Aitolahdentien avulla. Lähiliikuntapaikkaa päädyttiin esittämään Tasanteelle Ekkilänpuistoon, sillä Olkahisten koulun piha on vasta peruskorjattu ja toiminnoiltaan lähiliikuntapaikan tasoinen. Koulupiha on sellaisenaan riittävä kyseisen kaupunginosan lähiliikuntapalvelujen turvaamiseen. Toisaalta juuri peruskorjattu Atalanpuisto palvelee Atalan kaupunginosan asukkaita muiden Atalan puistojen ohella täyttämällä lähiliikunnan tarpeita alueella. Atalanpuistoon on lisäksi suunnitteilla rullalautailupaikka.

Tasanteen ja Kumpulan kaupunginosissa on asukkaita yhteensä noin 2150. Tasanne ja Kumpula ovat pääosin matalien pientalojen aluetta, mikä heijastuu alueiden ikärakenteeseen lapsiperheiden suurena osuutena. Tasanteen ja Kumpulan alueella asuu selvästi Tampereen keskiarvoa enemmän lapsia ja nuoria, mutta 16–24-vuotiaiden osuus on taas selvästi keskiarvoa pienempi. 40–64-vuotiaita Tasanteella ja Kumpulassa asuu keskiarvoa enemmän, mutta yli 65-vuotiaita koko Tampereen keskiarvoa vähemmän. Tasanteen ja Kumpulan asukkaiden ikärakennetta esitellään tarkemmin diagrammissa (KAAVA 10) sekä liitteessä (LIITE 2).

KAAVA 10 Tasanteen ja Kumpulan alueiden asukkaat ikäryhmittäin Tampereen väestö 31.12.2008 – julkaisun (2008) mukaan.

Ekkilänpuisto sijaitsee keskeisellä paikalla Tasanteen kaupunginosassa hyvien kevyenliikenteen kulkuyhteyksien varressa. Ekkilänpuisto koostuu pienehköstä hiekkakentästä sekä kahdesta leikkipaikasta. Ekkilänpuiston leikkipaikoista yläkentän alue sijaitsee nimensä mukaan ylhäällä mäen päällä ja alakentän osa mäen alla. Leikkipaikkojen ja hiekkakentän välistä kulkee kevyen liikenteen väylä. Ekkilänpuiston yläkenttä on metsäisempi ja käsittää pienen aukion ja keinut sekä karusellin (KUVA 21). Yläkentän puolella on myös kaksi vanhaa puista liikuntavälinettä, jotka tulisi kehnon kuntonsa vuoksi poistaa. Puiston alemmassa osassa on hieman pienemmille lapsille sopiva leikkipaikka, ja alue on yläkenttää avoimempi.

KUVA 20 *Esitys Ekkilänpuiston lähiliikuntapaikan sijainnille. Ekkilänpuiston yläkentän alue on kuvassa lähempänä kuvan alareunaa. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Puiston sijainti on Tasanteen kaupunginosan kannalta keskeinen ja aivan puiston vieressä on pientaloasutusta (KUVA 20). Asuintalojen läheisyys vaikuttaa puistoon suunniteltaviin toimintoihin siten, että meluhaittoja aiheuttavia toimintoja ei puistoon voi suunnitella. Ekkilänpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelussa tulee huomioida lähiliikuntapaikan mahdollisten käyttäjien määrä ja pohtia kuinka paljon lähiliikuntapaikan välineistöön kannattaa rahallisesti budjetoida. Ekkilänpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelussa tulisi ennemmin keskittyä muunneltaviin ja monikäyttöisiin ratkaisuihin ja perusvälineisiin, jotka täydentävät leikkipaikkojen välinevalikoimaa ja tuovat lisän alueen asukkaiden liikuntamahdollisuuksiin.

KUVA 21 *Ekkilänpuiston yläkentän alue (Pehkonen 2009.)*

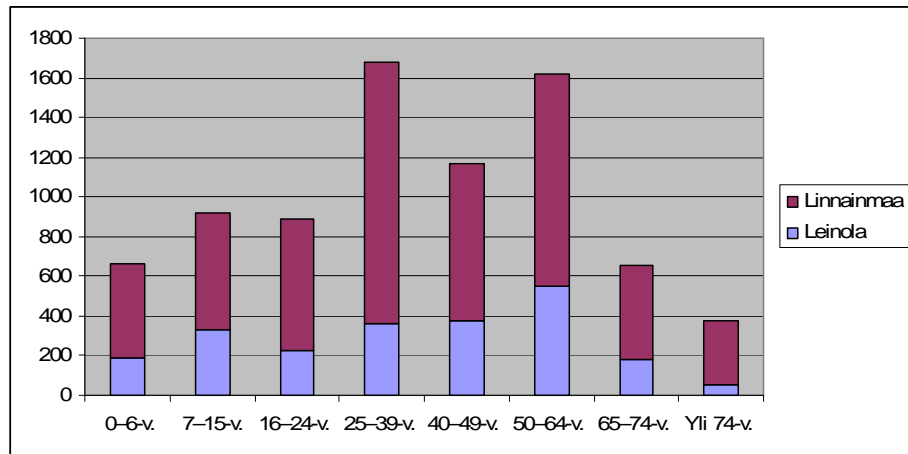
Saavutettavuuden kannalta tulee huomioida Aitolahdentie ja sen turvallinen ylittäminen. Erityisesti Kumpulantien ja Ekkilänraitin kohdalla tulisi kiinnittää huomioita suojateihin ja valaistukseen Aitolahdentiellä.

5.3.2 Leinolan koulu ja Sammalladon puisto

Leinolan koulussa toimivat 1.-6. luokat, minkä lisäksi samassa rakennuksessa on neuvola, Orimuksen päiväkotiki ja nuorisokeskus. Koulurakennus on verrattain uusi, sillä se on otettu käyttöön vuonna 1993. Koulurakennusta on laajennettu jo useampaan otteeseen, jotta riittävät tilat sinne sijoitettaville toiminnoille ovat löytyneet. (Leinolan koulu 2009.)

Leinolan kaupunginosassa asukkaita on noin 2260, mutta Leinolan koulun pihaan esitettävän lähiliikuntapaikan voidaan katsoa palvelevan myös osaa Linnainmaan kaupunginosan asukkaista. Linnainmaalla asukkaita on yhteensä noin 5700 (KAAVA 11). Vertailtaessa Leinolan ja Linnainmaan asukkaiden ikäryhmittäistä jakautumista koko Tampereen vastaavaan, on kaupunginosia käsitelty yhtenä kokonaisuutena. Kaupunginosien asukkaista alle kouluikäisiä ja peruskouluikäisiä eli 0-15-vuotiaita on Tampereen vertailuarvoja enemmän, mutta taas nuoria ja nuoria aikuisia eli 16-24-vuotiaita selvästi vähemmän suhteutettuna koko Tampereen alueeseen. 25-39-vuotiaiden osuus on noin kaksi prosenttia Leinolan ja Linnainmaan alueilla koko Tamperetta pienempi, kun taas 40-49-vuotiaiden osuus saman verran vertailuarvoa suurempi. Yli 50-vuotiaiden osalta Linnainmaan ja Leinolan asukkaiden määrät seurailevatkin koko Tampereen arvoja (LIITE 2).

KAAVA 11 *Leinolan ja Linnainmaan kaupunginosien asukkaat ikäryhmittäin (Tampereen väestö 2008).*

Leinolan koulun vieressä sijaitsee Sammalladon puisto, jossa on hiekkakenttä ja leikkipaikka. Näitä voidaan toimintojen suhteen hyödyntää lähiliikuntapaikan suunnittelussa. Sammalladon puiston leikkipaikka ja hiekkakenttä ovat kuitenkin koulun välituntipihan ulkopuolella, joten niiden toimintoja ei voida olettaa käytettävän välituntien aikana. Koulupihan välineet ovat kuluneita, ja niistä suurin osa tulisi joko korjata tai poistaa, koska ne eivät täytä turvamääräyksiä. Leinolan koulun piha-alue on kokonaisuutena erittäin tilava ja mahdollisuus monipuolisen lähiliikuntapaikan suunnitteluun on erinomainen (KUVA 22).

Kohderyhmien osalta olisi järkevää keskittyä alakoululaisille ja nuorisokeskuksessa aikaa viettäville teini-ikäisille soveltuviin toimintoihin koulupihan alueella. Pelimahdollisuuksia lisäämällä myös lähialueiden asukkaita voisi innostaa käyttämään lähiliikuntapaikkaa iltaisin ja viikonloppuisin.

KUVA 22 *Leinolan koulun piha-alue sekä Sammalladon puisto. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Pihan yleisilme on nykyisellään hyvin ankea. Koulupihan kasvillisuus on kovin kulunutta ja viihtyvyyteen tulisi erityisesti kiinnittää lähiliikuntapaikan suunnittelussa huomiota (KUVA 23). Pihaan on muotoiltu täytemaasta kumpareita, mutta ne jäävät maisemassa hieman irrallisiksi. Koulupihan maastonmuotoja voisi edelleen kehittää ja sitä kautta miettiä lisää eri toimintoja lähiliikuntapaikalle. Kumpareet mahdollistavat esimerkiksi talvi-
liukumäet, ja maastonmuotoja mukaileva seikkailuratakin voisi tulla kysymykseen.

KUVA 23 *Leinolan koulun piha on hyvin karu eikä tarjoa juuri virikkeitä välituntien ajaksi (Pehkonen 2009).*

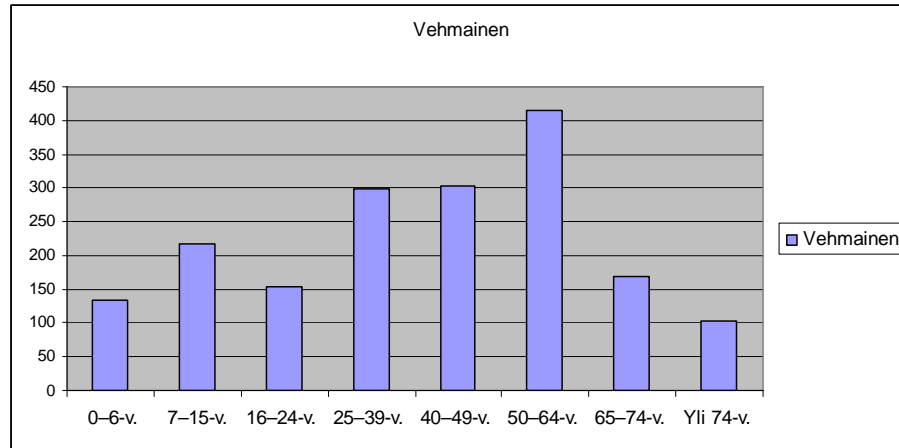
Leinolan koulu on hyvin saavutettavissa kevyenliikenteenväyliä pitkin. Lisäksi Mäentakusenkadulta Sammalladonkujalle käännyttäessä autoille löytyy pysäköintitilaa koulun alueelta. Saavutettavuuden suhteen yksi epäkohta on Lehtiladonkujan kohdalla Mäentakusenkatua ylitettäessä, sillä siitä puuttuu suojatie. Lisäämällä suojatie kyseiseen ylityskohtaan voidaan kohentaa saavutettavuuden lisäksi alueen turvallisuutta.

5.3.3 Vehmaisten urheilukenttä ja Rasulanpuisto

Vehmaisten kaupunginosa sijaitsee aivan Koillisen palvelualueen kaakkoiskulmassa Kangasalan rajan tuntumassa. Vehmaisissa asutus on pääosin pientaloja. Lähiliikuntapaikkaa Vehmaisten kaupunginosaan esitetään Vehmaisten urheilukentän ja Rasulanpuiston alueelle.

Vehmaisissa asukkaita on noin 1800, mutta lähiliikuntapaikka palvelisi myös osaa Holvastin asukkaista. Tilastoja on kuitenkin päädytty tarkastelemaan vain Vehmaisten osalta (KAAVA 12). Alueella alle kouluikäisten ja peruskouluikäisten määrät noudattelevat lähes koko Tampereen vastaavaa osuutta väestöstä, mutta 16–24-vuotiaita Vehmaisissa on huomattavan vähän verrattuna koko kaupunkiin. Myös 25–39-vuotiaiden osuus asukkaista jää reilusti alle Tampereen keskiarvon. 40–74-vuotiaita Vehmaisissa asuu puolestaan enemmän kuin muualla Tampereella keskimäärin. Vehmaisten ja koko Tampereen vertailudiagrammi löytyy liitteestä (LIITE 2).

KAAVA 12 Vehmaisten kaupunginosan asukkaat ikäryhmittäin 31.12.2009.
(Tampereen väestö 2008.)

Vehmaisten urheilukenttä ja siihen liittyvä Rasulanpuisto käsittävät nurmipintaisen urheilukentän, lentopallokentän, pienemmän hiekkakentän sekä Rasulanpuiston alueen (KUVA 24). Rasulanpuisto on pieni, pääosin puustoinen alue hiekkakentän päädystä. Rasulanpuistossa ei tällä hetkellä ole suunniteltuja toimintoja, mutta lähiliikuntapaikkaa suunniteltaessa sitä voisi hyödyntää, kunhan Kaukajärventien suuntaan huomataan jättää riittävästi puita suojaamaan lähiliikuntapaikkaa tien melulta ja pölyltä.

Tällä hetkellä Vehmaisten urheilukenttää käyttävät erilaiset urheiluseurat muiden käyttäjien lisäksi. Koska urheilukentän pelialue on nurmipintainen vetää se puoleensa lajeja kuten rugby, joiden harrastamisessa nurmi on alustana välttämätön. Urheilukentän laajentaminen lähiliikuntapaikaksi ei tulisi vaikuttaa negatiivisesti urheiluseurojen mahdollisuuksiin käyttää kenttää peli- ja harjoittelupaikkana. Kohderyhmien suhteen tulisi esitettävällä lähiliikuntapaikalla erityisesti huomioida keski-ikäisten ja sitä vanhempien asukkaiden keskimääräistä suurempi määrä alueella.

KUVA 24 *Vehmaisten urheilukentän ja Rasulanpuiston alue. Copyright Lentokuva Val-
las Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Urheilukentän eri suorituspaikat ovat käytössä kuluneet ja kaipaisivat kunnostusta. Kuularinki ja pituushyppypaikat ovat huonokuntoisia ja ne tulisi uusia (KUVA 25). Mikäli tiilimurskapäällysteistä juoksurataa on kohtuullisin kustannuksin mahdollista saada pinnaltaan paremmin vettä läpäiseväksi, tulisi tämä mahdollisuus tutkia. Juoksurata on nykyisessä kunnossaan kosteana erittäin liukas ja mutainen. Lentopallokentän voisi muuttaa rantalentopallokentäksi, mutta pienelle hiekkakentälle ei tarvinne kohdistaa toimenpiteitä. Rasulanpuiston alueelle voisi sijoittaa erilaisia lähiliikuntavälineitä. Huolto- ja pukuhuonerakennuksen osalta tulisi samalla tutkia onko sen suhteen kunnostustarpeita.

KUVA 25 Suorituspaikat ovat kunnostuksen tarpeessa. (Pehkonen 2009.)

Vehmaisten urheilukenttä on saavutettavissa hyvin kevyenliikenteenväyliä pitkin. Holvastin suunnasta tullessa Kaukajärventie alittaa rautatien alikulkutunnelin kautta, joten vaarallisia tasoristeyksiä ei ole. Kauppilaisenkadun kohdalla Kaukajärventien yli pääsee suojatietä pitkin.

Urheilukentän pienehkö pysäköintialue sijaitsee Kauppilaisenkadun varrella. Pysäköintialue on viimeistelemätön ja tulisi suunnitella loppuun lähiliikuntapaikan yhteydessä. Liikennejärjestelyissä tulee kiinnittää huomiota niiden sujuvuuteen, ja erityisesti ajoneuvoliikenteen ja kevyenliikenteen kohtaamiseen urheilukentän kohdalla. Pysäköintialueen ja Rasulanpuiston osalta tulisi myös tutkia alueen valaistuksen riittävyys sekä urheilukentän valaistuksen mahdolliset uusimistarpeet.

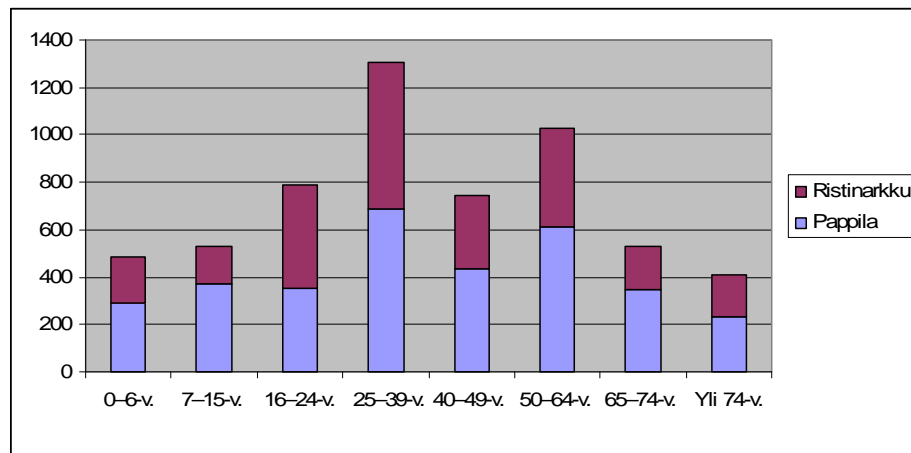
5.3.4 Takahuhdin koulu

Takahuhdin koulu sijaitsee Pappilan kaupunginosassa hyvien kulkuyhteyksien varressa osoitteessa Hintsankatu 4 (Takahuhdin koulu 2007). Koulussa annetaan opetusta 1.-6. luokille, minkä lisäksi koulun tiloissa toimii esikoulu. Koulun välittömässä läheisyydessä toimii terveysasema, jossa on aikuis-, äitiys- ja lastenneuvolat sekä hammashoito. Takahuhdin koulu on Palveluverkkotutkimuksen (2009) mukaan kehitettävä alue.

Takahuhdin koulussa on oppilaita tällä hetkellä noin 500. Koulurakennus on valmistunut vuonna 1939 juuri ennen talvisotaa. Koulua laajennettiin vuonna 2000, minkä yhteydessä vanha koulutila saneerattiin. Nykyisellään koulun tilat eivät riitä opetuksen tarpeisiin, mistä johtuen pihassa on tilapäinen lisärakennus esiopetusta varten.

Takahuhdin koululle esitettävän lähiliikuntapaikan lähialueiden väestörakennetta on tutkittu Pappilan ja Ristinarkun kaupunginosien osalta (KAAVA 13). Pappilan ja Ristinarkun väestörakenne noudattelee hyvin suurelta osin koko Tampereen väestörakennetta. Alle 6-vuotiaiden osuus sekä peruskoululaiset ovat koko Tampereen lukuihin verrattuna hieman suuremmin edustettuina, mutta muilta osin ei poikkeamia juuri ole. Vertailua koko Tampereen ja Pappilan sekä Ristinarkun väestön välillä voi tarkastella liitteestä (LIITE 2).

KAAVA 13 Pappilan ja Ristinarkun asukasrakenne 31.12.2008. (Tampereen väestö 2008.)

Mikäli Takahuhdin koulun oppilasmäärä vielä nykyisestä kasvaa, joutuu kaupunki tekemään päätöksiä tilaongelman suhteen (Takahuhdin koulu 2007). Takahuhdin koulun pihaa on kunnostettu joitakin vuosia sitten, joten lähiliikuntapaikan rakentaminen koulupihaan voisi odottaa päätöstä mahdollisesta koulurakennuksen laajennuksesta. Koillisen palvelualueen peruskouluikäisten määrän on odotettu kääntyvän kasvuun vuoden 2015 paikkeilla (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009), mutta jää nähtäväksi vaikuttaako tämä Takahuhdin koulun toimintaan.

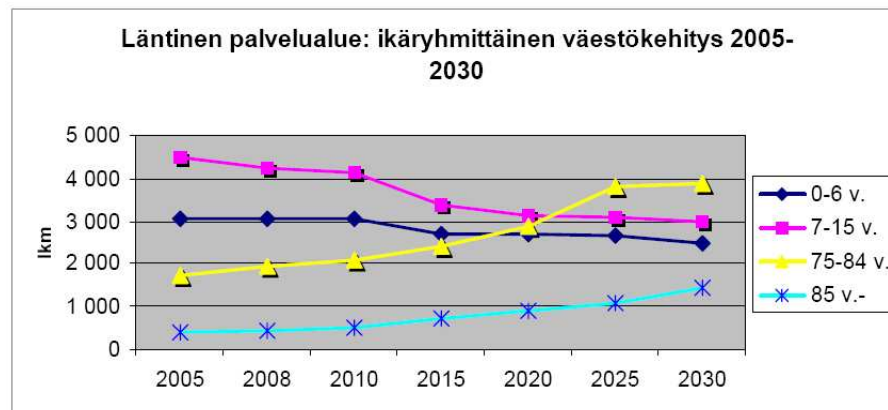
KUVA 26 Takahuhdin koulun alue. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)

Kohderyhmän voisi koulupihaan rajata hyvin koulun oppilaisiin huomioiden mahdollinen iltakäyttö pelien merkeissä. Koulun pihan välineet ovat nykyisellään hyväkuntoisia, mutta piha on olemukseltaan melko karu. Istutuksia koulupihaan tulisi lisätä viihtyvyyden parantamiseksi ja huomiota voisi kiinnittää erityisesti pelialueisiin. Kuvassa koulupihaan oikeassa reunassa näkyvän hiekkakentän itäpäädyssä on asuintalo ja aita kentän ja talon välissä tulee pitää moitteettomassa kunnossa (KUVA 26). Aidan uusiminen pelejä hyvin kestäväksi kolmilanka-aidaksi olisi tärkeää turvallisuuden parantamiseksi. Hiekkakentällä on talviaikaan kaukalo, joten kiekkojen lentäminen koulupihaan ulkopuolelle tulisi pyrkiä estämään aidan avulla.

5.4 Läntinen palvelualue

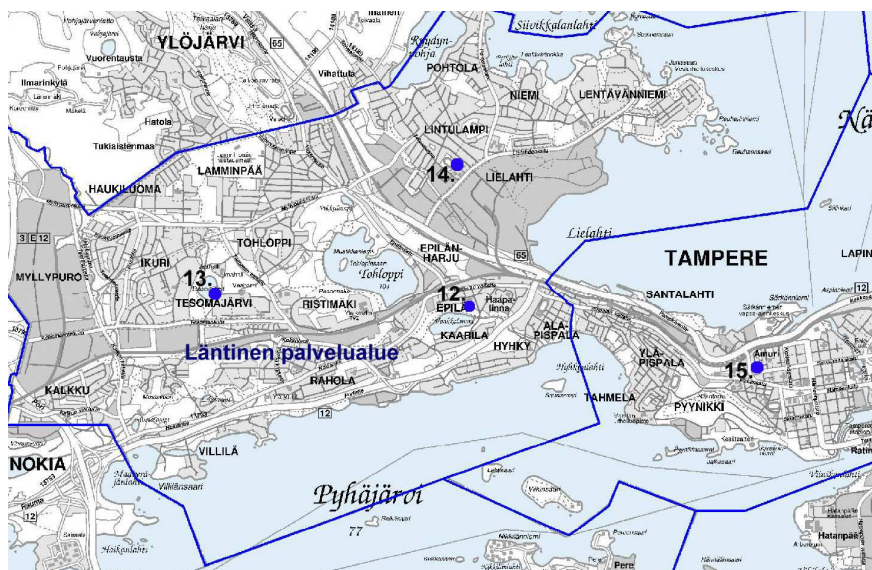
Läntinen palvelualue jakautuu maantieteellisesti Epilänharjun pohjoispuolella sijaitsevaan Lielahden aluekeskukseen ja sen ympäristöön sekä harjun eteläpuoleiseen Tesoman aluekeskukseen ympäristöineen. Lielahden aluekeskuksen yhteyteen suunnitellaan yksi lähiliikuntapaikka, mutta Epilänharjun eteläpuolinen alue tarvitsee myös vähintään yhden lähiliikuntapaikan, jotta palveluverkko olisi kattava.

KAAVA 14 Läntisen palvelualueen väestönkehitys Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan.

Kuvaajat osoittavat läntisen palvelualueen lasten, koululaisten ja ikäihmisten määrän arvioidun kehityksen vuoteen 2030 saakka (KAAVA 14). Koululaisten ja alle kouluikäisten määrän uskotaan laskevan tarkastelujakson aikana, kun taas ikäihmisten määrien arvioidaan lisääntyvän. Alueen väestön ikääntyminen koetaan haasteena alueen palveluja suunniteltaessa. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

Lielahden alueelle on palveluverkon kehittämissuunnitelmassa (2009) esitetty tekojääaluetta sekä läntiselle palvelualueelle tekonurmea. Läntiselle palvelualueelle suunnitellaan tässä opinnäytetyössä Peltovainion puiston Lielahden koulun viereen kattava ja monipuolinen lähiliikuntapaikka. Peltovainion puiston lähiliikuntapaikka käsitellään luvussa 6. Muita lähiliikuntapaikkoja läntiselle palvelualueelle esitetään Kaarilan koululle sekä Tesomajärven alueelle (KUVA 27).

KUVA 27 Läntisen palvelualueen esitetyt lähiliikuntapaikat kartalla. Kohde numero 12 esittää Kaarilan koulun sijaintia, numero 13 Tesomajärveä ja numero 14 Peltovainion puiston sijaintia.

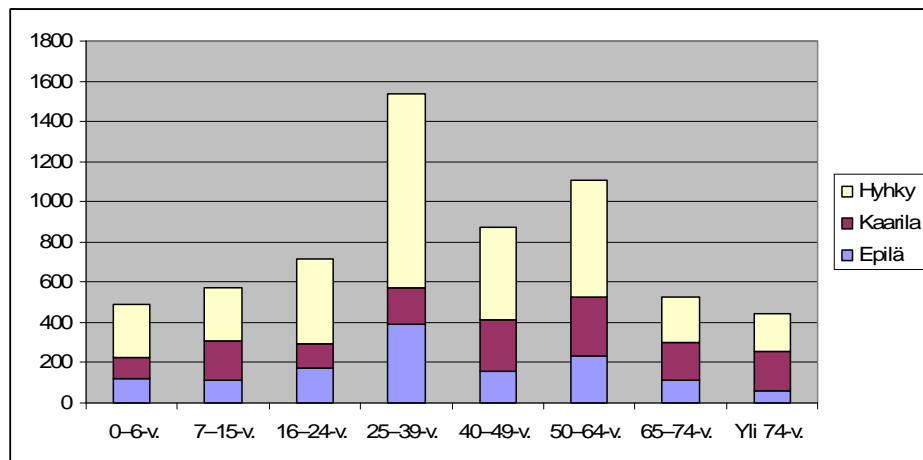
5.4.1 Kaarilan koulu

Kaarilan koulu sijaitsee Epilän kaupunginosassa osoitteessa Vallerinkatu 11. Koulussa on opetusta 7.-9. luokille sekä lukio. Koulurakennus on vuodelta 1958, mutta sitä on jälkepäin laajennettu vuosina 1973 ja 1995 (Kaarilan lukio 2009). Kaarilan koulun tiloissa toimii koulun lisäksi keskitetyt sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Koulu sijaitsee rinteessä ja koulun välitunti-alue sijaitsee koulurakennuksen alapuolella viettäen kohti Vaakonpuistoa. Kaarilan koulun eteläpuolella on kaunis Vaakkolammen ja Vaakonpuiston alue (KUVA 28). Koulupiha ei nykyisellään tarjoa juuri mitään virikkeellistä toimintaa välituntien ajaksi, joten pihan kehittämisellä on suuri tarve.

KUVA 28 Kaarilan koulun piha-alue sijaitsee aivan Vaakkolammen läheisyydessä. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)

KAAVA 15 Kaarilan, Epilän ja Hyhkyn alueiden väestö 31.12.2008. (Tampereen väestö 2008.)

Kaarilan koulun lähiliikuntapaikan osalta on tarkasteltu Kaarilan, Epilän ja Hyhkyn väestörakennetta. Kaupunginosien alueella on yhteensä asukkaita 6 260. Noin puolet tuosta asukasmäärästä on Hyhkyn alueen asukkaita ja loput jakautuvat Kaarilan sekä Epilän alueille (KAAVA 15). Kun alueiden yhteenlaskettua väestörakennetta verrataan koko Tampereen ikäryhmittäin jaettuun väestörakenteeseen (LIITE 2), voidaan huomata alle kouluikäisiä sekä peruskouluikäisiä asuvan lähiliikuntapaikan vaikutusalueella hieman koko Tampereen lukuja enemmän. 16–24-vuotiaita on taas Tampereen vertailulukuja noin kolme prosenttia vähemmän Kaarilan, Hyhkyn ja Epilän alueella. 25–49-vuotiaita vertailtavien kaupunginosien alueelle on muuttanut asumaan noin prosentin enemmän koko Tampereeseen verrattuna. Eläkeikää lähestyviä on taas alle Tampereen vertailulukujen, mutta kaksi viimeistä ikäryhmää kulkevat rinta rinnan koko Tampereen kanssa.

Kaarilan koulun alue toimii paikallisen nuorison tapaamispaikkana, mikä aiheuttaa omat vaatimuksensa lähiliikuntapaikalle. Koululla on esiintynyt melko paljon roskaamista ja ilkivaltaa, joten välineiden tulee sietää hyvin kovaa käyttöä. Ilkivaltaa ja roskaamista voidaan pyrkiä vähentämään sijoittamalla kestäviä roska-astioita alueelle riittävästi. Lisäksi valaistukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Koulupiha todella kaipaa virikkeitä aktivoitakseen oppilaita liikkumaan koulupäivän aikana. Mahdollisuus hiekkakentän pelialueen pienentämiseen tulisi tutkia, jolloin pelivalikoimaa pystyisi lisäämään sijoittamalla nykyisen kentän kohdalle muidenkin lajien suorituspaikkoja. Toisaalta kenttää tulisi pystyä edelleen jäädyttämään talvisin suureksi luistelu- ja pelikentäksi. Liikunta- ja kiipeilyvälineitä voisi asentaa lähelle Vaakonpuistoa, jolloin ne olisivat vielä oppilaiden käytettävissä välituntisin, mutta kuitenkin alueella liikkuvien ulkoilijoiden helposti saavutettavissa.

Toimintojen suhteen Kaarilan koululla tulee edellä mainittujen seikkojen lisäksi huomioida asutuksen läheisyys koulun ympäristössä. Tampereen

kaupungin vihersuunnittelijan Marjaana Tuoriniemen (henkilökohtainen tiedonanto 22.6.2009) mukaan koulupihaan on aiemmin talkoilla rakennettu rullalautailupaikka, josta aiheutunut melu oli herättänyt närää alueen asukkaissa. Toiminto on sittemmin siirretty pois Kaarilan koululta. Lähiliikuntapaikan tarkoitus ei missään nimessä ole horjuttaa ”naapurisopua”, joten toiminnot on mietittävä tarkkaan.

5.4.2 Tesomajärven alue

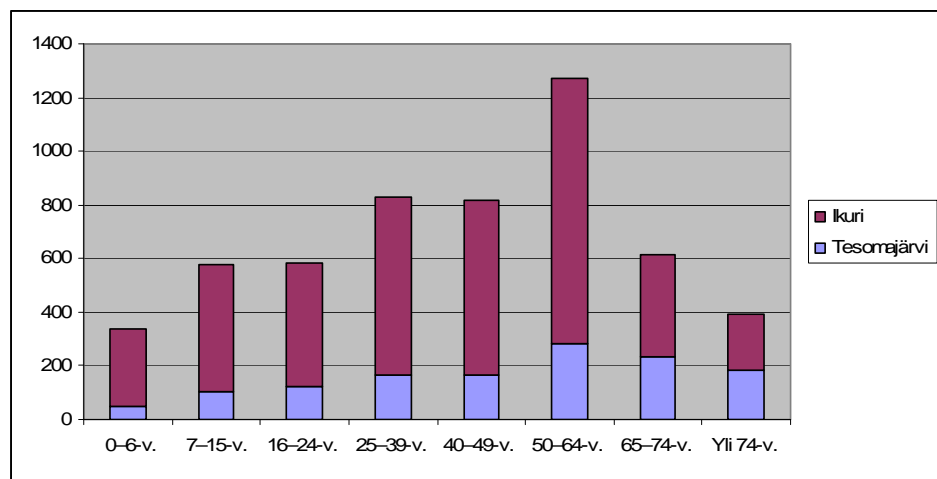
Tesomajärvi sijaitsee Tesoman ja Ikurin kaupunginosien välissä Tampereen länsiosissa. Pienen Tesomajärven rannalla on kaksi uimarantaa, ja järveä kiertää lenkkeilijöidenkin suosima kevyenliikenteenväylä (KUYVA 29). Kevyenliikenteenväylän varressa on vanhoja puisia liikuntavälineitä sekä vähällä käytöllä olleet lentopallo- ja koripallokenttä. Tesomajärven alueelta löytyy lisäksi jää- ja uimahalli. Jää- ja uimahallin läheisyydessä on lisäksi rullalautailupaikka (Rullalautailualueohjelma 2008), joten hallien ympäristö vetää puoleensa paljon käyttäjiä. Suunnittelemalla järven ympäristöstä lähiliikuntapaikka, voitaisiin alueen käyttöä tehostaa edelleen. Tesomajärven ympäristössä liikkuu paljon ulkoilijoita Tesoman, Käräjätörmän, Lintuviidan, Haukiluoman ja Ikurin alueilta, joten lähiliikuntapaikka olisi hyvin lähialueiden asukkaiden saavutettavissa.

KUYVA 29 *Tesomajärven alue, järven pohjoispuolella on Tesoman jää- ja uimahalli. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Tesomajärven ympärille esitettävän lähiliikuntapaikan osalta tutkitaan Tesomajärven ja Ikurin kaupunginosien asukasrakennetta, sillä kaupunginosat sijoittuvat järven ympärille. Tesomajärven kaupunginosa on pääosin kerrostaloaluetta, kun taas Ikurin puolella Tesomajärven läheisyydessä on runsaasti kerrostaloja, jotka länteen päin mentäessä muuttuvat pientaloiksi. Tesomajärven alueella asukkaita on yhteensä noin 1300 kun Ikurissa vastaava luku on 4100 (KAAVA 16). Eniten koko Tampereen väestörakenteesta ikäryhmänä poikkeavat Ikurin ja Tesomajärven osalta 16–24-vuotiaiden sekä 25–39-vuotiaiden ryhmät, kun molemmat jäävät alle koko Tampereen lukujen. Jälkimmäinen ikäryhmä poikkeaa Tampereen keskiarvosta jopa lähes kahdeksan prosentin verran. Ikurissa ja Tesomajärven läheisyydessä asukkaiden ikärakenne on koko Tampereeseen verrattuna painottunut yli 40-vuotiaiden suuntaan, sillä kaikki muut ikäryhmät ylittävät Tampereen prosenteiksi suhteutetut osuudet (LIITE 2).

KAAVA 16 Ikurin ja Tesomajärven alueen asukkaat ikäryhmittäin
31.12.2008. (Tampereen väestö 2008.)

Tesomajärvelle esitettävän lähiliikuntapaikan kohderyhmänä voisi kiinnittää huomioita alueella ulkoileviin lähialueiden asukkaisiin. Jäähallia käyttävät seurat myös lämmittelevät Tesomajärven alueella, joten lähiliikuntapaikan toiminnot palvelisivat heidänkin tarpeitaan. Kolmas huomioitava kohderyhmä on kesäisin uimarantoja käyttävät lapset ja aikuiset. Uimarannat eivät nykyisellään tarjoa uimisen ohella muita toimintoja rantojen käyttäjille.

KUVA 30 *Tesomajärven kaksi uimarantaa. (Pehkonen 2009.)*

Lähiliikuntapaikkaa esitetään Tesomajärven ympäristöön siten, että toiminnot keskitettäisiin nykyistä enemmän uimarantojen yhteyteen (KUVA 30). Vähällä käytöllä olleet lentopallo ja koripallokentät siirretään mahdollisuuksien mukaan lähemmäs uimarantoja, ja lentopallokenttä sijoitetaan toiselle uimarannoista rantalentopallokentäksi. Järveä kiertävän kevyenliikenteenväylän varsilla olevat vanhentuneet liikuntavälineet korvataan uusilla. Uimarannoille voisi sijoittaa muutaman monikäyttöisen leikkivälineen lapsia varten. Kaikkien välineiden osalta tulee huomioida niiden kestävyys ilkvallan suhteen. Monitoimiareenan sijoittamista alueelle tulisi tarkoin harkita ja pohtia sen tarpeellisuutta. Tesomajärven läheisyydessä on Tesoman vesitornin suuntaan liikuttaessa suuri hiekkakenttä, jonka voidaan katsoa täyttävän alueen pelitilan tarpeen. Tärkeää Tesomajärven lähiliikuntapaikan suunnittelussa on huomioida välineiden soveltuminen paikkaan. Lähiliikuntapaikan tulisi ennen kaikkea sopia alueen maisemaan ja olla luonnollinen kokonaisuus osana Tesomajärven aluetta.

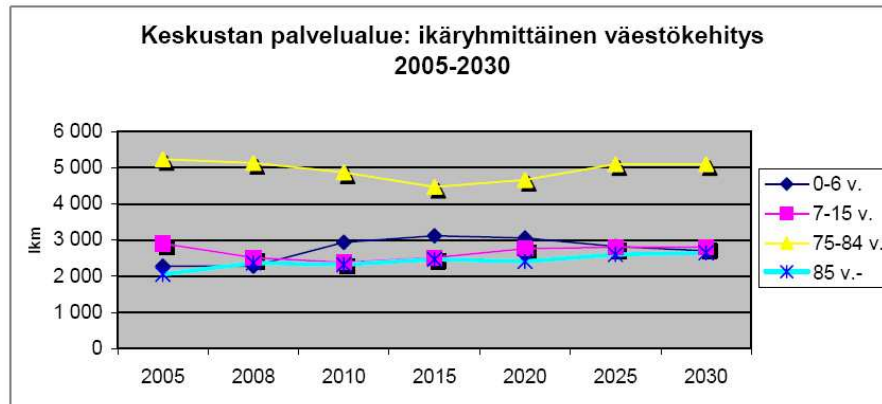
Tesomajärven alue on metsäinen, joten turvallisuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Alueen valaistuksen riittävydestä tulee huolehtia, jotta lähiliikuntapaikkaa on turvallista käyttää myös pimeämpinä vuodenaikoina. Lisäksi roska-astioita ja levähdyspaikkoja tulee olla riittävästi.

5.5 Keskustan palvelualue

Keskustan palvelualueella asuminen ja liike-elämä sekoittuvat kaupunkirakenteessa. Varsinaisia liike-elämän ja työpaikkojen kortteleita ei muutamaa kohdetta lukuun ottamatta ole. Keskustan palvelualueen maankäyttö on lähinnä kaupunkirakenteen uudelleen rakentamista tai täydennysraken-

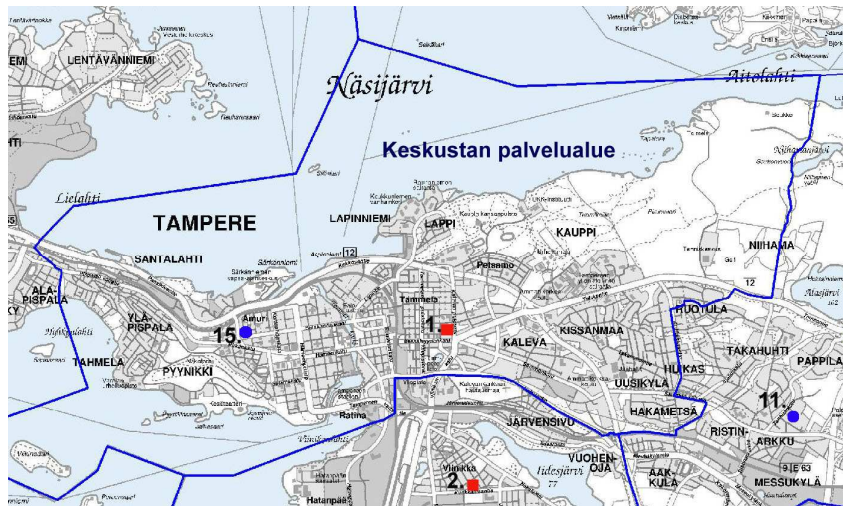
tamista. Pispala ja Petsamo ovat palvelualueen ainoat pientalovaltaiset alueet. Uudisrakentamista on luvassa lähinnä vain Ratinan ja Santalahden alueille. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

KAAVA 17 Väestönkehitys keskustan palvelualueella Palveluverkon kehittämissuunnitelman (2009) mukaan.

Keskustan palvelualueella on tällä hetkellä noin 60 000 asukasta, mutta tulevaisuudessa määrän odotetaan vähenevän noin 54 000 asukkaaseen vuoteen 2020 mennessä. Kouluikäisten määrä on ollut laskussa, mutta laskusuhdanteen uskotaan pysähtyvän vuoteen 2010 mennessä (KAAVA 17). Pienten lasten määrän uskotaan lähivuosina kasvavan, sillä keskusta-asuminen vetää puoleensa nuoria aikuisia ja nuoria lapsiperheitä. (Palveluverkon kehittämissuunnitelma 2009.)

Kaupin urheilupuisto sekä Pyynikin ulkoilualueet tarjoavat monipuoliset mahdollisuudet lenkkeilyyn ja muuhun liikuntaan ympäri vuoden. Lähiliikuntapalvelut olisikin siten ehkä hyödyllisempi keskittää palvelualueen keskiosiin vähäisempien ulko- ja lähiliikuntamahdollisuuksien vuoksi. Keskustan palvelualueella sijaitsee yksi lähiliikuntapaikka Tammelan koululla. Toiseksi lähiliikuntapaikan sijoituskohteeksi esitetään Amurin koulua (KUVA 31).

KUVA 31 Keskustan palvelualueen lähiliikuntapaikat. Numero yksi esittää Tammelan koulun lähiliikuntapaikan sijaintia, ja numero 15 Amurin koululle esitettävää lähiliikuntapaikkaa. (Pehkonen 2009.)

5.5.1 Amurin koulu

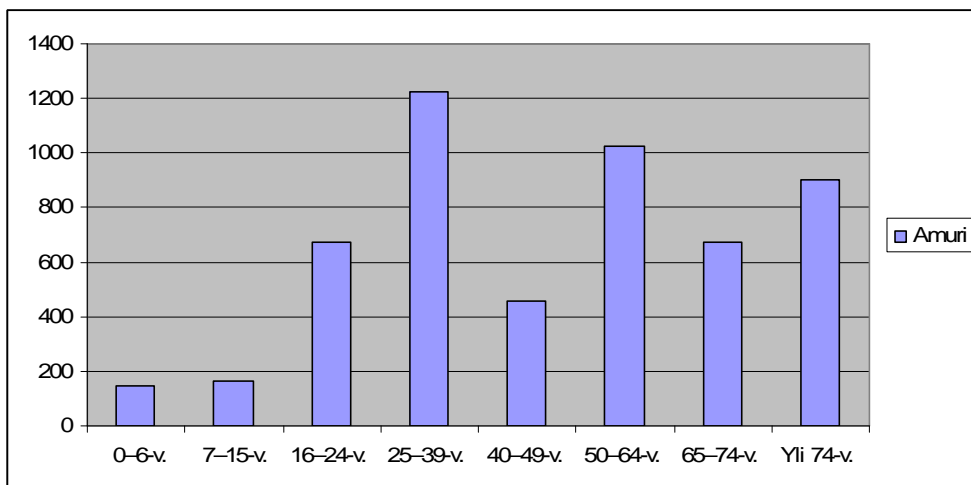
Amurin koulu sijaitsee Tampereen keskustan länsipuolella Amurin kaupunginosassa osoitteessa Satakunnankatu 60. Koulussa toimii sekä ala- että yläkoulu, ja opetusta tarjotaan myös englanniksi. Koska Amurin koulu sijaitsee keskellä tiivistä kaupunkirakennetta, on käytettävissä oleva tila rajallinen (KUVA 32). Nykyisellään koulun piha on vanhanaikainen, eikä välineitä tai toimintoja ole uudistettu vuosiin. Suunnittelemalla koulun pihaan monipuolinen ja -käyttöinen lähiliikuntapaikka voidaan pienehköstäkin koulupihaista saada sekä koulun oppilaita että lähialueiden asukkaita palveleva kokonaisuus. Palveluverkon kehittämissuunnitelmassa (2009) on mainittu, että koulun toimintaa kehitetään edelleen.

KUVA 32 Amurin koulu sijaitsee keskellä tiivistä kaupunkirakennetta. Copyright Lento-kuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)

Tampereen väestö 31.12.2009 -julkaisun (2008) mukaan Amurin kaupunginosassa asuu yhteensä lähes 5300 asukasta (KAAVA 18). Amuri on entinen työläiskaupunginosa ja lähes kaikki asuinrakennukset ovat kerrostaloja. Suhteessa koko Tampereen asukasrakenteeseen alle 6-vuotiaita sekä peruskouluikäisiä Amurissa asuu vähän. Myös 40–49-vuotiaiden osuus on Tampereen vertailulukuja pienempi, kun taas yli 65-vuotiaiden ikäryhmien osuudet ovat koko Tampereen osuuksiin verrattuna huomattavasti suurempia (LIITE 2).

KAAVA 18 Amurin kaupunginosan asukasrakenne 31.12.2008. (Tampereen väestö 2008.)

Koska Amurin koulu tarjoaa opetusta 1.-9. luokille, tulee kohderyhmänä ensisijaisesti ottaa huomioon koulun oppilaat. Nuorille aikuisille suunnatut toiminnot tulisi myös pitää mielessä lähiliikuntapaikkaa suunniteltaessa. Suuresta yli 65-vuotiaiden osuudesta kaupunginosan väestössä huolimatta tulisi pohtia kuinka paljon ikääntyvien ja jo ikääntyneiden asukkaiden tarpeisiin suunnattuja toimintoja tälle lähiliikuntapaikalle on kannattavaa sijoittaa. Koulun välituntipihaan tilaa on rajallisesti, jolloin eri kohderyhmien tarpeita joudutaan priorisoimaan.

KUVA 33 Amurin koulun pihan toiminnot kaipaisivat kohennusta. (Pehkonen 2009.)

Amurin koululle esitettävän lähiliikuntapaikalle sopisi puurakenteinen monitoimiareena nykyisen hiekkakentän kohdalle. Monitoimiareenan hyöty pienellä välituntipihaalla on rajattu pelialue, jolloin pelit eivät vie tilaa muilta suunniteltavilta toiminnoilta. Monitoimiareena voisi olla tekonurmipäälysteinen ja varustettu perinteisten maalien lisäksi koripalloon sopivin varustein. Amurin koulun lähiliikuntapaikalle sopisivat pelialueen lisäksi erilaiset kiipeilytoiminnot, kenties vaijeriliuku sekä asfalttimaalauksin toteutetut pihaleikkien suorituspaikat.

Amurin koulun välituntipihalta löytyy useita komeita puita. Kuitenkin etenkin koulurakennuksen läheisyydessä kasvavien puiden juuristoalue on turhan rajallinen, eikä juuristoalueen vedensantia tai ilmanvaihtoa ole huomioitu (KUVA 33). Lähiliikuntapaikan perustamisen yhteydessä tulisikin parantaa puiden juuristoalueiden oloja parantamalla maata ja korvaamalla betoniset rajaukset puiden ympärillä esimerkiksi Nekalan koululla toteutetulla kannellisella rakenteella (KUVA 5). Kaikissa rakenteissa sekä liikunta- ja leikkivälineissä tulee ottaa huomioon vanhan koulurakennuksen tyyli ja sovittaa välineistö sen mukaiseksi. Välineiden materiaali-

valinnoissa puun käyttäminen on suositeltavaa ja räikeiden värien käyttämistä tulisi harkita tarkoin.

6 PELTOVAINIONPUISTON LÄHILIIKUNTAPAIKAN SUUNNITTELU

Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan perustaminen lähti liikkeelle tarpeesta kehittää Lielahden alueen palveluja. Tampereen kaupungin sisäisistä organisaatioista liikuntatoimi vastaa urheilukentän alueen toiminnoista, katu- ja vihertuotanto puisto- ja liikennealueista sekä tilakeskus Lielahden koulun tontista ja koulurakennuksesta. Suunnitteluprojektissa ovatkin mukana kaikki edellä mainitut tahot sekä heidän lisäksi tilaajaorganisaation edustajat. Seuraavassa esitellään perustettavan lähiliikuntapaikan nykytilaa, alueen väestörakennetta ja kohderyhmiä, lähiliikuntapaikan suunnittelun tavoitteita ja suunnittelun eri vaiheita ja ratkaisuja.

6.1.1 Sijainti ja nykytila

Peltovainionpuisto sijaitsee Läntisellä palvelualueella Lintulammen kaupunginosassa, lähellä Lielahden palveluja. Suunnittelualue käsittää hiekkakentän, urheilukentän, pysäköintialueen sekä leikkipaikan, joka alkaa olla peruskorjauksen tarpeessa. Leikkipaikka on alueen ainoita, joten tarpeen kehittämiseksi on suuri. Leikkipaikan eteläpuolella on yleisten rakennusten korttelialueeksi kaavoitettu, eli Y-merkinnällä varustettu tontti, joka tällä hetkellä on rakentamaton kaunis niitty (KUVA 34). Y-tontti oli työn ohjausryhmän mukaan mahdollista ottaa mukaan lähiliikuntapaikan suunnitteluun, mutta päätin jättää sen yleissuunnitelman suunnittelualueen ulkopuolelle. Mikäli tontille sijoitaisi lähiliikuntapaikan palveluja, vaatisi se kaavamuutoksen. Toisaalta varsinainen suunnittelualue on niin laaja, ettei Y-tonttia edes tarvita lähiliikuntapaikan toimintojen sijoittamiseen.

Idässä Peltovainionpuiston leikkipaikka rajoittuu Peltovainion katuun ja pohjoisessa asuinrakennuksiin. Peltovainionpuiston leikkipaikan luoteispuolella ovat urheilukenttä, palloiluun tarkoitettu hiekkakenttä sekä sorapinnoitteinen pysäköintialue. Liikuntapaikka rajoittuu länsipuolelta Teivaalantiehen ja eteläpuolelta Lielahden koulun pihaan. Lielahden koulun piha ei kuulu varsinaiseen suunnittelualueeseen, mutta sen toiminnot otetaan huomioon yleissuunnitelmassa.

Lielahden koulun toimintoihin kuuluu muun muassa erilainen pelailu, sillä pihasta löytyy sorapintainen pelialue ja asfalttipäällysteinen koripallokenttä. Muita välineitä ovat esimerkiksi tasapainoilupuomit, keinut ja muutama uusi liikuntaväline. Koulupihaan on lisäksi ollut asfalttiin maalattuja pelejä, mutta maalaukset ovat päässeet pahasti kulumaan.

KUVA 34 *Peltovainionpuiston suunnittelualue merkittynä viistokuvaan. Kuvan oikeassa laidassa oleva erillinen alue on Y-tontti. Copyright Lentokuva Vallas Oy. (Tampereen kartta- ja paikkatietopalvelu 2003.)*

Peltovainionpuiston leikkipaikalla on hyväkuntoinen keinu sekä liukumäki, joita voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää lähiliikuntapaikan suunnittelussa. Leikkipaikka on nykyisellään välineiden ja toimintojen suhteen väljä, joten tilaa uusille toiminnoille ja välineille on (KUVA 35). Vaikka nykyisin leikkipaikkana toimivaan puistoa kehitetäänkin lähiliikuntapaikaksi, tulee sen silti palvelua alueen lasten leikkipaikkana ja tarjota leikkimiseen soveltuvia toimintoja.

KUVA 35 *Peltovainionpuiston leikkipaikka. (Pehkonen 2009.)*

Urheilukenttä on kulunut ja eri toimintoihin varatut alueet kaipaavat kunnostusta ja rajausta (KUVA 36). Urheilukentälle on pelikentän ja juoksuradan lisäksi sijoitettu pituushyppypaikka ja rinki kuulantyöntöä tai kiekonheittoa varten. Urheilukentän päässä on lisäksi rantalentopallokenttä. Talvisin urheilukentän pelialue toimii luisteluun tarkoitettuna avokenttänä ja juoksuradat ovat jäädytettynä rataluistelua varten. Talviajan toiminnot on tarkoitus pyrkiä säilyttämään.

KUVA 36 *Peltovainionpuiston urheilukenttä on kulunut ja kaipaa kunnostusta. (Pehkonen 2009.)*

Hiekkakenttä ja pysäköintialue vaativat kunnostusta (KUVA 37). Hiekkakentän pohjoispuolella sijaitseva huoltorakennus on graffitien peitossa ja kaipaa siistimistä. Hiekkakentällä on talvisin kaukalo, joten siihen tarvittava tila otetaan suunnittelussa huomioon. Rullalautailualueohjelmassa (2008) hiekkakentän eteläpäätyyn on esitetty rullalautailupaikkaa, jonka tilavaraus huomioidaan lähiliikuntapaikan suunnittelussa. Pysäköintialuetta olisi myös lisäntyvien toimintojen vuoksi tarvetta laajentaa. Lisäksi koko suunnittelualueen kasvillisuus vaatii siistimistä ja rajaamista sekä osittain myös kasvien uusimista. Eri toimintojen yhdistäminen ja rajaaminen ja toisaalta näkymien avaaminen on yksi lähiliikuntapaikan suunnittelussa huomioon otettava seikka.

KUVA 37 Peltovainionpuiston hiekkakenttä ja huoltorakennus pysäköintialueen suunnasta kuvattuna. (Pehkonen 2009.)

6.1.2 Tavoitteet

Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelussa pyritään saamaan lähiliikuntapaikasta kaiken ikäisille sopiva kohtaamispaikka, jossa voi kokea leikin ja liikunnan iloa iästä ja fyysisestä kunnosta huolimatta. Lähi-alueelta ei löydy kaupungin ylläpitämiä yleisiä leikki- tai liikuntapaikkoja, joten puiston kehittäminen on tärkeää.

Leikkipaikka ja urheilukentän alue ovat nykyisellään toisistaan irrallinen kokonaisuus ja alueen yhtenäistäminen ja näkymien parantaminen ovat tärkeimpiä tavoitteita. Leikkipaikan alueella on esiintynyt ilkivaltaa, jota pyritään vähentämään näkymiä parantamalla. Myös alueen kevyenliikenteenverkoston parantaminen alueen yhtenäistämiseksi voi parantaa ilkivaltatilannetta, kun sosiaalinen valvonta alueella kasvaa.

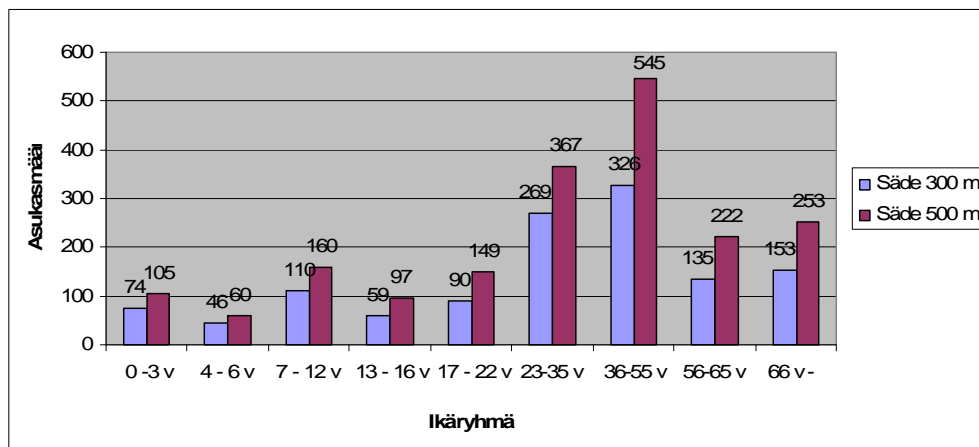
Pysäköintialue on nykyisellään liian pieni, sillä urheilukenttä on erityisesti talvisin suosittu ja käyttäjiä saapuu jopa autolla. Teemu Kylmäkosken

(henkilökohtainen tiedonanto 4.11.2009) mukaan läheisen päiväkodin lapsia ja koulun oppilaita tuodaan arkiamuisin päivähoitoon ja kouluun, mikä aiheuttaa pysäköintialueella mahdollisuuksia useisiin vaaratilanteisiin. Kevyenliikenteenväylät ja pysäköintialue sekä ajoneuvoliikenne tulisi siis pyrkiä erottamaan toisistaan, jolloin kouluun kulkeville ja päivähoitoon tuotaville lapsille olisi turvallinen reitti.

6.1.3 Kohderyhmä

Tarkasteltaessa asukasrakennetta Peltovainionpuiston lähialueilla valittiin tarkasteltaviksi etäisyyksiksi 300 ja 500 metrin säteiden sisään jäävät alueet nykyiseltä leikkipaikalta mitattuna. M. Tuoriniemen (henkilökohtainen tiedonanto 6.11.2009) mukaan 300 metriä on Tampereen kaupungin yleisesti käyttämä vaikutusalue säde lähileikkipaikkojen suunnittelussa, kun tarkastellaan alueen ikäjakaumia. Puolestaan 500 metrin sädettä käytetään Tampeella tarkasteltaessa ikäjakaumaa alueleikkipaikan suunnittelussa. Lisäksi 500 metriä, kuten aiemmin jo todettiin, on jalkaisin tapahtuva aikuisen yleinen liikkumaetäisyys kotoa (Gehl 1996).

KAAVA 19 Peltovainion puiston lähialueiden asukasrakenne 300 ja 500 metrin säteellä suunniteltavasta lähiliikuntapaikasta. (Tampereen kaupungin vihersuunnittelu 2009.)

Lintulammen alueella asukkaita on 2365 ja asukkaiden keski-ikä on 37,2 vuotta. Kun Lintulammen kaupunginosan asukkaiden ikäryhmiä verrataan liitteessä koko Tampereen vastaaviin, voidaan huomata, että 7-15-vuotiaita Lintulammen kaupunginosassa asuu Tamperetta enemmän (LII-TE 2). 16-24-vuotiaita ja 25-39-vuotiaita Lintulammella asuu Tampereen keskiarvoja vähemmän. 40-49-vuotiaiden osuus on taas koko Tampereen lukuja suurempi. Muutoin ikäryhmien välisissä asukasmäärän suhteissa ei ole suuria poikkeamia.

Kuten diagrammista voidaan nähdä, on alakouluikäisten ryhmä yläkouluikäisiä suurempi Lintulammen alueella (KAAVA 20). Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikkaa voidaan olettaa alakouluikäisten käyttävän run-

saasti, sillä Lielahden koulu sijaitsee aivan puiston vieressä. Koulussa on opetusta 1.-6. luokille, ja koulun piha tarjoaa heille joitakin liikuntamahdollisuuksia. Koulun oppilaat olisi kuitenkin hyvä huomioida ikäryhmänä lähiliikuntapaikkaa suunniteltaessa.

6.2 Suunnitteluratkaisut

Peltovainionpuiston yleissuunnitelman suunnitteluratkaisut esitellään seuraavassa. Yleissuunnitelma on erillisessä liitteessä (LIITE 3).

6.2.1 Toiminnot

Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikalle on suunniteltu aiempien toimintojen lisäksi joitakin uusia toimintoja ja vanhoja suorituspaikkoja esitetään korjattaviksi. Rullalautailualueohjelman (2008) mukaisesti yleissuunnitelmassa on rullalautailupaikalle jätetty tilavaraus. Toiminnon lisääminen hiekkakentän alueelle pienentää kaukalolle ja peleille varattua tilaa, joten kaukaloa joudutaan pienentämään. Entisen tilalle esitetään esimerkiksi Kerko Sport Oy:n valmistamaa KerkoKaukaloa, joka teetettäisiin mittojen mukaan hiekkakentälle sopivaksi. Kaukaloon voidaan asentaa tekonurmi, jolloin pelialue soveltuu kesällä muiden pallopelien ohella sählyn pelaamiseen. Talvisin tekonurmi voidaan jäädyttää jääpelejä ja luistelua varten.

Urheilukentän alueelle esitetään asennettavaksi kaukalon tekonurmea parempilaatuinen ns. kolmannen sukupolven tekonurmi. Tekonurmen ehdoton etu on sen paremmuus pelialustana hiekkakenttään verrattuna ja rajoittamaton käyttötuntien määrä verrattuna nurmipäällysteiseen pelikenttään. Urheilukentän muut suorituspaikat kunnostetaan ja pituushyppypaikka siirretään juoksuratojen ja tekonurmikentän väliin.

Peltovainionpuiston nykyisen leikkipaikan alueella toiminnot jaotellaan kolmeen eri osaan. Pienten lasten leikkipaikka säilyy nykyisellä paikalla, varhaisnuorille suunnattu leikkipaikka sijoitetaan nykyisen liukumäen alueelle ja kuntoiluvälineet kevyen liikenteen väylän toiselle puolelle.

6.2.2 Maastonmuotoilu

Peltovainionpuiston suunnittelualueella on runsaasti korkoeroja, mutta rakennusvaiheessa aluetta on tasoitettu peli- ja urheilukenttiä varten. Peltovainionpuistoon perustettavan lähiliikuntapaikan rakentaminen ei vaadi suuria maastonmuotoiluja. Toiminnot pyritään sijoittamaan siten, että maan leikkauksia tai täyttöjä ei juurikaan jouduta tekemään.

Urheilukentän ja leikkipaikan välisen ojan yli esitetään rakennettavan kevyenliikenteen siltaa, jolloin yhteys urheilukentälle saadaan leikki- ja kuntoiluvälineiden alueelta, mutta ojaa ei jouduta putkittamaan ja täyttämään täyttemaalla. Leikki- ja kuntoiluvälineiden alueella välineet on pyritty sijoittamaan siten, että maastonmuotoilut jäisivät mahdollisimman vähäisik-

si. Leikkipaikalta urheilukentän päätyyn kulkevan kevyenliikenteenväylän muuttaminen esteettömäksi tosin vaatisi täyttöä. Jotta esteettömyyden vaatimukset reitillä toteutuisivat, tulee väylää korottaa täytemaalla noin 18 metrin matkalta. Käytännössä esteettömyyden toteuttaminen kyseisellä reitillä voi olla hankalaa, sillä kevyenliikenteenväylän läheisyydessä on asuintaloja ja täytöt vaikuttaisivat hulevesien ohjautumiseen lähiliikuntapaikan tontilta asuintontille.

6.2.3 Liikenne, reitit ja esteettömyys

Tampereen viheralueohjelman mukaisesti lähiliikuntapaikalla on perehdytty esteettömyyteen. Yleissuunnitelmaluonnokseen on merkitty kevyen liikenteen väylän esteetön reitti lähiliikuntapaikan suunnittelualueella. Esteettömyys palvelee erityisesti liikuntarajoitteisia sekä iäkkäämpiä puiston käyttäjiä.

Liikennejärjestelyjen osalta pysäköintitilaa ja selkeämpiä sekä turvallisempia liikennejärjestelyjä Peltovainionpuistoon toivottiin tilaajan puolesta. Päädyin laajentamaan pysäköintialuetta Lielahden koulupihan suuntaan. Koulun aita on tällä hetkellä Peltovainionpuiston puolella, ja jotta tarvittava tila pysäköinnille ja liikennejärjestelyille saadaan, tulee aitaa siirtää. Aidan siirtäminen aiheuttaa kasvillisuuden ja erityisesti vanhojen kuusten kaatamista koulupihan puolelta. Puut ovat kuitenkin Peltovainionpuiston tontilla, eikä muuta järkevää mahdollisuutta pysäköintitilan lisäämiseen ole.

Kevyenliikenteen reitistön parantaminen ja alueen yhtenäistäminen oli yksi keskeisistä tavoitteista. Päädyin lisäämään valaistun yhteyden leikkipaikalta Kisakujalle. Uusi kevyenliikenteenväylä siltoineen parantaa muun muassa yhteyksiä kouluun ja päiväkotiin Peltovainionkadun suunnasta tulleille.

6.2.4 Rakenteet

Kaikki liikunta- ja leikkipaikkojen rakenteet tulee tehdä InfraRYL:n mukaisesti. Rakenteissa ja materiaalivalinnoissa huomioidaan lisäksi niiden kesto ilkivaltaa vastaan. Metalliset liikuntavälineet kestävät ilkivaltaa puisia paremmin ja toisaalta mahdollisuus maalata rakenteita uudelleen ilki-vallan sattuessa pidentää välineiden käyttöikä. Rakenteet tulee mahdollisuuksien mukaan asentaa kiinteiksi.

Rullalautailupaikan suunnittelu sekä varusteiden että rakenteiden osalta tulisi jättää alan asiantuntijalle, jotta paikasta saadaan ylläpitäjien sekä käyttäjien näkökulmasta toimiva ja kestävä rakenne. Yleissuunnitelmassa rullalautailualue on huomioitu jättämällä sille tilavaraus.

Yleissuunnitelmassa on merkitty kaikki vanhat välineet ja rakenteet leikkipaikan osalta poistettaviksi. Ainoastaan nykyinen keinu säilytetään, mutta senkin sijaintia muutetaan.

6.2.5 Valaistus ja turvallisuus

Suunnittelualueen valaistus tarkistetaan ja sitä lisätään tarvittaessa. Vanhojen valaisimen uusimistarve tulee myös tutkia. Yleissuunnitelmassa on esitetty valaisimien sijainteja, mutta valaisinsuunnittelu olisi hyvä tarkistuttaa siihen erikoistuneella suunnittelijalla. Kaikki uudet kevyenliikenteenväylät valaistaan riittävän turvallisuustason saavuttamiseksi.

Huonokuntoinen aita leikkipaikan ympäriltä on yleissuunnitelmassa merkitty poistettavaksi. Tarvittavilta osin asennetaan kuitenkin kolmilankaaitaa leikkipaikan ja ojan väliin, jotta leikkipaikan käyttöturvallisuudesta voidaan varmistua. Leikkipaikalle keinujen ja hiekka-alueen väliin tarvitaan lisäksi juoksuesteaita. Myös kaukalon ja rullalautailualueen väliin tarvitaan 3-4 metriä korkea aita estämään pallojen ja muiden pelivälineiden lentäminen rullalautailualueelle ja toisaalta estämään rullalautojen sinkoutuminen rullalautailupaikalta pelialueelle. Talviaikaan rullalautailupaikka ei ole käytössä, joten kiekkojen joutumisesta rullalautailupaikalle sen ollessa käytössä ei pitäisi olla vaaraa. Urheilukentän alueella tekonurmikentän ja rantalentopallokentän väliin ei asenneta korkeaa suojaaitaa, koska rantalentopallokentän käyttöasteen ei oleteta olevan niin korkea, että vaaratilanteita pelien samanaikaisuuden vuoksi koituisi.

6.2.6 Leikki- ja liikuntavälineet sekä muut varusteet

Lähiliikuntapaikan leikki- ja liikuntavälineet ilmenevät yleissuunnitelman luonnoksesta. Välineiden valinnassa suositaan toimintoiltaan monikäyttöisiä ja ilkeältä kestäviä välineitä. Kaikkien välineiden ja niiden turvaluokkien tulee olla voimassa olevien turvallisuusstandardien mukaisesti suunniteltu, rakennettu ja asennettu.

Peltovainionpuiston penkit uusitaan ja niiden sijoittelua tarkistetaan. Penkit on suunniteltu kiinteästi asennettaviksi. Roska-astioiden määrä lähiliikuntapaikan alueella tulee tarkistaa ja astiat uusia tarvittaessa.

6.2.7 Kasvillisuus

Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan kasvillisuus on suunnitelmassa säilytetty lähes entisellään. Kasvillisuus on osittain päässyt leviämään ja rajauksiin pitääkin kiinnittää huomiota. Näkymien avaamiseksi olen päättänyt esittämään puustoa harvennettavaksi yleissuunnitelmaan merkityiltä alueilta. Näkymiä avatessa myös korkeaan aluskasvillisuuteen sekä puun taimiin kiinnitetään huomiota ja pyritään estämään pusikoitumista. Näkymiä avaamalla ja kasvillisuutta poistamalla pyritään parantamaan suunnittelualueen turvallisuutta ja yhtenäistämään koko aluetta.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Tampereelle lähiliikuntapaikkojen verkosto, joka toimii luonnollisena osana sekä viher- että palveluverkosta. Verkostolle asetettuja tavoitteita olivat lisäksi sen monipuolisuus ja kattavuus Tampereen kantakaupungin alueella. Vaikka työssä suunniteltu lähiliikuntapaikkojen verkosto ei tarjoakaan kaikille kaupungin asukkaille lähiliikuntapaikkaa aivan kodin välittömään läheisyyteen, on työssä tutkittu, että kevyen liikenteen reitit tukevat lähiliikuntapaikkojen saavutettavuutta.

Suuri osa opinnäytetyön tavoitteista on asetettu joko tilaajan toimesta tai kaupungin strategioiden pohjalta. Tampereen kaupungin viheralueohjelma vuosille 2005–2014 sekä Palveluverkon kehittämissuunnitelma vuodelta 2009 ovat tärkeimpiä kaupungin strategioita tämän työn kannalta. Opinnäytetyön tekemisen ja lähiliikuntapaikkojen verkoston kannalta on ollut hyvä, että tavoitteet ovat olleet selkeitä, jolloin verkoston luomiselle on ollut jyrkeä pohja.

Verkoston luominen Tampereen kaupungin alueelle on prosessina ollut haastava työn laajuuden vuoksi. Lisäksi verkostojen kehittämistä ei opiskelemillani kursseilla ole juurikaan käyty läpi maankäytön suunnittelua lukuun ottamatta. Syvällisemmän teoriapohjan löytäminen työhön on ollut haasteellista, koska kattavia pohjatietoja aiheesta ei ole ollut. Suuri apu tässä opinnäytetyössä on ollut paikallistuntemukseni, joka on auttanut erityisesti reittien hahmottamisessa. Ulkopaikkakuntalaisena työn tekeminen olisi varmasti ollut monin verroin vaikeampaa ja vienyt enemmän aikaa. Yllättävää opinnäytetyössä on ollut sekä koulun että tilaajapuolen erilaisten kommentti- ja hyväksymisprosessien viemä aika. Tästä johtuen palautteen antamiseen jäikin harmittavan pieni aika sekä ohjaavalle opettajalle että työn ohjausryhmälle. Kokonaisuutena tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut kuitenkin mielenkiintoista ja opettavaista. Lähiliikuntapaikkojen verkoston ja niiden palvelutason laatiminen sekä Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikan suunnittelu ovat antaneet monipuolisen pohjan tulevaisuuden työmahdollisuuksia ajatellen.

Kyseinen opinnäytetyö tarjoaa tietoa verkostojen suunnittelun perustiedoista sekä esimerkin viherverkon sisälle luotavan palveluverkoston suunnittelusta. Palvelutaso on työssä merkittävä osa lähiliikuntapaikkojen verkosta ja tarjoaakin jatkotutkimusmahdollisuuksia. Lisäksi eri kaupunkien välisien erojen tutkiminen lähiliikuntapaikkojen tai viherverkon muiden palvelujen osalta voisi olla hyödyllinen ja mielenkiintoinen aihe opinnäytetyölle. Tilaajan toive oli käsitellä tätä aihetta opinnäytetyössä enemmän, mutta opinnäytetyön aiheen laajuuden vuoksi se jouduttiin jättämään vähemmälle huomiolle.

Tämä opinnäytetyö on Tampereen kaupungin organisaatioiden käytettävissä oleva paketti. Lähiliikuntapaikkojen verkosta on tarkoitus rakentaa

tulevaisuudessa opinnäytetyöhön pohjautuen. Peltovainionpuiston lähiliikuntapaikalle haettaneen valtionavustusta, minkä jälkeen suunnittelua jatketaan toteutussuunnitelman tasolle Tampereen kaupungin toimesta.

LÄHTEET

Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. Porvoo: WSOY.

Gehl, J. 1996. Life between buildings – using public space. 3. painos. København: Arkitektens forlag.

Grahn, P. 1991. Om parkers betydelse. Sveriges lantbruksuniversitet. Göteborg: Graphic systems AB.

Huttunen, P. (toim.) 2005. Tampereen viheralueohjelma 2005-2014. Tampere : Tampereen kaupunki, yhdyskuntapalvelut.

Jalkanen, R., Kajaste, T., Kauppinen, T., Pakkala, P. & Rosengren, C. 1997. Asuinaluesuunnittelu. Tampere: Rakennustieto Oy.

Jyväskylän kaupunki. 2008. Viherosayleiskaavaan liittyvä viheralueiden arvokartoitus, pdf-tiedosto. Viitattu 14.9.2009.
http://www3.jkl.fi/kaavoitus/pdf/ohjeet_sosiooppikartoitus.pdf

Jyväskylän kaupunki. 2007. Jyväskylän kaupungin viherpolitiikka – nykytilan selonteko, pdf-tiedosto. Viitattu 10.7.2009.
http://www2.jkl.fi/kaavakartat/viherpolitiikka/koko_selonteko.pdf

Kaarilan lukio. 2009. Kaarilan lukion www-sivut. Viitattu 20.10.2009.
<http://lukiot.tampere.fi/kaarila/>

Kylmäkoski, T. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto. Tampereen kaupunki. 4.11.2009.

Lehmuspuiisto, V., Åkerblom, S. 2007 Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu. Rakennustieto Oy.

Leinolan koulu. 2009. Leinolan koulun www-sivut. Viitattu 15.10.2009.
<http://koulut.tampere.fi/leinola/index.html>

Nekalan koulu. 2009. Nekalan koulun www-sivut. Viitattu 19.8.2009.
<http://koulut.tampere.fi/nekala/>

Nuori Suomi ry. 2007. Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus, pdf-tiedosto. Viitattu 13.7.2009.
http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/ns2/Olosuhteet_PDF/Lhiliikuntap_raporti_2007.pdf

Nuori Suomi ry. n.d. Lähiliikuntapaikoille suunnattu valtionavustus. Viitattu 14.9.2009.

http://www.lahiliikuntapaikat.fi/tukea_hankkeille/avustukset/lahiliikuntapaikoille-suunnattu-valtiona

Pohjois-Hervannan koulu. n.d. Pohjois-Hervannan koulun www-sivut. Viitattu 19.9.2009. <http://koulut.tampere.fi/phervanta/index.html>

Reneland, M. 1998. Befolkningens avstånd till service – GIS-projektet tillgänglighet i svenska städer 1980 och 1995. Stacht 1998/5, pdf-tiedosto. Viitattu 10.6.2009. <https://document.chalmers.se/workspaces/chalmers/arkitektur/publikationer-arkitektur/publikationer/befolkningens-avstand>

Reneland, M. 2002. A GIS-Method to calculate accessibility by car, bus, cycle and foot – under conditions about traffic safety, security and comfort for children, elderly and women. Stacht 2002/1, pdf-tiedosto. Viitattu 10.6.2009. <https://document.chalmers.se/workspaces/chalmers/arkitektur/publikationer-arkitektur/publikationer/ren>

Sassi, P. (toim.) 2003. Koulupihan mahdollisuudet –opas. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Stine, S. 1997. Landscapes for learning – Creating outdoor environments for children and youth. New York : John Wiley & Sons, Inc.

Stockholm stad. 2002. Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet, pdf-tiedosto. Viitattu 14.9.2009.

<http://www.stockholm.se/Global/Stads%C3%B6vergripande%20%C3%A4mnen/Trafik%20&%20Stadsmilj%C3%B6/Stadsplanering/Sociotop1.pdf>

Tammelan koulu. n.d. Tammelan koulun www-sivut. Viitattu 19.8.2009. <http://koulut.tampere.fi/tammela/index.html>

Tampereen kaupungin hyvinvointipalvelut. 2009. Palveluverkon kehittämissuunnitelma, pdf –dokumentti. Viitattu 21.7.2009. http://www.tampere.fi/hallintojatalous/materiaalipankki.html#Hyvinvointipalvelujen_verkoston_kehittaminen

Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut, Vihersuunnittelu. 2008. Tampereen rullalautailualueohjelma 2008, pdf-tiedosto. Viitattu 19.9.2009.

<http://www.tampere.fi/tiedostot/5vhuxKbOF/nykyisetlautailualueet.pdf>

Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut, Vihersuunnittelu. 2009. VAS-Hervanta viheraluekyselyn tuloksia, pdf-tiedosto. Viitattu 10.11.2009. http://www.tampere.fi/tiedostot/5EHLdf5KF/VAS_Hervanta_kyselyraportti.pdf

Tampereen kaupunki, Tietotuotanto ja laadunarviointi. 2009. Tampereen väestö 31.12.2009, pdf-tiedosto. Tulostettu 27.5.2009.
http://www.tampere.fi/material/attachments/v/5hH6lRBrC/B5_vaesto311208TK-verkko.pdf

Takahuhdin koulu. 2007. Takahuhdin koulun www-sivut. Viitattu 20.10.2009. <http://koulut.tampere.fi/takahuhti/index.htm>

Tuoriniemi, M. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto. Tampereen kaupunki. 22.6.2009.

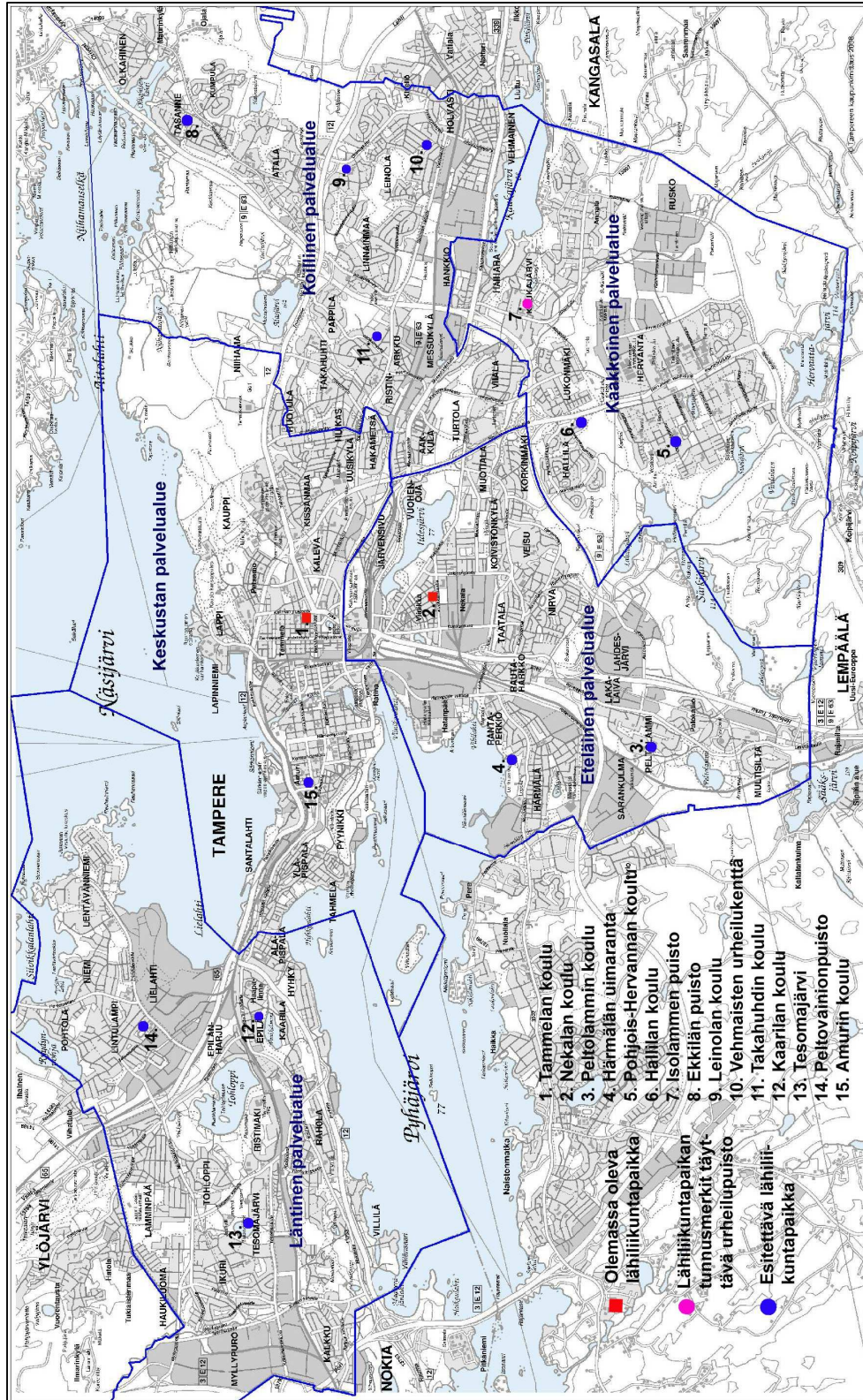
Tuoriniemi, M. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto. Tampereen kaupunki. 23.10.2009.

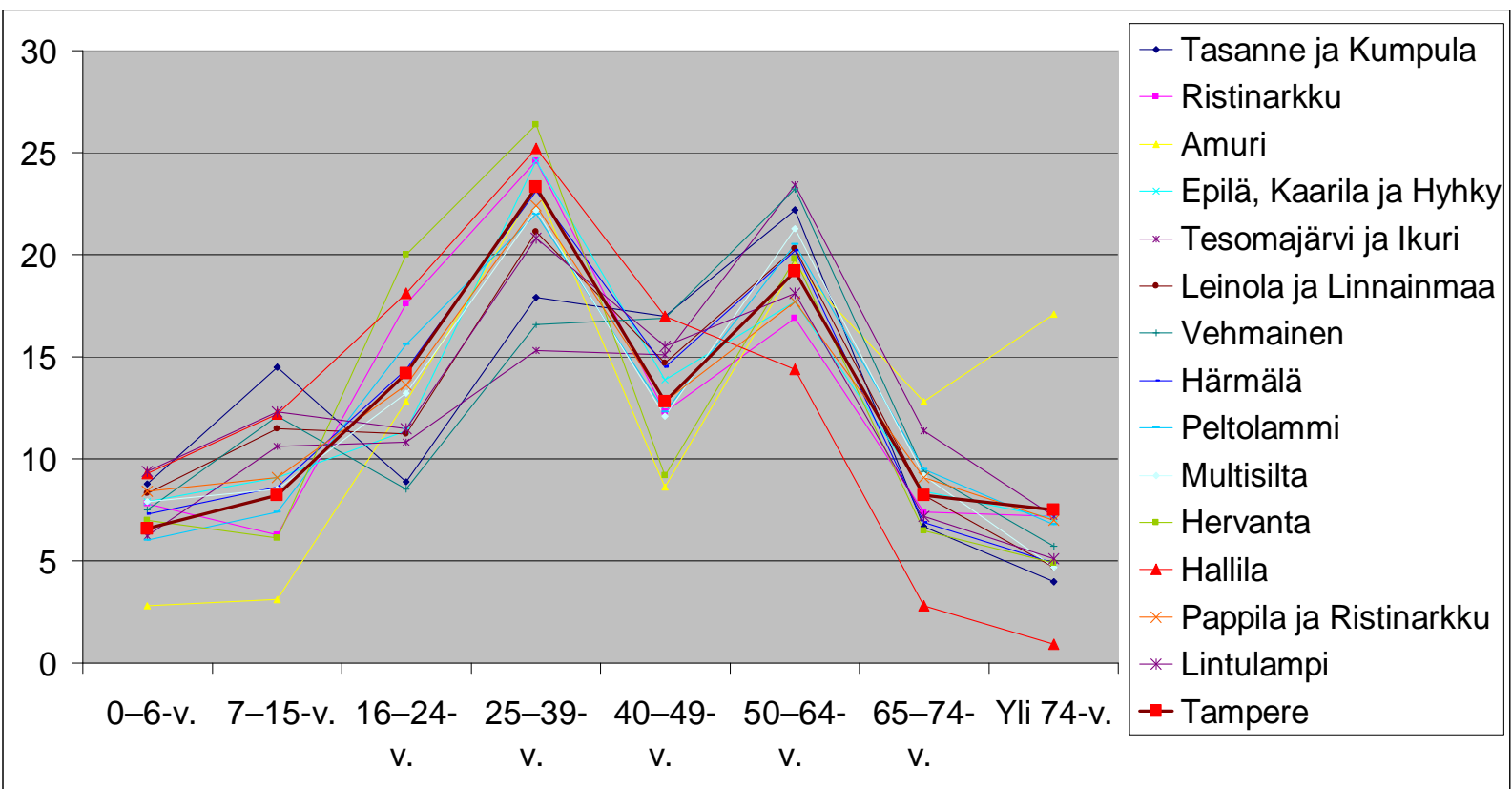
Tuoriniemi, M. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto. Tampereen kaupunki. 6.11.2009.

Turun kaupunki. 2002. Itä-Turun viheralueohjelma 2002-2011, pdf-tiedosto. Viitattu 10.7.2009.
<http://www05.turku.fi/urban/rentukka/Esite-uusin.pdf>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2008. Eheät yhdyskunnat – taikasanasta elinympäristöksi. Suomen ympäristökeskuksen julkaisu 15/2008, pdf-tiedosto. Tulostettu 27.5.2009.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=83673&lan=FI>

TAMPEREEN KAUPUNGIN LÄHILIIKUNTAPAIKKOJEN VERKOSTO KARTALLA

LÄHILIIKUNTAPAIKKOJEN LÄHIALUEIDEN VÄESTÖRAKENNE JA IKÄJÄ-
KAUMA KOKO TAMPEREEN ALUEESEEN VERRATTUNA